

Onsdagen den 25 april

kl. 19.30

§ 1 Det statliga utvecklingsbiståndet (forts.)

Fortsattes överläggningen angående utrikesutskottets betänkande nr 3.

Fru THORSSON (s):

Herr talman! Med den debattform som tillämpas i det här ärendet har jag kommit att få en plats långt ner på talarlistan. Debatten har varit lång, och jag kan förstå att många av mina kolleger skulle vilja gå till votering ganska snart. Jag har emellertid förberett ett inlägg med principiella synpunkter på den internationella utvecklingsdebatt som jag följt och deltagit i under en rad år, och eftersom en svensk biståndsdebatt har ett naturligt och nära samband med denna internationella debatt, hoppas jag på mina kollegers överseende med att jag trots de många timmar som föregått den här tidpunkten kommer att hålla det inlägg som förberetts.

Herr talman! Det tillhör det genuint mänskliga – och det är troligen ett positivt, men ibland litet lättsinnigt drag – att inför nya företag ge uttryck åt förhoppningar och optimism om framgång och goda resultat. Lika ofrånkomligt verkar den insikt om det faktiska lägets allvar och uppgiftens svårighetsgrad så småningom infinna sig som klarseende realistiskt tidigt gav uttryck åt.

Förenata nationerna står nu färdiga att om knappt fyra veckor och genom en speciellt tillskapad kommitté under deras Ekonomiska och sociala råd börja den första av en serie granskningar under 1970-talet av detta årtiondes prestationer på utvecklingsområdet, i u-länder och i i-länder. För oss som var med när generalförsamlingen hösten 1970 proklamerade det andra utvecklingsårtiondets start och som upplevde den förhoppningarnas atmosfär i vilken detta skedde, trots vissa illavarslande tecken, är det nyttigt att erinra sig de tidiga realisterna. En sådan är Barbara Ward, känd hos oss inte minst sedan sitt framträdande här under fjolårets miljökonferens med boken "En enda värld".

I en serie uppsatser, som publicerades just vid 1970-talets ingång, framhävde hon med skärpa, att världen under detta årtionde är på väg mot en kris på grund av att krafter som har släppts lösa genom ekonomiska och sociala förändringar tenderar att motverka varandra och åstadkomma en serie av onda cirklar och nedåtgående spiraler i stället för jämn expansion och utveckling. Dessa krafter leder till befolkningsökning, rekordartad tillväxt av storstäderna, stagnation och avtappning av landsbygdens resurser samtidigt med en svag och långsam ökning av industrisektorn, detta därför att de har släppts lösa när u-länderna befinner sig i en helt annan historisk och politisk situation än under den tid, 1800-talet och det begynnande 1900-talet, då samma krafter skapade ekonomisk utveckling i den värld som nu är industrialiserad och rik.

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Genom att dramat utspelas på de väldiga kontinenter som rymmer världens underutvecklade nationer med 75 procent av jordens befolkning har det – detta är typiskt för vår tidsålder – globala dimensioner.

Detta förtjänar att erinras om, som en bakgrund till några mer principiella reflexioner om u-ländernas situation och vår biståndspolitik och med tanke på vår egen roll i detta internationella spel inför FN:s första översyn och avstämning av det andra utvecklingsårtondets balansräkning. Dessa reflexioner är genomgående tämligen pessimistiska, bl. a. därför att förändringskrafternas natur och samspel ännu är så otillräckligt analyserade och därför att inget genombrott av u-världens onda cirklar ännu är i sikte.

Herr talman! I utrikesutskottets betänkande citeras inledningsvis och i koncentrerad form en del uppgifter ur propositionen om u-ländernas allmänna situation och bistandsflödets inriktning. Det har alltid sina risker att göra sådana bedömningar alltför översiktliga. De superaggregerade sifferuppgifter som de hängs upp på döljer de mycket betydande skillnaderna mellan olika länder och grupper av länder. Det skapar också alltför lätt ett begrepp om "u-länderna" som en enhetlig, grå och nebulös massa, när detta begrepp i stället inrymmer ca 95 av jordens länder, på de mest växlande utvecklingsnivåer och med de mest växlande resultat av sina utvecklingsanstängningar. Vad utskottet citerar ur propositionen om att "i många fall är det t. o. m. troligt att utvecklingen medfört en försämring för stora grupper" är sant men ytterligt försiktigt uttryckt. Jag skulle vilja skärpa uttalandet därhän, att om vi ser bakom statistiska genomsnittssiffror för ekonomisk tillväxt, ser därbakom de individuella mänskliga existenserna, visar all erfarenhet att mycket betydande grupper människor i majoriteten u-länder har måst utstå en försämring i sina levnadsvillkor under de senaste åren.

Vad är nu att säga om en värld, där hundratals miljoner människor inte endast är fattiga enligt vanliga statistiska begrepp utan har att dagligen acceptera försakelser och prövningar som förnedrar deras mänskliga värdighet till en nivå som inga siffror kan träffande beskriva? Det frågade Världsbankschefen Robert McNamara inför FN:s Ekonomiska och sociala råd för ett halvår sedan.

Krisen är u-ländernas. Och de står, som så ofta är noterat, för 85 procent av de starkt otillräckliga insatserna för att söka överkomma krisen. Men den förstärks, i betydande grad, av i-ländernas genomsjälviska – och kortsynta – attityder och handlande. Det har också sagts många gånger att de rika länderna blir allt rikare mycket snabbare än de fattiga länderna besegrar sin fattigdom. Men en sifferbelysning, återigen given av McNamara, kan ändå vara nyttig. Världens totala bruttonationalprodukt ökade under 1960-talet med 5 000 miljarder kronor, en ökning av en storleksordning som vi har svårt att föreställa oss. Men 80 procent av ökningen, 4 000 miljarder kronor, ägde rum i länder med 25 procent av jordens folkmängd och över 5 000 kronor i bruttonationalprodukt per invånare, medan 6 procent av ökningen ägde rum i länder med 60 procent av jordens folkmängd och högst 1 000 kronor i bruttonationalprodukt per invånare.

Genomsjälviskheten hos jordens rika får sitt uttryck i en demonstrerad

kallsinnighet inför den ständigt vidgade klyftan mellan i-land och u-land, inför massfattigdomen i u-landsvärlden och inför utvecklingsstrategins krav att den officiella resursöverföringen från rika till fattiga länder, mätt i faktiska utbetalningar, vid årtiondets mitt skall uppgå till 0,7 procent av bruttonationalprodukten. – Inom parentes bör det väl i ärlighetens namn sägas att flertalet i-länder redan vid strategins antagande 1970 skriftligen reserverade sig, antingen mot beloppet eller mot tidpunkten eller bådadera. Sverige var då ett av de mycket få länder – de två andra som jag kan erinra mig är Norge och Nederländerna – som inte avlämnade en sådan reservation, och det är därför inte helt adekvat att som utskottet gör på s. 6 tala i kollektiva ordalag om gjorda åtaganden av i-länderna.

Våren 1973 uppgår det officiella bistandsflödet – det har sagts tidigare här i dag – till 0,35 procent av bruttonationalprodukten. Att man registrerar en skillnad mellan siffran för 1970 – 0,34 procent – och siffran för 1971 – 0,35 procent – på en hundradels procentenhet motiverar inom parentes sagt knappast propositionens välvilligt eufemistiska ordval: biståndet *steg*. Sanningen är att ingenting talar för att siffran 0,35 procent kommer att höjas med mer än ytterligare möjligen en eller kanske två hundradels procentenheter, vare sig till 1975 eller till 1980. Därmed blir situationen, med vad den återspeglar av de rikas cyniska själviskhet, till en fråga om ett allvarligt förfall för den internationella moralen, till en fråga om ett allvarligt problem för de rika länderna med koncentration i världens rika supermakter som står för de sämsta insatserna i detta avseende.

Kortsyntheten hos de rika länderna kommer till uttryck i en oförmåga att inse att om den nuvarande situationen består och konserveras, drabbar detta på sikt – och kanske inte särskilt lång sikt – de rika länderna själva, och detta inte bara i form av ökad risk för skärpta politiska motsättningar och spänningar världen över. Redan i dagsläget spelar i-ländernas export till u-länderna en långt ifrån betydelslös roll i deras totala handel med omvärlden. I en inte så avlägsen framtid kan man urskilja två trender. Dels kan man förutse en stark ökning av u-landsvärldens inköp i den rika världen, framför allt av maskinutrustning, verktyg och en rad mellanledsprodukter. Dels kommer den rika världens industrier att med en alltmer mättad hemmamarknad behöva de potentiella marknaderna i u-länderna för att avsätta sina produkter. Men dessa två trender kan bli verklighet endast som ett resultat av en stabil och bestående ekonomisk utveckling i de fattiga länderna. Den rika världen borde ha mycket att vinna på att främja en sådan utveckling. Men så sker inte.

Att man så envist hängt sig fast i denna kortsynta själviskhet inför underutvecklingen och den tilltagande massfattigdomen i majoriteten av jordens länder, måste väl som så ofta tillskrivas den ringa grad av vishet med vilken världen lär styras. Men detta förhållande kan bestå framför allt på grund av att, den politiska självständighet till trots som flertalet områden i den fattiga världen har tillkämpat sig, praktiskt taget alla u-länder fortfarande existerar i ett teknologiskt, ekonomiskt och därmed också reellt politiskt beroendeskop till den rika världen, ett beroendeskop som gör termen neokolonialism till en realitet. Och vad vi kan iaktta av

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

utvecklingen i den rika världen innebär en koncentration därinom av den tekniska och den ekonomiska makten på ett fåtal stater, samma stater som nu står för de sämsta biståndsinsatserna.

Herr talman! Mot bakgrunden av denna ganska pessimistiska bild av situationen i dag och mot bakgrunden av det faktum att Sverige tillhör det lilla fåtal i-länder som hösten 1970 i FN:s generalförsamling icke lade in någon reservation mot utvecklingsstrategins föreskrifter och åtaganden blir det desto viktigare att vi ålägger oss att skrupulöst uppfylla de förpliktelser som vi därmed påtagit oss. De förpliktelserna innebär, i kvantitativa termer och i det större sammanhanget, naturligtvis bara obetydliga bidrag till en nödvändig jätteinsats. Men deras uppfyllande har kommit att få betydelse som en politisk trovärdighetsfråga, av större dimensioner än vad det lilla Sverige i och för sig skulle kunna ge upphov till. Det är - jag har sagt det också tidigare från denna talarstol - i det ljuset som man framför allt måste betrakta 1968 års riksdagsbeslut om enprocentsmålets uppfyllande, i form av anslag över budgeten, året 1974/75.

De direkta resursöverföringarna från de rika till de fattiga länderna kommer helt naturligt att vara en av förgrundsförhållandena vid den snart stundande översynen i Förenta nationerna av 1970-talets utvecklingsprestationer hittills, detta bl. a. därför att de har kommit att få en så stor psykologisk-politisk betydelse. Därmed är inte sagt att de skulle sakna eller ha fått en minskad praktisk betydelse. Många grundläggande uppgifter på utvecklingsområdet skulle kunna genomföras, om de rika länderna kunde fås att fullgöra den elementära anständighetsåtgärd som uppfyllandet av enprocentsmålet - 0,7-procentsmålet i form av officiellt utvecklingsbistånd - utgör. Trots att detta - fortfarande enligt McNamaras uppgifter, tidigare citerade här i dag - skulle innebära att de rika ländernas folk avstod 1,5 procent av sin projekterade BNP-ökning under 1970-talet, talar som sagt ingenting för att det blir möjligt. Och de som drabbas hårdast av detta är de fattigare u-länderna, med en bruttonationalprodukt per invånare under 1 000 kronor, för vilka få andra biståndsvägar än den officiella står öppna.

Men, herr talman, med all rätt har den internationella debatten under senare tid i ökande grad behandlat andra problem i relationerna mellan fattiga och rika länder än de kvantitativt otillräckliga och alltför ofta med oacceptabla villkor försedda resursöverföringarna. Man behöver granska på ett annat sätt än tidigare - inriktningen av, innehållet i och formerna för biståndsgivningen. Men man måste också diskutera radikalt andra vägar att förbättra u-ländernas kapitalförsörjning, där möjligheten att skapa en länk mellan kapitalförsörjningen i u-länderna och Internationella valutafondens speciella dragningsrätter som vi hoppas att en kommande internationell valutareform skall upphöja till världens nya reservvaluta i varje fall hittills har gått förstärkt ur de senaste omgångarna i den internationella debatten. Man måste söka lika radikala lösningar på u-landsvärldens snabbt ökande skuldproblem, där det faktum att ränte- och amorteringsbördorna ökar snabbare än de totala skuldbördorna belyser en beklämmande omständighet, nämligen att av det otillräckliga officiella biståndet utgör lån och krediter en ökande andel

samtidigt som lånevillkoren har skärpts. Vidare måste man fortsätta på vägen mot en liberalisering av världshandeln, under former som direkt gynnar och stärker u-ländernas ställning på världsmarknaden, i stället för att försvaga den. Detta måste bl. a. leda till åtgärder för strukturell anpassning av i-ländernas eget näringsliv.

Allt detta reflekterar den nu existerande världsordningen, med dess ekonomiska relationer mellan världens besuttna och icke besuttna: de förra utnyttjar för sin egen vinning de icke besuttnas svaghetssituation och gör därmed sig själva ännu rikare. Och tendensen förstärks alltmer genom den praktiskt taget totala dominans som de besuttna utövar på vetenskapens och teknikens område. Detta är en världsordning som naturligtvis på litet sikt inte kan bestå. Den är utformad att fungera för att gynna de rika på de fattigas bekostnad. Kan någon av oss bli förvånad, om stämningen vid Förenta nationernas DD2-kommittés möte i slutet av maj visar sig spänd och bitter, om motsättningarna tar sig uttryck i hårda ord och anklagelser mot världens privilegierade?

Men vad som är lika viktigt att förbereda sig på är vad jag kan förutse - utöver den politiska spänningen mellan fattig och rik - som två nya tendenser i u-ländernas agerande.

För det första ett klarare uttryck än tidigare - och det är välkommet - för den fundamentala tesen att utvecklingens naturliga mål är en förbättring i de enskilda människornas levnadsförhållanden. Målet är med andra ord *socialt*. Därför kommer de gigantiska sociala problemen i u-länderna att få en förgrundsplats som aldrig förr: uppmärksamheten kommer att riktas mot de vidgade inkomstklyftorna, massarbetslösheten, massfattigdomen, de marginella befolkningsgrupperna, storstädernas slumområden. Den kommer också att riktas mot den jämte fattigdomen själv kanske viktigaste bakgrunden till dessa sociala problem: föråldrade sociala strukturer i kombination med förändringskrafter för vilka man inte varit förberedd och färdig. Allt detta blyxtbelyser utvecklingsprocessens politiska karaktär och konsekvens, något som det ena u-landet efter det andra i dag blir akut medvetet om.

En andra tendens kan beskrivas som - i reaktion mot den tvångssituation som man känner sig placerad i - en ny vilja till politisk självhävdelse, och detta borde vara lika välkommet. Den tar sig sådana uttryck som en rad nationaliseringsåtgärder i näringslivet, en alltmer intensiv debatt om utvecklingsprocessens syfte, innehåll och utformning, krav på omprövning av doktriner och utvecklingsmodeller som har importerats från i-länderna, en markerad misstänksamhet mot i-landsinitiativ och i-landsagerande i fråga om sådana skilda globala problem som det monetära systemet, miljövård och befolkningsökning, för att ta några exempel. Kanske pekar dessa reaktioner hän mot en ny, mer självskapad och därför mer härkraftig utvecklingsfilosofi än tidigare; en just nu i Sverige gångbar företrädare för sådana tankegångar i u-landsvärlden är den här i eftermiddags återopade pakistanske Världsbanksrådgivaren Mahbub ul Haq.

En av de många slutsatser som bör dras av detta resonemang om det är riktigt - och min erfarenhet av det internationella utvecklingssamarbetet gör att jag tror det - är att de tendenser som man just nu kan iakttä

förstärker betydelsen och vikten av de internationella organisationernas – främst Förenta nationernas – roll i detta arbete. Men innan jag som avslutning knyter några reflexioner till en sådan slutsats, skulle jag vilja praktiskt applicera en del av mina mer principiella resonemang kring den internationella situationen på området på de beslut rörande den svenska biståndspolitiken som vi i dag står i begrepp att fatta. Jag har redan talat länge och skall försöka göra detta ytterst koncentrerat.

Om svenskt utvecklingssamarbete skall fylla det syfte som preciserades i de grundläggande propositionerna åren 1962 och 1968, skulle jag vilja anlägga fyra synpunkter på detta samarbete i nuläget.

För det första: Av de samlade anslagen skall andelen bidrag till multilaterala utvecklingsprogram ha fortsatt hög prioritet. Tidigare propositioner har klart och kraftfullt angett skälen för att så bör vara fallet, och erfarenheten under den tid som gått sedan dess har förstärkt dessa skäl. Jag vill i detta sammanhang uttala min fulla anslutning till ett uttalande nyligen av chefen för det kanadensiska CIDA: "Om ett grundläggande syfte för det internationella utvecklingssamarbetet är att ge världssamfundet en ny struktur och att medverka till att u-ländernas utvecklingsplaner förverkligas i enlighet med deras egna nationella aspirationer, då tillgodoses det bäst genom det mest aktiva stöd åt de internationella organisationerna." Det finns därför anledning att noggrant följa utvecklingen i detta avseende; den högre ökningstakten för de bilaterala anslagen i de treåriga planeringsramarna och de multilaterala anslagens nedgång till en tredjedel av totalanslagen inger oro. Formuleringen i propositionens resonemang, som är återgivet i utskottsbetänkandet, om möjliga förskjutningar mellan andelarna multilateralt respektive bilateralt bistånd: det multilaterala anslaget storlek "kan komma att behöva ökas", kunde ha gjorts mer positiv.

Av de multilaterala anslagen förtjänar UNDP-anslagen särskilt beaktande. I de behöriga FN-organen har den svenska delegationen deltagit i kritiken av den projekterade takten i anslagsökningen för UNDP med 9,6 procent årligen som alltför låg. Vad som föreslås för budgetåren 1974/75, respektive 1975/76, innebär ökning med 8 respektive 8,8 procent, inklusive det speciella bidraget till de minst utvecklade länderna. Jag hoppas att, i syfte att åstadkomma kongruens mellan ord och handling, regeringen gör bruk av möjligheten att för dessa år utfästa högre belopp än de här nämnda, med det sedvanliga förbehållet för riksdagens godkännande.

För det andra: I fråga om finansiell resursöverföring på för u-länderna acceptabla villkor finns inget organ, bilateralt eller multilateralt, som i fråga om kombinationen av resursernas storlek, villkoren för bistånd och inriktningen av biståndet kan mäta sig med Internationella utvecklingsfonden, IDA. Därför har också fonden u-ländernas starka stöd.

Jag vill, herr talman, i det här sammanhanget inte kommentera herr Svenssons i Malmö säregna inlägg om IDA i debatten tidigare i eftermiddag på annat sätt än att efterlysa grunden för hans påstående om den "väl kända" korridorkompromissen vid Limamötet hösten 1971, där enligt hans utsago progressiva regimer i u-landsvärlden tubbadades att uttala sitt stöd för IDA i en resolution. Jag råkade nämligen vara i Förenta

nationerna den hösten, och jag hade långa samtal just om IDA just med direkt från Limamötet återvändande representanter för regimer, som t. o. m. herr Svensson kallar progressiva. Jag känner därför deras bedömning – utan någon tubbnig – av IDA, och jag känner deras kraftigt uttalade stöd åt IDA, som sedan har kommit till uttryck både i resolutioner i FN och vid det tredje UNCTAD-mötet i Santiago för ett år sedan.

Mot bakgrunden av mina direktinformationer i ämnet kan jag därför säga att IDA har inte minst de radikala u-ländernas starka stöd. Varför? Jo, helt enkelt därför att fonden med sina enligt herr Svenssons uppfattning meningslösa projekt gagnar och stöder dessa länders utvecklingsintressen. Inte minst från de radikala u-länderna kommer kraven på ytterligare utbyggnad av och ökade resurser åt IDA. Det finns därför anledning att med kraft stryka under vad som sägs i propositionen och utskottsbetänkandet om starkt aktivt svenskt deltagande i förhandlingarna om den fjärde påfyllnaden av IDA:s resurser.

För det tredje: Det bilaterala utvecklingsbiståndet får inte innebära eller innehålla några för våra samarbetspartner oacceptabla bindningar. Jag tolkar skrivningen på s. 41 i utskottsbetänkandet så, att detta är utskottets bestämda mening.

För det fjärde: Sverige har, även för sitt växande bilaterala bistånd, deklarerat sin avsikt att ägna de 25 enligt FN:s definition år 1971 minst utvecklade u-länderna speciell uppmärksamhet, även om, som propositionen och utskottsbetänkandet mycket riktigt anmärker, en mer väsentlig ökning av biståndet till dessa länder främst kan tänkas ske genom de mellanstatliga organisationerna – naturligtvis ännu ett skäl för en hög andel multilateral biståndsgivning. UNDP har här alldeles speciella möjligheter att spela en ledande och samordnande roll för biståndet till en grupp u-länder, som måste lita till en alldeles speciell solidaritetsyttring av det internationella samfundet.

Till gruppen minst utvecklade länder hör som bekant bl. a. Etiopien. Det har diskuterats flitigt här i eftermiddags. Men jag vill ändå foga min egen kommentar till den debatten. Med anledning av den debatt som förts i dag och som sedan en del är pågått inom och kanske framför allt utom riksdagen kring det svenska biståndet till Etiopien vill jag deklarera som min personliga mening, baserad på min, det medger jag dock, ännu otillräckliga kunskap om utvecklingsprocessens natur och sammanhang, att en gradvis avveckling av detta bistånd vore olycklig och stridande mot elementära grundsatser för ett konstruktivt utvecklingsbistånd. Med den utskottsskrivning i ärendet som finns på s. 18 förutsätter jag att en sådan avveckling inte kan ske.

Herr talman! Med tanke på mina nuvarande engagemang inom den internationella befolkningspolitiken med sikte på FN:s världsbefolkningskonferens 1974 skulle jag i och för sig ha åtskilligt att säga om den aktuella situationen på detta område, något som diskuteras både i propositionen och i utskottsbetänkandet. Detta skulle emellertid kunna föra för långt. Jag önskar endast i all korthet uttala min anslutning till propositionens av utskottet tillstyrkta förslag att anslaget till FN:s befolkningsfond för budgetåret 1973/74 utgår med tills vidare oförändrat

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

belopp i avvaktan på erfarenheten av den omorganisation av fondens verksamhet som just nu håller på att genomföras i praktiken.

Avslutningsvis, herr talman, skulle jag nu vilja anknyta några ytterligare reflexioner till de nya tendenserna i den internationella utvecklingsdebatt som i så hög grad berör allas, också vår egen, framtid.

Sverige har spelat och spelar en glädjande positiv och framträdande roll i de internationella organisationerna när det gäller att introducera och få accepterat ett nytt synsätt på utvecklingen i motsats till tidigare dominerande, ensidigt kvantitativt ekonomiska betraktelsesätt. Två av Förenta nationerna organiserade expertmöten har ägt rum i Stockholm, finansierade av svenska regeringen, 1969 och 1972, kring detta nya grepp på utvecklingsplaneringen som syftar till att foga samman till en helhetsbild alla de element som tillsammans bygger upp vår sammankrympande och därmed mänskligt, ekonomiskt och politiskt alltmer beroende värld. I denna helhetsbild ingår strävandena efter ekonomisk utveckling och social utjämning och rättvisa, förnuftig hushållning med och rättvis fördelning av knappa naturresurser, skyddande och bevarande av den mänskliga miljön och kontroll av den globala befolkningsökningen. Att åstadkomma detta är naturligtvis endast möjligt inom ramen av en internationell planering, byggd på en sådan helhetssyn som i verklig mening gagnar allas intressen. Men som underlag och politisk förutsättning för en sådan typ av planering krävs det, tror jag, sådana fundamentalt nya värderingar och attityder till den mänskliga tillvaron att det har karakteriserats som ett kopernikanskt språng i vår tanke- och idévärld.

Jag tror att detta är vad som krävs av oss människor i 1970-talets värld. Därför tror jag att 1970-talets bidrag till världens fortsatta utveckling, med ständigt speciellt aktgivande på de fattiga folkens intressen, kommer att bestå mera i internationellt normbyggande, något som endast kan ske genom de internationella organisationerna, i första hand Förenta nationerna, än i avgörande praktiska resultat i det internationella samarbetet, någonting för vilket tiden tyvärr ännu inte tycks vara mogen. Kanske får de verkliga praktiska resultaten vänta till 1980-talet, till en tid för vilken vi emellertid borde börja våra förberedelser snarast möjligt och för vilken bl. a. dagens normsökande och idébygge borde tjäna som sådana förberedelser. Här har FN-systemet och i första hand FN självt en av sina mest betydande uppgifter.

En effektiv, framåtblickande och konstruktiv svensk biståndspolitik är ett av leden i en sådan förberedelseprocess för vår del, tillsammans med de insatser som vi söker prestera på sådana andra internationella samarbetsområden som miljö-, resurs- och befolkningspolitik. Tillsammans manifesterar de en politisk vilja till konstruktiv handling som bör vara den lilla, rika och gynnade statens kännetecken.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber om ursäkt, men fru Thorssons direkta angrepp uppkallade mig till en replik. Vi tyckte också att det var något egendomligt när vi läste uttalandet från Lima, och vi förhörde oss därför beträffande ett par av de länder som var inblandade där om motiven för

deras ställningstagande. Vi lät förhöra oss hos deras diplomatiska representationer, och vi fick därvid den förklaring som jag här har angivit och som vi icke har någon anledning att i sak betvivla.

När det sedan gäller de fattiga ländernas inställning till IDA så får man ju skilja på två saker. Ingen människa, hur kritisk man än är mot Världsbanken, har något emot den praktiserade låneformen såsom en form för bistånd. Det är i och för sig en mycket vettig och riktig låneform och den gynnsammaste som går att uppleta. Men det är ju inte detta det handlar om, utan det hela handlar om sättet på vilket medlen har kanalisrats på länder och på projekt - hur de har använts och, om man så vill, hur de har missbrukats. Det är vad frågan rör sig om, och det är där man har anledning att rikta den skarpa kritiken.

Den kritik man kan rikta mot IDA-medlen är ju att de i så hög grad har använts för att stötta under tvivelaktiga strävanden från direkta fascistiska regimer och att de ingår i ett mönster som Världsbanken i allt högre grad har följt. Dessa medel har därmed blivit ett slags stöd åt den amerikanska utrikespolitiken.

Stödet till denna typ av regimer måste också - och det framgår av vissa av projektens natur - i mycket hög grad ha undanröjt den faktiska effekt som dessa pengar skulle ha kunnat få under andra betingelser och givna till andra regimer som vore politiskt mindre obskyra och allmänt sett mera hederliga.

Vad vi kritiserar är just den politiska princip som hela tiden ligger i botten för Världsbankens verksamhet, att vara ett stödorgan åt den internationella fascismen och åt den amerikanska utrikespolitiken. Den gången Världsbanken skulle kunna tänkas - vilket är högst hypotetiskt - frigjord från det sammanhanget är det självklart att man även från socialistisk synpunkt hade anledning att se på ett annat sätt på det hela.

Men jag tycker inte att fru Thorsson, när hon nu har tagit upp en dispyt med mig, skall komma ifrån så lätt. Även hon skulle kunna tänkas svara på den direkta frågan: Tycker fru Thorsson att det är politiskt smakligt och tror fru Thorsson att det kommer att gagna de fattiga ländernas folkmajoriteter att man bedriver denna kanalisering av stora belopp med den speciella inriktning de har fått till den turkiska fascistregimen, till den indonesiska generalsjuntan och till alla de andra politiskt och på annat sätt obskyra mottagare, som åtnjuter dessa förmånliga låneformer, när det finns regimer som är både politiskt effektiva och hederliga och som skulle kunna använda dessa pengar bättre?

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Ja, jag tycker att det är politiskt smakligt. Det är den politiskt mest acceptabla form för finansiell resursöverföring till de fattiga länderna som jag över huvud taget har funnit i denna värld.

Jag bestrider herr Svenssons påstående om att pengarna kanaliseras för att gynna fascistiska regimer. Det är ett ordval som jag icke accepterar och som jag anser vara klart felaktigt. Jag skall också avhålla mig från att som herr Svensson har gjort tidigare i debatten i eftermiddag - systematiskt blanda ihop banklån och IDA-krediter. 40 procent av IDA:s

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

resurser går till Indien, över 60 procent går till de fattigaste länderna, som har under 120 dollars i bruttonationalprodukt per capita.

Av de fattiga länderna kan jag räkna upp ett antal IDA-kreditmottagare, som jag tror att inte ens herr Svensson kan beteckna som fascistiska regimer. Vad sägs om länder sådana som Mali, Mauretanien, Sudan, Tanzania, Folkrepubliken Kongo, Guayana, Somalia, Syrien, Demokratiska Republiken Jemen, Sri Lanka? Jag tror knappast att herr Svensson skulle kunna kalla dessa regimer för fascistiska.

Vidare beträffande inriktningen av IDA-krediterna: Till vilka områden går de? Herr Svensson sade på eftermiddagen om jag minns rätt att andelen IDA-krediter till jordbruksutveckling har minskat. Det är faktiskt, herr talman, precis tvärtom. IDA-anlagen till jordbruksutvecklingen har ökat från sammanlagt 27 miljoner dollar år 1968 till 91 miljoner dollar år 1969, 238 miljoner dollar år 1970, 228 miljoner dollar år 1971 och 312 miljoner dollar år 1972. Därmed går över 50 procent av den totala kreditgivningen från IDA till jordbruket.

Utöver detta kommer biståndsgivning till undervisning och utbildning till de fattigaste länderna. Detta bistånd har ökat från 13,6 miljoner år 1968 till 46,8 miljoner år 1972.

Jag kallar icke detta för kreditgivning inriktad på att kanalisera bistånd till fascistiska regimer och befästa deras maktställning. Jag sparar sådana politiska invektiv och tillmälen till den som ursprungligen introducerade dem i den här debatten.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Fru Thorsson är en skicklig demagog när hon räknar upp alla förment progressiva regimer, av vilka en del i mycket ringa grad är det. Fru Thorsson räknar upp de länder som fått de allra minsta och obetydligaste beloppen, Sudan möjligen undantaget.

Vad fru Thorsson däremot glömmet att tala om är att de utpräglat fascistiska regimerna i Indonesien, Turkiet, Filippinerna, Thailand plus ett par andra mycket utpräglat fascistiska regimer tillsammans sedan den 1 januari 1972 har erhållit lånebelopp som icke oväsentligt överstiger de lånebelopp som har kanaliseras till Indien. Det är högst väsentligt att hälften av de 185 miljoner som pressas ut huvudsakligen av de svenska lönearbetarna kanaliseras till sådana regimer.

Fru Thorsson vill väl inte, alla stolta siffror till trots, göra gällande att det är i siffrornas storlek som det hela ligger? Detta har ju också en kvalitativ aspekt. Fru Thorsson är väl inte så naiv att hon tror att när man lägger pengar i händerna på den indonesiska generalsjuntan eller på general Stroessner i Paraguay skulle detta komma folket till godo, skulle detta ha någon verklig utvecklingseffekt? Löskopplar man så fullständigt biståndspolitikerna från allt politiskt tänkande och likställer fascistregimer med progressiva regimer hur som helst, tror man att 50 miljoner hit och 50 miljoner dit gör detsamma, bara 50 miljoner betalas ut till någon, likgiltigt vem – då har man verkligen förpassat sig till teorins värld från den hårda maktpolitiska verklighet som råder här.

Vi har motsatt oss detta flöde av pengar till regimer som är politiskt obskyra och som på grund därav icke har de politiska målsättningar som

är förutsättningen för att de skall kunna göra någon insats som är socialt progressiv och föra utvecklingen framåt i de länder som de har under sitt järnhårda herravälde.

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Fru THORSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag överlåter åt herr Svensson i Malmö att också i fortsättningen föra debatten i de här ordalagen och avstår från att bemöta alla hans invektiv och hans betygsättning av politiska regimer runt jorden. Inte heller behöver jag komma med enbart några, som han säger, stolta siffror Jag skulle kunna i sak redovisa inför kammaren de projekt i de här länderna som finansieras med IDA-krediter och som sannerligen är inriktade på ett sådant sätt att de kanaliseras direkt till folkens verkliga bästa, men jag skall inte trötta kammaren med det.

Jag skall bara ta upp ett par exempel, hämtade från de länder som herr Svensson gjorde sig lustig över på eftermiddagen. Det här hotellbygget i Nepal var det ju så märkligt att man skulle spilla pengar på. Vad innebär det projektet för vilket IDA ger en kredit på 4,2 miljoner dollar? Det betyder att detta lilla bergland uppe i Himalaya kommer att kunna fördubbla sin utländska valuta-reserv genom de inkomster som den ökade turismen kommer att ge. Det kommer att innebära 500 nya arbetstillfällen i ett litet land, som är lika dominerat av arbetslöshet som praktiskt taget alla andra u-länder. Och denna nya verksamhet kommer också att i betydande omfattning stimulera en indirekt sysselsättning.

Ett annat land över vilket herr Svensson gjutit sina invektiv i form av betyget "fascistisk regim" är Indonesien. Vad betyder det för ett land som Indonesien med 120 miljoner människor utspridda i en ö-värld som vi alla kan studera på kartan, om man får förbättringar på några av de avlägsna öarna av sina utkomst-möjligheter i jordbruk och olika slag av odlingar, om man får ett familjeplaneringsprogram introducerat, om man får sina kommunikationer sjöledes mellan öarna förbättrade? Detta är IDA-projekt. Kommer de att gå till folket eller till att befästa den fascistiska regim, som sitter någonstans i huvudstaden Djakarta? Jag bestöder att herr Svensson har rätt i sin karakteristik och vidhåller min uppgift att detta är den mest betydelsefulla, mest värdefulla kreditöverföring som sker till den fattiga världen från den rika. Vi har allt skäl att också i fortsättningen stödja den.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Vi har från vpk:s sida hemställt om väsentligt större bistånd till Demokratiska republiken Vietnam, till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering, till Laos patriotiska front och till FUNK i Cambodja. Jag skall här begränsa mig till att tala för en av de motioner som vänsterpartiet kommunisterna har väckt, nr 72 om en forskningsfond för Vietnam. Först skall jag i korthet ange den yttre ramen för denna idé, som redan visat sig vara mycket fruktbar.

Överallt i Indokina där befrielse-örelsen har verkat, även när det skett under historiens mest förödande bombningar, har den visat en fantastisk förmåga att genomföra reformer. Och detta är naturligtvis en av de allra viktigaste orsakerna till att den inom loppet av ett tredjedels sekel har

Onsdagen den
25 april 1973

*Det statliga utveck-
lingsbiståndet*

kunnat besegra tre av de mest utvecklade industristaternas militärmakter. Först genom augustirevolutionen 1945 då hela landet, både nuvarande Sydvietnam och nuvarande Nordvietnam, frigjorde sig ur den japanska ockupationen och Demokratiska republiken Vietnam utropades, sedan genom segern över den franska kolonialmakten efter ett närmare nio år långt krig, och nu genom segern över USA-imperialismen.

Över 90 procent av befolkningen i Vietnam utgjordes av bönder. "Att befria nationen betyder först och främst och i allt väsentligt att befria bönderna", skrev Lao Dongs – arbetarpartiets – generalsekreterare Le Duan i en bok, Den vietnamesiska revolutionen, 1970. Han fortsatte: "Demokrati här betyder först och främst och i allt väsentligt demokrati för bönderna. Böndernas intensiva önskan är att nationen ska bli oberoende och att odlarna ska ha jorden och att de ska vara befriade från det tvåfaldiga förtrycket av imperialismen och feodalismen. De kan endast undkomma förtrycket och exploateringen under de stora jordägarnas händer om imperialismen, som försvarar och skyddar feodalismen och samtidigt är vår nations och böndernas värsta fiende, störtas över ända. Att frigöra bönderna från det ok som påtvingats dem av de feodala godsägarna, att ge dem jord, detta är det centrala innehållet i den demokratiska revolutionen. Att göra detta är samtidigt att tillgodose de krav som den nationella befrielsens sak ställer, därför att 'det nationella problemet i de koloniala länderna är i huvudsak ett bondeproblem'."

Redan under befrielseörelsen mot det fascistiska Japans ockupationsregim i början av 1940-talet genomfördes en försiktig jordreform i de befriade områdena. Jag säger "försiktig" därför att man gick fram mycket taktiskt för att få en så bred samling som möjligt och också få med en hel del av de större jordägarna i befrielsekampen. Samtidigt inleddes utbildningen av kadrer för militära och civila uppgifter. Det gick självfallet långsamt i början, då landet efter ett 80-årigt kolonialvälde var utomordentligt efterblivet och de inom befrielseörelsen som hade någon form av utbildning var mycket få och helt naturligt skulle räcka till för allt. Hur efterblivet landet var framgår av några sifferuppgifter som jag hämtat från sjukvårdsområdet.

Vid tiden för augustirevolutionen 1945 fanns i hela Vietnam 51 infödda läkare, 152 läkarassistenter, som väl närmast hade en utbildning motsvarande våra fältskäters i gamla tider, 21 apotekare, 1 227 sjuksköterskor och 215 barnmorskor. Bara ett fåtal av dem hade utbildning i nivå med moderna krav. För hela Indokina, alltså för både Vietnam, Laos och Cambodja, fanns det en enda högre medicinsk undervisningsanstalt med franska lärare och med en mycket liten utbildningskapacitet. Undervisningen skedde på franska. Bara en handfull läkare och apotekare utexaminerades varje år. Nästan undantagslöst – kanske t. o. m. utan undantag -- slog de sig ned i storstäderna. För bönderna – den stora massan av befolkningen -- fanns ingen sjukvård eller hälsovård alls.

Sedan kom det nioåriga djungelkriget. Den mest kände av Vietnams läkare då, professor Pham Ngoc Thach, som ett tiotal år, till sin död 1968, var hälsovårdsminister i Demokratiska republiken Vietnam, redogjorde i en intervju 1965 för det dilemma och de gigantiska uppgifter man stod inför efter segern över den franska kolonialmakten. Jag tror att

hans berättelse skulle kunna ge vägledning för många av de folk som fått eller erövrat sitt nationella oberoende på senare år och haft en likartad situation men ofta gjort mycket små framsteg trots åtskilligt av vad som i debatten här har kallats bistånd. Jag tror också att Vietnam är ett alldeles utomordentligt exempel på hur biståndet kommer till nytta när de sociala och politiska förhållandena är gynnsamma.

”Vårt land var 1955 inte endast fattigt”, sade dr Thach i intervjun. ”Till den urgamla misären kom de kaotiska förhållanden som åstadkommit av många år av krig. Folket hotades av hungersnöd. Dessutom – och vi skall inte vara rädda för att använda rätta ordet – var vi ett efterblivet land. – – – Folk drack fortfarande vatten ur stillastående dammar och åkallade andarna när de blev sjuka. – – – Miljoner människor led av malaria och trachom, hundratusentals av tuberkulos, könssjukdom och spetälska, samtidigt som praktiskt taget hela befolkningen led av tarmparasitsjukdomar.”

”Det blev verkligen ett krig mot sjukdom”, fortsatte dr Thach. ”I första hand måste vi bestämma oss för en strategi som var anpassad till förhållandena i vårt land. Om vi helt enkelt hade byggt sjukhus, hur många skulle vi ha behövt bygga för att ta emot och behandla dessa miljoner sjuka människor? Hur många läkare, hur mycket medicin skulle ha krävts? Man ger behandling till en patient medan hundratals står i kö vid dörren till ens institution. Vi skulle ha försatt oss i en ohållbar defensiv position. Och vad värre är, en patient som botats skulle snart sjukna i samma eller någon annan sjukdom. Vi beslutade oss oreserverat för en offensiv strategi: att angripa sjukdomarna vid deras ursprung innan de bryter ut. Med andra ord: Det är bättre att förebygga än att bota.”

Jag har här hela tiden citerat direkt ur intervjun med dr Thach.

Jag tror att alla som rest i Demokratiska republiken Vietnam de senaste åtta tio åren, även under de år när bombningarna hade förstört nästan alla städer, har – med eller mot sin vilja – gripits av den djupaste beundran för resultatet av den offensiva strategi som dr Thach berättade om. Varje år från befrielsen 1954 vaccinerades miljoner människor mot smittkoppor, kolera, tyfoidfeber och polio. Under ledning av experter från Sovjetunionen genomfördes systematiska kampanjer mot två av de mest förhärjande folksjukdomarna, malaria och ögonsjukdomen trachom. Av Demokratiska republiken Vietnams 13 miljoner invånare år 1954 var 8 miljoner trachomsjuka, och inte mindre än 100 000 hade blivit blinda av denna sjukdom.

Två enkla hygieniska anordningar hade man börjat införa redan under jungelkriget 1945–1954, ”dubbla septic tanks” och djupa brunnar med betongrör och tätslutande lock. De förra ersatte allsköns primitiva avträden. De senare blev dricksvattensreservoarer i stället för de oftast starkt förorenade dammarna. Samtidigt drevs och drivs allttjämt en landsomfattande hygienisk upplysningskampanj. När jag reste i Nordvietnam första gången 1958 – fanns det fortfarande stora avskrädeshögar i många byar. När jag reste där under bombningarna 1967 var det överallt komposthögar i stället för avskrädeshögarna, och så långt jag kunde finna fanns det ”dubbla septic tanks” och djupa brunnar med rent vatten till varje enskild gård eller i varje fall inom kort avstånd från varje hus i varje

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

by vi besökte.

Under en av resorna i provinserna var Pham Ngoc Thach i vårt sällskap och demonstrerade dessa enkla hygieniska anordningar, som han själv hade varit med om att driva kampanj för från början.

Pham Ngoc Thach hade ett föregående som jag först senare fick reda på. Han tillhörde från början det kejsarliga hovet i Hué. Han var en av prinsarna där, för övrigt kusin till nattklubbskejsaren Bao Dai. Men han kom redan tidigt med i befrielseörelsen och blev ledare för Viet Minhs, den dåvarande befrielseörelsens, organisation i Saigonområdet under hela kriget mot de franska kolonialisterna. Han satsade sig helt för sitt folk och levde vid den tiden då jag personligen blev bekant med honom i en mycket anspråkslös våning i ett av Hanois folkrikaste kvarter. Han dog på sin post under en resa till sin hembygd i de befriade områdena av Sydvietnam. Men numera finns det många högt kvalificerade läkare och medicinska vetenskapsmän som fortsätter med dr Thachs exempel för ögonen, bland dem dr Ton That Tung som är en internationellt känd kirurg och som har personlig kontakt med den svenska forskargrupp som går under namnet "Forskning för Viet Nam i Lund".

Det var detta forskningsprojekt i Lund som gav oss uppslaget till vår motion om en forskningsfond för Vietnam. Jag är övertygad om att om vi hade haft motionsutkastet klart på ett tidigt stadium, så skulle det inte ha blivit bara en partimotion, utan då kunde det ha blivit rätt stor uppslutning kring det projektet här i riksdagen.

Utrikesutskottet har avvisat motionen med motiveringen att "tanken på en dylik insats inte ingår bland de projekt som tagits upp från Demokratiska republikens sida i förhandlingar med de svenska myndigheterna". Detta är säkerligen riktigt, och det kan finnas flera skäl. Dels var projektet ganska ungt vid senaste årsskiftet, dels måste man i Vietnam självfallet göra prioriteringar, och det är ju mängder med önskemål som är mycket trängande och som man i första hand vill tillgodose. Jag har själv erfarenhet av hur även mycket angelägna saker som Pham Ngoc Thach föreslog inte kunde sättas upp på de listor som regeringen lade fram, trots att han själv var en av de ledande ministrarna i regeringen. Jag tror att det är ungefär som under budgetarbetet i kanslihuset eller i stadshuset i Stockholm, alltså att det är många mycket angelägna projekt som inte kommer med därför att det finns andra som är ännu mera trängande.

Det var vid Världskonferensen för de indokinesiska folkens fred och oberoende i Versailles i februari 1972 som representanter för Lunds studentkår diskuterade denna form av bistånd med andra forskningsgrupper och med representanter för Vietnam. Som följd av denna kontakt inleddes våren 1972 den s. k. Hanoiaktionen, som inbringade omkring 80 000 kronor till Hanois universitet. I samband med detta bildades arbetsgrupper av forskare vid bl. a. Kemisentrum i Lund. Numera finns det en mängd svenska forskare knutna till olika projekt; där finns medicinska kemister, organiska kemister, biokemister, livsmedelsteknologer, växtfysiologer, genetiker, ekologer, marinbiologer, farmakologer, fysiologer och åtskilliga forskare inom praktisk medicin. Både universitetet och tekniska högskolan i Lund är engagerade. Arkitekter,

jurister och andra har visat sitt intresse för detta forskarsamarbete.

Jag skall här bara med några få ord nämna hur forskningssamarbetet går till. Från medicinska högskolan i Hanoi, från DRV:s vetenskapsakademi eller från andra forskningsinstitutioner förklarar man vissa problem, som man inte kan eller inte för ögonblicket har personal eller litteratur att lösa. Motsvarande experter i Lund söker lösningen och skaffar fram och sänder all vetenskaplig litteratur på detta speciella område. Det händer också att man från Hanoi sänder metodbeskrivningar och att motsvarande experter här sänder sina kommentarer till dessa beskrivningar. Ett annat exempel: I Hanoi har man använt en mikroorganism som heter *micrococcus glutamicus* för framställning av glutaminsyra, men sedan kom en bakteriofag – en annan mikroorganism – med i spelet. I Lund håller forskare nu på att söka lösa problemet med att få bort detta störande element.

I vissa fall har man vid forskningsinstitutioner i Hanoi initierat ett projekt som forskarna i Lund fortsätter att utveckla. Som exempel kan nämnas att några medlemmar i kemistgruppen sökt framställa material ur bivax, som kan spridas i en tunn film över vattnet i de miljontals kratrar som de amerikanska bomberna åstadkommit. Om man får fram en sådan film av detta eller annat material – jag upptäckte i en engelsk tidskrift att man där arbetar med lipoider för att göra denna film – kan man hindra att dessa dammar blir kläckningsanstalter för malariamyggor. Den film som krävs bör vara förgänglig inom rimlig tid så att den inte i likhet med DDT kommer att utgöra en ny fara för människor och djur.

Man skulle behöva en hel del pengar till inbjudningar för vietnamesiska forskare att under några månader vistas här och samarbeta personligen om dessa olika projekt och samtidigt också fortsätta sin vetenskapliga utbildning.

Det krävs en hel del pengar också för att snabbt skaffa fram alla de särtryck och vetenskapliga arbeten som blir aktuella. Man använder här datasökning, och det kan bli ganska mycket material om varje forskningsprojekt – mycket dyrbart material, som man gärna vill sända snabbt. Från Svenska kommittén för Vietnam och Vietnamhjälpen har vi stött detta projekt med mindre belopp till flygtransporter till Hanoi. Men enbart litteraturen för en enda forskningsuppgift kan gå på ganska många tusen kronor, och en del av den apparatur som behövs och som de svenskar som arbetar med detta gärna vill sända till Hanoi är oöverkomlig med de resurser som nu finns.

Redan när vår motion skrevs var ett 60-tal forskare i Lund, huvudsakligen doktorander och forskare på docentnivå, engagerade i detta forskningssamarbete. Också i Stockholm och i andra universitetsstäder finns ett stigande intresse för denna praktiska form av solidaritetsarbete, och det kan självfallet utvecklas på alla tänkbara områden.

Jag föreställer mig exempelvis att det – när slutgiltig fred nåtts i Indokina – blir en enorm uppgift att söka konservera och ta vara på vad som kan finnas kvar av arkeologiska och historiska minnesmärken från dessa folks mångtusenåriga civilisation. Där skulle kanske svenska arkeologer och med dem närbesläktade forskare kunna bidra med ett avsevärt och värdefullt arbete. Jag tror också att man skulle kunna

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

utvidga arbetet till tekniker och andra – kort sagt till många områden.

I och för sig är detta ett ganska billigt projekt jämfört med mycket annat. Samtidigt är det en utomordentligt metod att dra in många människor i ett oegennyttigt och utomordentligt värdefullt biståndsarbete, vilket visas av erfarenheterna från Lund. Därmed underlättar man också skapandet av opinion för vidgat bistånd.

Jag beklagar att utrikesutskottet inte uppfattat hur väsentlig vår motion var. Därför måste jag yrka bifall till klämmarna i motionen. Dessa återfinns på s. 14–15 i betänkandet, men jag kan här återge dem direkt ur motionen:

Mot bakgrund av det anförda föreslås att riksdagen beslutar inrätta en statlig forskningsfond för Vietnam, varvid fondens medel skall användas i samarbete med myndigheterna i Demokratiska republiken Vietnam *dels* för finansiering av uppbyggnaden av basresurser för vetenskaplig forskning och teknisk utveckling i DRV, i synnerhet av sådana institutioner, bibliotek och andra vetenskapliga inrättningar, som skadats eller förstörts av USA:s bombningar, *dels* för inköp av vetenskapliga instrument och annan utrustning, *dels* för forskning och teknisk utveckling i Vietnam, utförd av vietnamesiska vetenskapsmän och tekniker, och *dels* som stöd till de svenska forskare och tekniker, som i samarbete med vietnamesiska kolleger själva bedriver forskning för Vietnam, eller på annat sätt, exempelvis genom sammanställningar ur vetenskapliga rapporter, stöder den vietnamesiska forskningen, *samt att* riksdagen för budgetåret 1973/74 till denna forskningsfond för Vietnam anvisar 25 miljoner kronor.

Herr PALM (s):

Herr talman! Herr Takmans inlägg är karakteristiskt för debatten. Det har förts fram många synpunkter under dagens överläggningar och långtgående krav, och hans förslag är enligt vad jag förstår ett av de krav som rimligtvis en gång hör hamna för behandling hos den nyligen tillsatta biståndsutredningen. Därför kan jag i all korthet yrka bifall till vad utskottet har att säga i det här avseendet.

Kammarans ledamöter känner säkert vid denna tidpunkt en övermåttad av såväl synpunkter som argument och många upprepningar i denna debatt. Därför skall jag fatta mig mycket kort i anslutning till punkterna 14, 16 och 19 och med några ord utveckla vad som sägs i utskottets betänkande.

Punkten 14 behandlar frågan om bidrag till enskilda organisationers hjälperksamhet. Moderaterna har i motionen 625 yrkat att riksdagen inom ramen för godkända anslag beviljar 25 miljoner kronor till missionen och andra humanitära organisationers hjälperksamhet. Yrkandet följs upp av herr Turesson i reservationen 13 utan att särskilda skäl anföres utöver vad som sägs i motionens text.

I moderaternas motion föreslås också att en minimiram skall fastställas för bidragen till dessa organisationer. Utskottet erinrar om att ett liknande motionsyrkande tidigare behandlats av riksdagen. Riksdagen har då avvisat en sådan tanke och inga nya argument har framförts till stöd för detta förslag. Utskottet avstyrker därför också detta yrkande.

Mittenpartiernas motion nr 1101 har resulterat i reservationen 14, där det föreslås att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen anföres rörande enskilda organisationers särskilt missionens – roll i biståndsarbetet. Av en del inlägg här i dag kan man få intrycket att organisationerna över huvud taget skulle ha varit mycket styvmoderligt behandlade, men statsverkspropositionen talar ett annat språk.

Utskottsmajoriteten yrkar avslag även på denna motion och framhåller att bidragsgivningen till dessa organisationer ökat år efter år. För nästa budgetår förutses en ökning med 25 procent i förhållande till innevarande budgetår.

I samma motion uttalas farhågor för att det inom anslaget inte finns utrymme för, som man säger, välmotiverade bidragsansökningar. Utskottet som inhämtat närmare uppgifter framhåller att det finns möjligheter "att inom gällande anslag tillmötesgå de bidragsansökningar från organisationerna som biståndsmyndigheterna kan bifalla i enlighet med gällande riktlinjer".

Utskottet understryker -- och det framgår med stor tydlighet av direktiven – att frågan om statligt stöd till enskilda organisationers biståndsverksamhet kommer att behandlas av den nyligen tillsatta biståndsutredningen. Med den motiveringen avstyrker utskottsmajoriteten motionen 1101.

Samma skäl kan anföras i anslutning till motionen 1109 av herr Måbrink, i vilken han tar upp principerna för anslag av liknande slag, varför utskottet föreslår att även denna motion avslås. Herr Måbrink har dessutom fått det stora förtroendet att ingå som ledamot i denna biståndsutredning, där han kan bli närmare bekant med problematiken.

I reservationen 16 hemställer utskottets centerpartister – fru Nilsson i Kristianstad har för en stund sedan talat för reservationen – att en fond inrättas som stöd för köp av massmediainformation i Sverige. I anslutning till detta yrkande vill jag hänvisa till att dessa frågor uppmärksammas av UNESCO som har detta som en av sina stora arbetsuppgifter. Utskottet säger klart ifrån att några önskemål om speciella svenska insatser inte har framförts från u-landshåll, varför utskottet yrkar avslag också på den här motionen.

Vad slutligen gäller reservationen 18 vid punkten 19 – en mittenprodukt från centerpartiet och folkpartiet – angående information i Sverige om u-landsproblem, där man hemställer att riksdagen höjer detta anslag med drygt 3 miljoner kronor utöver regeringens förslag, vill jag hänvisa till statsverkspropositionens förslag om ett anslag på 8 miljoner kronor för informationsverksamheten nästa budgetår. Det innebär nästan en fördubbling eller en ökning med 3,75 miljoner kronor i förhållande till innevarande budgetår. Inom ramen för beräknade medel föreslås 4 miljoner kronor utgå till enskilda organisationers informationsverksamhet, också här en fördubbling eller en ökning med 2,1 miljoner kronor i förhållande till innevarande budgetår.

Utskottet understryker att en avsevärd ökning skett av medelsanvisningen till dessa ändamål. Vi som tillhör utskottet vet också att överläggningar hållits med representanter för folkrörelserna och att anslagets storlek anpassats ganska generöst med hänsyn till de anspråk

som kan anmäla sig under året. Det finns skäl att uttala stark tillfredsställelse över den mycket positiva syn på folkrörelsernas stora roll i det fortsatta upplysningsarbetet kring u-hjälpsfrågorna, som karakteriserar såväl årets statsverksproposition som uttalanden som har gjorts av generaldirektören för SIDA. Detta är speciellt värdefullt mot bakgrunden av den något negativa syn och den debatt som ibland förekommit beträffande informationsfrågorna i anslutning till den svenska u-hjälpen.

De allra flesta av kammarens ledamöter har själva erfarenheter av den betydande roll som folkrörelsernas stora kadrer av aktiva medlemmar kan utöva när det gäller att delta i sådant upplysningsarbete, ett arbete som kan bli mera arbetskrävande, betydligt kärvare och hårdare än tidigare.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets betänkande under punkterna 14, 16 och 19 samt avslag på reservationerna i anslutning till dessa punkter.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! Hur skall den svenska u-hjälpen bli en hela folkets hjärteangelägenhet? Jag skall alltså säga några ord om informationen.

Dagens svenskar är väl informerade om vad som händer i de mest avlägsna delar av världen. Den svenska pressen återgav för ett par dagar sedan de protester som i första hand Australien och Nya Zeeland framfört mot franska kärnvapenprov i södra Stillahavsområdet. Proven utgör en fara för befolkningen. Regeringarna i de näraliggande länderna hotar att dra frågan inför den internationella domstolen i Haag.

En intressant parallell är att vi i Sverige redan i maj 1845 kunde läsa om fransk kolonialpolitik i just dessa trakter, de s. k. Söderhavsoarna. Jag citerar ur Missionstidningen, EFS:s gamla organ: "Det sätt, varpå Frankrike gått till väga för att taga denna ö i besittning, måste med en evig skam brännmärka det franska namnet."

Det var deras uppfattning just då. Det fanns alltså kunskap om vad som hände i dessa avlägsna delar av världen. Missionärerna, som man i dag talar om med ett överseende leende, visste redan tidigt vad som hände.

Det fanns alltså redan vid denna tid en information om vad som skedde i u-länderna, både i storpolitiken och i den begynnande missionsverksamheten, en information som nådde ända till oss här uppe i norr och som ivrigt engagerade människorna för insatser, väckte deras intresse för den biståndsgärning som begynt bl. a. i Oceaniens övärld.

I Gefle Dagblad finns det i dag en artikel om tidig u-hjälp i Gävletrakten. Från redaktör Nils-Gunnar Andersson, EFS, har man fått uppgifter om insamlingar i Gävletrakten på 1840-talet. Tidningen skriver: "37 riksdaler och 16 skilling har samlats in av 18 fattiga barn i Falun till grifflar och griffeltavlor åt hedningabarnen på Söderhavsoarna." – Detta gällde alltså inte just Gävle, men tidningen nämner tidigare Gävle. Man frågar sig då: Fanns det skolor där ute redan 1842? Ja, det fanns det. Överallt där missionen gick fram uppstod det skolor. I Missionstidningen nr 9, 1846, talas det både om förskolor och skolor ute i Oceanien och om den hänförelse med vilken de omfattas. Man var alltså verkligen intresserad av att undervisa människorna.

Ett studium av den press som fanns då för tiden har gjort mig

övertygad om att de som då ledde svenska insatser i u-länderna bättre än vi i dag lyckades informera och entusiasmera. Det är klart att de inte fick alla svenskar med sig, men det är intressant att se hur långt de nådde.

Jag har i riksdagen upprepade gånger framfört uppfattningen att SIDA på ett helt annat sätt än man gjort hittills måste sprida upplysning och ge kunskap om den svenska hjälpen, om vi skall kunna hindra att intresset och villigheten viker. Därvid är det viktigt att SIDA också informerar om bakgrunden till dagens u-landsarbete och lär av vad som tidigare utförts.

Som svar på en interpellation som jag framställde hösten 1970 angående forskning om den svenska u-hjälpens historiska bakgrund sade dåvarande utrikesministern bl. a.: "SIDA lämnar i olika former stöd till forskning med u-landsanknytning", och det är alldeles riktigt. Han sade också att det finns goda möjligheter för missionens organisationer liksom för andra folkrörelser att med SIDA:s hjälp studera dessa frågor. Man kan ju säga att svaret var positivt, men enligt min mening har trots allt föga gjorts för att belysa den svenska u-hjälpens historiska bakgrund. Inte minst den ungdom som vill sätta sig in i saken måste få ökade möjligheter att jämföra med tidigare skeden och se det som sker i dag i perspektiv bakåt. Det förefaller som om SIDA i huvudsak har intresse för den epok som SIDA själv är delaktig av; det kan på sätt och vis vara naturligt. De riktlinjer som utskottet talar om på s. 56 i betänkandet vid avvisandet av motionen 415 angående informationsverksamheten kunde nog behöva överses.

I en trepartimotion – nr 678 år 1971 – framfördes om u-hjälpen bl. a. åsikten: "Om detta arbete, dess begynnelse, utformning och delresultat finns dock endast litet känt av allmänheten eller redovisat i offentliga källor." Det påståendet gäller också i dag.

Herr talman! Jag är ledsn över att den gärning missionen utfört och alltfört utför så föga beaktas av de flesta. Jag finner det också beklagligt att man inte genom forskning tar reda på anledningen till dess framgång och till att dess arbete omfattades med så livligt intresse och sådan hänförelse. Här finns mycket att lära för den som vill att svensk u-hjälp skall bli hela folkets sak.

Låt mig sluta med en liten glimt från 1842, det år folkskolestadgan kom till. I Svenska missionssällskapets redovisning av gävomedel det året, som sammanlagt omfattar 16 spaltmeter, står följande att läsa: "Med posten från Gefle: Till Hedningarne från en Man och Hustru, som hvarje Söndag härtill aflägga 1 skilling Banco hwardera - - - " – summan var fem riksdaler - "och från deras 5 små Barn 40 skillingar - - -". På samma sida står det att från biskopen F. M. Franzén i Hernösand inkommit ur en sparbössa 4,16 riksdaler. Här var alltså låg och hög, gammal och ung med. Det var en annan tid, och det fanns kanske inte mycket att intressera sig för, kan man invända. Men när får vi denna entusiasm för SIDA:s arbete? Skall det någonsin ske, måste det till information.

Fröken ELIASSON (c):

Herr talman! Det ur principiell synpunkt nya i årets statsverksproposition är mångdubblingen av varubiståndet. Det kan knappast bestridas att den ökande bindning av biståndet som detta innebär medför både

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

kvalitativa och kvantitativa förändringar i det svenska biståndet. Vore så inte fallet, skulle det inte finnas anledning till att i ökad utsträckning binda det bilaterala biståndet. Förändringar av detta slag brukar för u-ländernas del inte vara förändringar till det bättre.

Det har hävdats att varubistånd i sig kan vara en mycket värdefull hjälp till u-länderna. Jag vill inte förneka att så kan vara fallet, och då i synnerhet i katastrofsituationer. Men både uttryckliga önskemål från u-länderna själva och erfarenheterna hittills från varubiståndsverksamhet - och det gäller även svenska leveranser av konstgödsel och papper - pekar på att bundet bistånd i allmänhet ställer sig mindre förmånligt för u-länderna än obundet bistånd. Till detta kommer att man också har kunnat konstatera negativa biverkningar på handelsstrukturen och exempelvis u-landsindustriernas förutsättningar. Det bör därför vara en självklar strävan att låta varubiståndet utgöra en, om än väsentlig, så dock kvantitetsmässigt begränsad del av det totala biståndet.

Utrikesutskottet har i sitt betänkande uppehållit sig vid hur varubiståndet skall utformas för att icke önskvärda effekter för u-ländernas del av den föreslagna ökade bindningen så långt möjligt skall kunna undvikas. Det är att hälsa med tillfredsställelse. Däremot har utskottet inte funnit anledning att närmare gå in på varubiståndets storlek i förhållande till det bilaterala biståndet i övrigt och den totala biståndsvolymen. Frågan om varubiståndets storlek torde inte vara mindre väsentlig att ingående beröra i detta sammanhang.

Från två synpunkter finns det särskild anledning att kommentera den ökande bindning som nu föreslås. För det första har den biståndspolitiska utredning som tillsatts efter det att statsverkspropositionen avlämnats i sina direktiv fått som uppgift att utforma riktlinjer för biståndsverksamheten med beaktande av biståndsleveransernas betydelse för den svenska sysselsättningen, och det framhålls att det inte skall uteslutas att en väsentlig del av biståndet skall utgöras av varor och tjänster. Detta kan knappast tolkas på annat sätt än att direktiven öppnar vägen för en biståndspolitik som i ökad utsträckning kan komma att utformas mera med hänsyn till svenska sysselsättningsmöjligheter och får man förutsätta mot bakgrund av våra erfarenheter - därmed mindre med hänsyn till u-ländernas önskemål.

För det andra har också departementschefen i propositionen uttryckligen uttalat att varubiståndet även fortsättningsvis bör kunna ökas väsentligt utöver den mångdubbling som sätts som riktpunkt för budgetåret 1973/74.

Det kan diskuteras huruvida en höjning av varubiståndet till 200 miljoner kronor kan anses innebära förändringar av sådant slag att det är berättigat att tala om en omläggning av den svenska biståndspolitiken. Departementschefens uttalande om den fortsatta anslagsutvecklingen kan däremot knappast läsas på annat sätt än att det öppnas möjligheter att vidta förändringar, som i och för sig kan sägas rymmas inom ramen för ett i princip obundet bistånd men som ändå innebär förändringar av genomgripande slag. Utrikesutskottet har i sitt betänkande inte gått in på frågan om varubiståndets fortsatta utveckling. Detta får kanske tolkas så, att man inte nu vill ta ställning till vilken omfattning varubiståndet i

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

fortsättningen bör kunna få och i vilken mån man kan acceptera att vårt i princip obundna bistånd utvecklas till ett bistånd där inslaget av bundenhet blir mer markant.

Det finns enligt min mening skäl att redan nu varna för en biståndspolitisk utveckling där vi lägger ökad vikt vid biståndets förmånlighet ur givarlandets synpunkt. Sysselsättningsskäl kan givetvis anföras för den förändring som nu föreslås, men sådana motiv bör inte få spela någon mer framträdande roll i en politik som rimligtvis såsom sin främsta utgångspunkt bör ha att främja mottagarlandets utveckling. Det kan också ifrågasättas om varubiståndet, med den inriktning vi avser, kommer att få sysselsättningseffekter av påtagligt slag. Och även om våra egna sysselsättningsproblem i nuläget står i förgrunden kan det ifrågasättas, om de kommer att ha samma relevans i debatten kring vår u-landspolitik också i framtiden. Sett i ett internationellt perspektiv, och framför allt i förhållande till situationen i de flesta u-länderna, måste vi väl också konstatera att våra sysselsättningsproblem inte är de som inger mest oro. Därmed vill jag på intet sätt förringa det angelägna i att vi lägger stor vikt vid adekvata åtgärder för att lösa våra sysselsättningsproblem, men i vår biståndspolitik måste vi prioritera andra ting. Vår strävan till internationell solidaritet måste innebära att den bråkdel vi utfäster oss att avsätta som bidrag till en utjämning av de ökande klyftorna mellan rika och fattiga länder också inriktas på att så långt möjligt verka i detta syfte.

Överläggningen, som omfattat samtliga punkter i utskottets betänkande, var härmed slutad.

Punkten 1

Anslagsutveckling, planeringsramar och vägen till enprocentmålet

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1973:1 bilaga 5 (litt. C i utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1973) föreslagit att anslagen för internationellt utvecklingssamarbete skulle budgetåret 1973/74 uppgå till 1 562,5 miljoner kronor, vilket innebar en ökning med 312,5 miljoner kronor eller 25 procent från innevarande budgetår. Härin ingick en beräknad utgiftsökning på ca 0,7 miljoner kronor för utrikesdepartementets avdelning för internationellt utvecklingssamarbete och för viss personal via beskickningar i mottagarländerna. Dessa kostnader var direkt hänförliga till utvecklingssamarbetet men redovisades även fortsättningsvis på anslaget A 1. Utrikesförvaltningen. Härmed skulle de samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete uppgå till 1 562,5 miljoner kronor för budgetåret 1973/74. Anslagsökningen skedde i enlighet med den metodik som riksdagen fastställt för den långsiktiga utvecklingen av anslagen för internationellt utvecklingssamarbete. Planeringsramarna kunde, i enlighet med riksdagens beslut om att den fortsatta årliga anslagsökningen i absoluta tal skulle bli minst lika stor som under det löpande budgetåret, beräknas till 1 875,0 miljoner kronor för budgetåret 1974/75 och 2 187,5 miljoner kronor för budgetåret 1975/76.

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

I denna punkt hade behandlats motionerna

1973:20 av herr Werner i Malmö (m) vari hemställdes att riksdagen som sin mening skulle uttala att principbeslutet om en procent av bruttonationalprodukten till u-landsbistånd budgetåret 1974/75 skulle fullföljas, 1973:633 av herr Åkerlind (m),

1973:1101 av herrarna Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställa att riksdagen begärde att Kungl. Maj:t bemyndigade SIDA att för budgetåret 1973/74 planera för en anslagsnivå som var upp till 35 procent större än innevarande budgetårs i stället för de 25 procent regeringen föreslagit (punkt 1) samt att, om det under punkt 1 angivna bemyndigandet ledde till behov av ökad anslagsutdelning för budgetåret 1973/74, framställning härom skedde på tilläggsstat (punkt 2) samt

1973:1107 av fru Mogård (m) och herr Wijkman (m) vari hemställdes att riksdagen beslutade 1. att anslaget för det statliga utvecklingsbiståndet för budgetåret 1973/74 uppräknades med ytterligare 250 miljoner kronor utöver det i statsverkspropositionen föreslagna beloppet, 2. att erforderliga medel härför skulle ställas till förfogande genom att i princip alla övriga statsutgifter nedsåras med 0,4 procent.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:20,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:633,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101, i vad avsåg frågan om SIDA:s planering för budgetåret 1973/74 och därav eventuellt föranledda anslagsöskanden på tilläggsstat,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1107.

Reservation hade avgivits

1. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrarna Wirmark (fp) och Korpås (c) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet bort hemställa,

1. att riksdagen i anledning av motionen 1973:20 och motionen 1973:1101, såvitt nu var i fråga, uttalade att det statliga anslaget för bistånd till u-länderna i enlighet med tidigare gjorda utfästelser budgetåret 1974/75 skulle ha en omfattning motsvarande 1 procent av bruttonationalprodukten,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:633,

3. att riksdagen med bifall till motionen 1973:1101, i vad avsåg vidgat, planeringsbemyndigande för SIDA och eventuellt ytterligare anslag till u-landsbistånd på tilläggsstat för budgetåret 1973/74, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

4. att riksdagen ansåg motionen 1973:1107 besvarad med vad reservanterna anfört.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Dahlén m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Dahlén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Dahlén m. fl.

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Dahlén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Jä -- 174
Nej -- 112
Avstår -- 16

Punkten 2

Biståndspolitikens inriktning och utformning

I det till propositionen 1973:1 bilaga 5 fogade statsrådsprotokollet anfördes att Kungl. Maj:t bemyndigat departementschefen att tillsätta en parlamentarisk utredning för att göra en allmän översyn som berörde hela fältet av frågor rörande Sveriges deltagande i det internationella utvecklingssamarbetet.

I denna punkt hade behandlats motionerna

1973:1098 av herr Björck i Nässjö (m) samt

1973:1104 av herr Hermansson m. fl. (vpk) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos regeringen begärde att den svenska politiken gentemot u-länderna utformades med beaktande av att biståndet skulle omfördelas så att stödet till reaktionära regimer helt upphörde och att de resurser som därigenom frigjordes användes till stöd åt nationella befrielseörelser och progressiva stater (första att-satsen), att biståndets utformning skulle ändras så att de dominerande biståndsformerna kom att utgöras av gåvor som ej fick kringgärdas av villkor och av projekt som hade ekonomisk tillväxt som riktmärke, typ "industrialiserande industrier" (andra att-satsen).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1098,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1104, såvitt avsåg omfördelning och ändrad utformning av det svenska biståndet.

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1104 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 2 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1104 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mäbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 287

Nej — 15

Punkten 3

Riksdagens medverkan i länderplaneringen

I denna punkt hade behandlats motionen 1973:625 av herr Bohman m. fl. (m) vari såvitt nu var i fråga föreslagits att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde att SIDA:s långsiktiga länderprogrammering underställdes riksdagen för prövning (punkt 4).

Utskottet hemställde

att riksdagen med avslag på motionen 1973:625 gav Kungl. Maj:t till känna vad riksdagen anfört i fråga om riksdagens medverkan i länderplaneringen.

Reservation hade avgivits

2. av herr Turesson (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:625, såvitt nu var i fråga, hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att SIDA:s långsiktiga länderprogrammering underställdes riksdagen för prövning.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Turesson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Turesson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Turesson.

Vi omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Turesson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 264

Nej — 38

Avstår — 1

I denna punkt hade behandlats motionerna

1973:72 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes

att riksdagen beslutade inrätta en statlig Forskningsfond för Vietnam, varvid fondens medel skulle användas i samarbete med myndigheterna i Demokratiska Republiken Vietnam

dels för finansiering av uppbyggnaden av basresurser för vetenskaplig forskning och teknisk utveckling i DRV, i synnerhet av sådana institutioner, bibliotek och andra vetenskapliga inrättningar, som skadats eller förstörts av USA:s bombningar,

dels för inköp av vetenskapliga instrument och annan utrustning,

dels för forskning och teknisk utveckling i Vietnam, utförd av vietnamesiska vetenskapsmän och tekniker, och

dels som stöd till de svenska forskare och tekniker som i samarbete med vietnamesiska kolleger själva bedrev forskning för Vietnam eller på annat sätt, exempelvis genom sammanställningar av vetenskapliga rapporter, stödde den vietnamesiska forskningen (första att-satsen), samt

att riksdagen för budgetåret 1973/74 till denna Forskningsfond för Vietnam anvisade 25 miljoner kronor (andra att-satsen),

1973:275 av herrar Ahlmark (fp) och Olsson i Kil (fp) vari föreslagits att riksdagen uttalade att den planerade utbyggnaden av det svenska biståndet till Zambia snabbt borde uppnå en biståndsvolym av minst 60 miljoner kronor.

1973:413 av herr Hellström (s) och fru Lewén-Eliasson (s) vari hemställdes att riksdagen uttalade att de närmaste årens planeringsramar för återuppbyggnadsbistånd till Demokratiska Republiken Vietnam borde höjas utöver tidigare avsedda nivåer, med hänsyn till de kraftigt ökade återuppbyggnadsbehov som uppstått till följd av den ödeläggelse som orsakats av 1972 års bombningar.

1973:624 av herr Adolfsson (m).

1973:625 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t uttalade att svenskt biståndsarbete framför allt borde inrikta sig på de fattigaste länderna (punkt 1), att riksdagen hos Kungl. Maj:t uttalade att anslaget till Cuba och Chile snarast överfördes till verkligt behövande länder (punkt 2), att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde att inom ramen för beviljade anslag ett belopp om 40 miljoner kronor skulle utgå till Etiopien budgetåret 1973/74 och att SIDA fick i uppdrag att planera för vidgade biståndsinsatser i landet (punkt 3), att riksdagen hos Kungl. Maj:t uttalade att det humanitära biståndet skulle ges till hela Vietnams folk (punkt 9),

1973:628 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

1973:1100 av fru Dahl m. fl. (s),

1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställa att riksdagen begärde att Sri Lanka (Ceylon) i fortsättningen kom att ingå bland programländerna för svenskt bistånd (punkt 6), att riksdagen beslutade om en sådan omDispositionering av medlen under "Bilateralt utvecklingssamarbete" att Etiopien budgetåret 1973/74 fick en i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 3 miljoner kronor förhöjd anslagsram på 33 miljoner kronor (punkt 7), att riksdagen gav Kungl. Maj:t till kännna vad i övrigt anförts i motionen under avsnittet Biståndets länderinriktning (punkt 8), att riksdagen uttalade sig för att biståndet till Zambia de närmaste åren ökade till i motionen angiven nivå (punkt 9), att riksdagen begärde att länderprogram utarbetades för det svenska biståndet till Lesotho och Swaziland (punkt 10) samt

1973:1103 av herr Hermansson m. fl. (vpk).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:72 i vad avsåg principbeslut om inrättande av en forskningsfond för Vietnam,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:275 och motionen 1973:1101 i vad avsåg bistånd till Zambia,

3. att riksdagen ansåg motionen 1973:413 besvarad med vad utskottet anförde,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:624,

5. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:625 i vad avsåg dels det svenska biståndets inriktning, dels bistånd till Cuba, Chile och Vietnam,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1100,

7. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 i vad avsåg dels bistånd till Sri Lanka, dels allmänna synpunkter på biståndets länderinriktning, dels bistånd till Lesotho och Swaziland.

Reservationer hade avgivits

3. av herr Turesson (m) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:625, såvitt nu var i fråga, gav Kungl. Maj:t till kännna vad reservanten anförde beträffande bistånd till Cuba, Chile och Vietnam,

4. av herr Dahlé (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp) och Korpås (c) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet under 2 och 7 bort hemställa,

2. att riksdagen i anledning av motionen 1973:1101, i vad avsåg bistånd till Zambia, och motionen 1973:275 gav Kungl. Maj:t till kännna vad reservanterna anförde,

7. att riksdagen med bifall till motionen 1973:1101, i vad avsåg dels bistånd till Sri Lanka, dels allmänna synpunkter på biståndets länderinriktning, dels bistånd till Lesotho och Swaziland, dels bistånd till Pakistan, gav Kungl. Maj:t till kännna vad reservanterna anförde,

5. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse.

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställs först beträffande utskottets motivering såvitt avser biståndet till Etiopien. Därefter företages utskottets hemställan och motiveringen i övrigt till avgörande momentvis.

Biståndet till Etiopien

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 5 av herr Dahlén m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Dahlén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner utrikesutskottets motivering i betänkandet nr 3 punkten 4 såvitt avser biståndet till Etiopien röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 5 av herr Dahlén m. fl. anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Dahlén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	156
Nej	–	145
Avstår	–	1

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 72 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 4 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 72 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	289
Nej	–	14

Onsdagen den
25 april 1973

— — — — —
Det statliga utvecklingsbiståndet

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Dahln m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Dahln begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 4 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Dahln m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Dahln begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	191
Nej	-	111
Avstår		1

Mom. 3 och 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Turesson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Turesson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 4 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Turesson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Turesson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	264
Nej	-	39

Mom. 6

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Dahln m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Sedan herr Dahlén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 4 mom. 7 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Dahlén m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Dahlén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	193
Nej	108
Avstår	1

Punkten 5

Sveriges deltagande i utvecklingssamarbete inom ramen för internationella biståndsprogram

I denna punkt hade behandlats motionerna

1973:414 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som i övrigt anförts i motionen under avsnittet Multilateralt bistånd (punkt 5), att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna att Sverige borde vara berett att utlova betydande bidrag vid förhandlingarna om en fjärde påfyllnad av Internationella Utvecklingsfondens (IDA) resurser (punkt 19) samt

1973:1104 av herr Hermansson m. fl. (vpk) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos regeringen begärde att den svenska politiken gentemot u-länderna utformades med beaktande av att Sverige skulle utträda ur Världsbanken, Internationella finansieringsbolaget, Internationella utvecklingsfonden och andra organ som hade sin udd riktad mot u-länderna (tredje att-satsen).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101, i vad avsåg multilateralt bistånd och bidragen till IDA,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1104, i vad avsåg Sveriges medlemskap i Världsbanksgruppen m. fl. organ.

Reservation hade avgivits

6. av herrar Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1101, i vad avsåg multilateralt bistånd och bidragen till IDA, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförts.

Nr 73

**Onsdagen den
25 april 1973**

Det statliga utvecklingsbiståndet

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Dahlén m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Turesson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 5 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Dahlén m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Turesson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	154
Nej	-	146
Avstår	-	1

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1104 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 5 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1104 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	287
Nej	-	14
Avstår	-	1

Punkten 6

U-landsinvesteringar, u-ländernas industrialisering, kapitalbildning i u-länderna m. m.

I denna punkt hade behandlats motionerna

1973:112 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställts att riksdagen beslutade att upphäva systemet med statliga investeringsgarantier för investeringar i vissa u-länder,

1973:625 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t uttalade att ett utvecklingsbolag tillskapades

för investeringar i u-länderna, ägt gemensamt av staten och näringslivet (punkten 7), samt

1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag redan till årets riksdag om ett vidgat investeringsgarantisystem för svenska företags u-landsinvesteringar, i enlighet med vad som anförts i motionen (punkten 22), att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till 1973 års höstriksdag om inrättande av ett utvecklingsbolag med uppgift att stödja investeringar i u-länder och underlätta svenska företags medverkan i utvecklingsfrämjande projekt i u-länder (punkten 23), att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde förslag till höstriksdagen om ökad satsning på förinvesteringsundersökningar i u-länder med svenskt näringslivs medverkan (punkten 24).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:112,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:625 i vad avsåg frågan om utvecklingsbolag och motionen 1973:1101, såvitt den avsåg frågorna om investeringsgarantisystem, utvecklingsbolag och förinvesteringsundersökningar.

Reservation hade avgivits

7. av herr Dahln (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpäs (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:625 och 1973:1101 i berörda delar hos Kungl. Maj:t begärde förslag till årets riksdag om ett vidgat system för investeringsgarantier, om inrättande av ett utvecklingsbolag och om ökad satsning på förinvesteringsundersökningar i u-länder med svenskt näringslivs medverkan.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Måbrink under överläggningen i anslutning till motionen nr 112 av herr Hermansson m. fl. framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 6 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Måbrink under överläggningen i anslutning till motionen nr 112 framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	286
Nej	-	14
Avstår	-	2

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Onsdagen den
25 april 1973

*Det statliga utveck-
lingsbiståndet*

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Dahln m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Korpås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 6 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Dahln m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Korpås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	155
Nej	–	146
Avstår	–	1

Punkten 7

Familjeplanering

I denna punkt hade behandlats motionen 1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen beslutade om en sådan om-disponering av medlen under "Övriga multilaterala bidrag" att FN:s befolkningsfond fick ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 5 miljoner kronor höjt anslag på 20 miljoner kronor för budgetåret 1973/74 (punkt 4), att riksdagen begärde hos Kungl. Maj:t att de svenska familjeplaneringsinsatserna i Malaysia fortsatte även under de närmast följande budgetåren (punkt 13), att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad i övrigt anförts i motionen under avsnittet "Familjeplanering" (punkt 14).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 i vad avsåg familjeplaneringsinsatser i Malaysia och vad i övrigt anförts i motionen under avsnittet "Familjeplanering".

Reservation hade avgivits

8. av herr Dahln (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1101, såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört rörande svenska familjeplaneringsinsatser.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Dahln m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Korpås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 7 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Dahlén m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Korpås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja .. 155
Nej - 146
Avstår - 1

Punkten 8

U-ländernas exportinkomster m. m.

I denna punkt hade behandlats motionerna

1973:625 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t uttalade att Sverige verkade för internationella överenskommelser, som stödde u-ländernas exportansträngningar (punkten 6),

1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen uppmanade regeringen att tillsammans med övriga nordiska länder med kraft verka för att ett system med supplementär finansiering kom till stånd (punkten 20), att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som i överigt anförts i motionen om världshandeln och åtgärder för att främja u-ländernas export (punkten 21) samt

1973:1104 av herr Hermansson m. fl. (vpk) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos regeringen begärde att den svenska politiken gentemot u-länderna utformades med beaktande av att Sverige upphörde med stödet till den amerikanska dollarn och vid förhandlingarna om en reglering av den internationella valutapolitiken verkade för de krav som u-länderna enats om i denna fråga i Lima-programmet (fjärde att-satsen), att Sverige verkade för att Lima-programmets krav på den internationella handels- och tullpolitikens område uppfylldes vid de förestående GATT-förhandlingarna (femte att-satsen).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 i vad avsåg supplementär finansiering och åtgärder för att främja u-ländernas export m. m.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:625 i vad avsåg internationella överenskommelser som stödde u-ländernas exportansträngningar,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1104 i vad avsåg u-ländernas krav i fråga om valuta- och handelspolitik.

Reservation hade avgivits

9. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet under 1 och 2 bort hemställa,

1. att riksdagen skulle uppmana regeringen att i första hand tillsammans med övriga nordiska länder verka för att ett system med supplementär finansiering kom till stånd samt att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad i motionen 1973:1101 i övrigt anförts om världshandeln och åtgärder för att främja u-ländernas export,

2. att riksdagen med bifall till motionen 1973:625 uttalade att Sverige borde verka för internationella överenskommelser som stödde u-länderna i deras exportansträngningar.

Mom. 1 och 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Dahlén m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Korpås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 8 mom. 1 och 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Dahlén m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Korpås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	147
Nej	–	145
Avstår	–	9

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1104 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 8 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1104 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Punkten 9

Villkor för finansiellt bistånd

I denna punkt hade behandlats motionen 1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fällidin (c) vari såvitt här var i fråga hemställt att riksdagen hos

Kungl. Maj:t begärde förslag om ytterligare uppmjukningar av villkoren för de nya u-landskrediter Sverige avtalade samt möjlighet att efter prövning helt eller delvis avskryva amorteringarna på gamla utvecklingslån (punkten 18).

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 i vad avsåg uppmjukning av biståndsvillkoren.

Reservation hade avgivits

10. av herr Dahlé (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1101 hos Kungl. Maj:t begärde förslag om ytterligare uppmjukning av villkoren för de nya u-landskrediter Sverige avtalade samt möjlighet att efter prövning helt eller delvis avskryva amorteringarna på gamla utvecklingslån.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av herr Dahlé m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 9 röstar ja.

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av herr Dahlé m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	140
Nej	-	160
Avstår	-	1

Punkterna 10 - 12

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 13

Humanitärt stöd och utbildningsstöd till afrikanska befrielseörelser

I denna punkt hade behandlats motionerna

1973:278 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen anvisade 20 miljoner kronor till FRELIMO, 20 miljoner kronor till PAIGC och 20 miljoner kronor till MPLA (punkt 1), att riksdagen uttalade sig för ett upphävande av förmyndarprincipen rörande humanitärt bistånd till förmån för en princip om villkorslöst stöd till befrielseörelserna (punkt 2), att riksdagen hos regeringen hemställde om

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

att den hos SIDA skulle föreslå att avskaffa systemet med stipendier till befrielseörelsernas representanter till förmån för att låta rörelserna använda en del av de anslagna medlen att finansiera sin representationsverksamhet (punkt 3) samt

1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställa att riksdagen gav Kungl. Maj:t till kännna vad i motionen anförts om stöd till befrielseörelser i södra Afrika (punkt 11), att riksdagen begärde hos Kungl. Maj:t att den s. k. flyktingberedningen gavs parlamentarisk representation (punkt 12).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:278 i vad avsåg villkoren för stöd till befrielseörelser samt stöd till dessa rörelsernas representanter i Sverige,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 i vad avsåg stödet till befrielseörelser i södra Afrika,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 i vad avsåg flyktingberedningens sammansättning.

Reservationer hade avgivits

11. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp) och Korpås (c) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1101 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännna vad reservanterna anförde om det humanitära stödet till befrielseörelserna i södra Afrika,

12. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1101, i vad avsåg parlamentarisk representation i flyktingberedningen, som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännna vad reservanterna anförde.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av herr Turesson (m).

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställa, dels motionen nr 278 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställa i betänkandet nr 3 punkten 13 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 278 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 287
Nej - 14

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Dahln m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 13 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Dahln m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 188
Nej - 111
Avstår - 4

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Dahln m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 13 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Dahln m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 156
Nej - 145
Avstår - 2

Onsdagen den
25 april 1973

*Det statliga utveck-
lingsbiståndet*

Punkten 14

Bidrag till enskilda organisationers hjälpverksamhet

I denna punkt hade behandlats motionerna 1973:625 av herr Bohman m. fl. (m), såvitt nu var i fråga, 1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fällidin (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen rörande enskilda organisationers – särskilt missionens – roll i biståndsarbetet (punkten 16) samt 1973:1109 av herr Måbrink (vpk) vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om att en översyn företogs av givna instruktioner till anslagsbeviljande organ angående deras prövning av anslagsansökningar från organisationer av WAY:s typ.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1109,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 beträffande enskilda organisationers roll i biståndsarbetet.

Reservationer hade avgivits

13. av herr Turesson (m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanten angiven lydelse,

14. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp) och Korpås (c) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen 1973:1101 anförts rörande enskilda organisationers – särskilt missionens – roll i biståndsarbetet.

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställs först beträffande utskottets motivering såvitt avser bidrag till missionens och andra humanitära organisationers hjälpverksamhet. Därefter företages utskottets hemställan och motiveringen i övrigt till avgörande momentvis.

Bidrag till missionens och andra humanitära organisationers hjälpverksamhet

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 13 av herr Turesson anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Turesson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner utrikesutskottets motivering i betänkandet nr 3 punkten 14 såvitt avser bidrag till missionens och andra humanitära organisationers hjälpverksamhet röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 13 av herr Turesson anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Turesson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 248
Nej — 48
Avstår — 5

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1109 av herr Måbrink, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 14 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1109.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen.

Mom 2.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 14 av herr Dahlén m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nilsson i Kristianstad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 14 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 14 av herr Dahlén m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nilsson i Kristianstad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 175
Nej — 120
Avstår — 6

Punkten 15

Kvinnoutbildning

I denna punkt hade behandlats motionen 1973:1110 av herr Möller m. fl. (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att svenskt bistånd planerades för utbildnings- och yrkesutbildningsinsatser i

väsentlig utsträckning även för andra mottagarländer än de afrikanska och att därvid största vikt skulle fästas vid att goda möjligheter för deltagande öppnades för kvinnor.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1110.

Reservation hade avgivits

15. av herrar Dahln (fp) och Wirmark (fp) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1110 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om svenska utvecklingsinsatser på kvinnoutbildningens område.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 15 av herrar Dahln och Wirmark, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 15 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 15 av herrar Dahln och Wirmark.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	243
Nej	—	55
Avstår	—	3

Punkten 16

Stöd åt u-ländernas massmedia

I denna punkt hade behandlats motionen 1973:1111 av fru Söder (c) och fru Nilsson i Kristianstad (c) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om undersökning av möjligheterna att inom SIDA inrätta en fond för att stödja u-ländernas köp av massmediainformation i Sverige på sätt som angetts i motionen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1111.

Reservation hade avgivits

16. av fru Nilsson i Kristianstad, herr förste vice talmannen Bengtson och herr Korpås (samtliga c) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1111 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört i fråga om upprättande

av en fond som stöd till u-länderna för köp av massmediainformation i Sverige.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nilsson i Kristianstad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 16 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av fru Nilsson i Kristianstad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nilsson i Kristianstad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	236
Nej	—	61
Avstår	—	3

Punkten 17

SIDA:s funktioner

I denna punkt hade behandlats motionen 1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen begärde att SIDA i vanlig ordning skulle bereda frågor rörande Sveriges medverkan i FN:s befolkningsfond och Världshälsoorganisationens forskningsinsatser på familjeplaneringens område samt UNCTAD/GATT:s Internationella handelscentrum för u-ländernas exportfrämjande verksamhet (punkten 3), att riksdagen beslutade ge SIDA bemyndigande att besluta och avtala om sådan insats som inte omfattades av samarbetsavtal intill en gräns av 5 miljoner kronor (punkten 25).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 i vad avsåg SIDA:s beredningsansvar,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101 i vad avsåg bemyndigande för SIDA att besluta och avtala om vissa insatser.

Reservation hade avgivits

17. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:1101, i vad avsåg bemyndigande för SIDA att besluta och avtala om vissa insatser, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

Onsdagen den
25 april 1973

*Det statliga utveck-
lingsbiståndet*

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av herr Dahlén m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nilsson i Kristianstad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 17 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av herr Dahlén m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nilsson i Kristianstad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	153
Nej	–	145
Avstår	–	2

Punkten 18

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 19

Information i Sverige om u-landsproblem

Under denna punkt hade redovisats utskottets motivering för den medelsanvisning som utskottet tillstyrkt under punkten 22.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:415 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, c, fp) vari hemställdes att riksdagen skulle föreslå att som ett led i SIDA:s information skulle ingå stöd åt DX-klubbar och andra kortvågsslyssnare i enlighet med vad i motionen anförts och att SIDA informerade skolorna om möjligheten att låta kortvågsslyssning ingå i "Fritt valt arbete" samt

1973:1101 av herrarna Helén (fp) och Fälldin (c) såvitt nu var i fråga.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1973:415.

Reservation hade avgivits

18. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrarna Wirmark (fp) och Korpås (c) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av herr Turesson (m).

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föranleddes av bifall till reservationen nr 18 av herr Dahlén m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Nilsson i Kristianstad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 19 med godkännande av utskottets motivering röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föranleddes av bifall till reservationen nr 18 av herr Dahlén m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Nilsson i Kristianstad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	192
Nej	–	105
Avstår	–	5

Punkten 20

Bidrag till internationella biståndsprogram

Kungl. Maj:t hade (punkten C 1 s. 21–30) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen föreslagna riktlinjerna för multilateralt utvecklingssamarbete,
2. medge att Kungl. Maj:t gjorde utfästelser för budgetåren 1974/75 och 1975/76 i enlighet med vad som förordats i propositionen,
3. godkänna Sveriges anslutning till Afrikanska utvecklingsfonden,
4. till Bidrag till internationella biståndsprogram för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 550 000 000 kronor.

Tidigare hade utskottet behandlat

dels under punkten 5 motionen 1973:414 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari yrkats att riksdagen skulle avslå regeringens äskanden under punkt C 1 i statsverkspropositionens bilaga 5, i vad avsåg anslag till IDA, ADB och ADF med sammanlagt 185,1 miljoner kronor,

dels under punkten 7 motionen 1973:1101 av herrar Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen beslutade om en sådan omDispositionering av medlen under "Övriga multilaterala bidrag" att FN:s befolkningsfond fick ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 5 miljoner kronor höjt anslag på 20 miljoner kronor för budgetåret 1973/74 (punkten 4).

Onsdagen den
25 april 1973

*Det statliga utveck-
lingsbiståndet*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen godkände de i propositionen 1973:1 angivna riktlinjerna för multilateralt utvecklingssamarbete,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:1101, såvitt avsåg omDispositionering av medlen under förevarande anslag,
3. att riksdagen megav att Kungl. Maj:t i enlighet med angivna riktlinjer gjorde utfästelser för budgetåren 1974/75 och 1975/76,
4. att riksdagen godkände Sveriges anslutning till Afrikanska utvecklingsfonden,
5. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:1 och med avslag på motionen 1973:414 till Bidrag till internationella biståndsprogram för budgetåret 1973/74 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 550 000 000 kronor.

Reservation hade avgivits

19. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som – vid bifall till reservationen nr 8 ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1101 beslutade om en sådan omDispositionering av medlen under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag att FN:s befolkningsfond fick ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 5 miljoner kronor höjt anslag på 20 miljoner kronor för budgetåret 1973/74.

Mom. 1 – 4

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 414 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 20 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 414.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 287

Nej – 14

Kungl. Maj:t hade (punkten C 2, s. 30-45) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen föreslagna riktlinjerna för bilateralt utvecklingssamarbete,
2. till Bilateralt utvecklingssamarbete för budgetåret 1973/74 anvisa ett reservationsanslag av 959 956 000 kronor.

Tidigare hade utskottet behandlat

dels under punkten 4 motionen 1973:72 av herr Hermansson m. fl. (vpk),

dels under punkten 13 motionen 1973:278 av herr Hermansson m. fl. (vpk) i vad avsåg hemställan att riksdagen anvisade 20 miljoner kronor till FRELIMO, 20 miljoner kronor till PAIGC och 20 miljoner kronor till MPLA (punkten 1),

dels under punkten 4 respektive punkten 14 motionen 1973:625 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att inom ramen för beviljade anslag ett belopp om 40 miljoner kronor skulle utgå till Etiopien under budgetåret 1973/74 och att SIDA fick i uppdrag att planera för vidgade biståndsinsatser i landet (punkten 3), att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla att inom ramen för beviljade anslag ett belopp om 25 miljoner kronor skulle utgå till missionens och andra humanitära organisationers biståndsverksamhet (punkten 10),

dels under punkten 4 motionen 1973:628 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen under tredje huvudtiteln punkten C 2 anvisade 300 000 kronor till Demokratiska republiken Vietnam och 150 000 000 kronor till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering,

dels under punkten 4 motionen 1973:1103 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställts att riksdagen under tredje huvudtiteln C 2 (prop. 1973:1, bilaga 5) anvisade 50 miljoner kronor till FUNK i Cambodja samt 50 miljoner kronor till Laos' patriotiska front,

dels under punkten 4 motionen 1973:1101 av herrarna Helén (fp) och Fälldin (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen beslutade om en sådan omdisponering av medlen under "Bilateralt utvecklingssamarbete" att Etiopien budgetåret 1973/74 fick en i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 3 miljoner kronor förhöjd anslagsram på 33 miljoner kronor (punkten 7).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionerna 1973:625 och 1973:1101 i vad avsåg beräkning av medelsbehovet för bistånd till Etiopien,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1973:625 i vad avsåg beräkning av medelsbehovet för missionen och andra humanitära organisationers hjälpverksamhet,
3. att riksdagen godkände de i propositionen 1973:1 föreslagna riktlinjerna för bilateralt utvecklingssamarbete,

Onsdagen den
25 april 1973

Det statliga utvecklingsbiståndet

4. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:1 och med avslag på motionerna 1973:72, 1973:278, 1973:628, 1973:1103 till Bilateralt utvecklings-samarbete för budgetåret 1973/74 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 959 956 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

20. av herr Dahlén (fp), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Wirmark (fp), Korpås (c) och Turesson (m) samt fru Nilsson i Kristianstad (c) som – vid bifall till reservationen nr 5 – ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1973:625 och 1973:1101, i vad avsåg beräkning av medelsbehovet för bistånd till Etiopien under budgetåret 1973/74, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört i reservationen nr 5 vid punkten 4,

21. av herr Turesson (m) som – vid bifall till reservationen nr 13 – ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1973:625, i vad avsåg beräkning av medelsbehovet för missionens och andra humanitära organisationers hjälpverksamhet, gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört i reservationen nr 13 vid punkten 14.

Mom. 1–3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 såvitt avsåg anslag till forskningsfond för Vietnam

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 såvitt avsåg anslag till FRELIMO, PAIGC och MPLA

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 278 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 21 mom. 4 såvitt avser anslag till FRELIMO, PAIGC och MPLA röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 278 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 285
Nej – 15

Mom. 4 såvitt avsåg anslag till Demokratiska republiken Vietnam och Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels

motionen nr 628 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

Företagsbeskattningen

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 21 mom. 4 såvitt avser anslag till Demokratiska republiken Vietnam och Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 628.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 285
Nej - 14

Mom. 4 såvitt avsåg anslag till FUNK i Cambodja och till Laos' patriotiska front

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1103 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 3 punkten 21 mom. 4 såvitt avser anslag till FUNK i Cambodja och till Laos' patriotiska front röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1103.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 285
Nej - 14

Mom. 4 i övrigt

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 22 och 23

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§. 2 Företagsbeskattningen

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 20 i anledning av motioner angående företagsbeskattningen.

Onsdagen den
25 april 1973

*Företagsbeskatt-
ningen*

I detta betänkande behandlades motionerna
1973:402 av herr Wååq m. fl. (s),
1973:562 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen hos
Kungl. Maj:t skulle anhålla att företagsskatteberedningen erhöU i uppdrag
att snabbutreda frågan om extra skattelättnader för nystartade företag i
enlighet med vad som förekom i andra länder,
1973:1008 av herr Brundin m. fl. (m) vari hemställda att riksdagen hos
Kungl. Maj:t skulle anhålla att företagsskatteberedningen fick i uppdrag
att utreda frågan om en avveckling av dubbelbeskattningen av svenska
aktiebolags och svenska ekonomiska föreningars vinster efter de riktlinjer
som framförts i motionen,
1973:1026 av herr Hovhammar m. fl. (m, c, fp) vari hemställda att
riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om införande av särskilda
skatteregler till stöd åt nyföretagande i enlighet med vad som anförts i
motionen,
1973:1041 av herrar Levin (fp) och Annerås (fp) samt
1973:1074 av herr Wijkman m. fl. (m, c, fp).

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle avslå
1. motionen 1973:402
2. motionen 1973:562
3. motionen 1973:1008
4. motionen 1973:1026
5. motionen 1973:1041
6. motionen 1973:1074.

Reservation hade avgivits av herrar Nilsson i Trobro (m) och
Söderström (m) vilka ansett att utskottet under 2-4 bort hemställa,
att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde, att motionerna 1973:562,
1973:1008 och 1973:1026 överlämnades till företagsskatteberedningen
(Fi 1970:77) för övervägande.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden
1. av herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c),
Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c) samt
2. av herrar Nilsson i Trobro (m) och Söderström (m).

Herr NILSSON i Trobro (m):

Herr talman! Till skatteutskottets betänkande nr 20 är fogad en
reservation av herr Söderström och mig. Reservationen är grundad bl. a.
på motionen 562 av herr Bohman m. fl., i vilken tas upp frågan om
skattelättnader för nystartade företag. Tyvärr har de senaste åren
kännetecknats av en nedgång av nyföretagandet. Det är en allvarlig
utveckling, eftersom nyföretagandet är av central betydelse för ett
dynamiskt näringsliv. Man kan knappast överskatta näringslivets roll.
Näringslivet har en stor betydelse för utvecklandet av nya uppfinningar.

Från konkurrenssynpunkt är det också viktigt med nyetablering. Därför är det önskvärt med näringspolitisk stimulans till nyföretagande och medverkan till att undanröja hinder mot nyetableringar. Möjligheterna till skattelättnader för nyetablerade företag bör således utredas, och åtgärder bör vidtagas för att kombinera ett sparande för nyföretagen med statliga kreditgarantier.

I motionen 1026 framhåller herr Hovhammar m. fl. att det är nödvändigt att få ett nytillskott för företagen och föreslår ett särskilt system med skattebefrielse eller nedsatt skatt för nystartade företag som borde gälla under en femårsperiod med successivt ökande skatt. Skattebefrielsen skulle då avse såväl företagsvinst som arbetsgivaravgiften. Herr Brundin m. fl. hemställer i motionen 1008, att företagsskatteutredningen måtte få i uppdrag att utreda frågan om avveckling av dubbelbeskattningen för svenska aktiebolags och svenska ekonomiska föreningars vinster.

1970 års långtidsutredning diskuterar i vad mån det finns möjlighet för ökat tillskott av riskvilligt kapital som kan stå öppet för företagen och kommer fram till att en utväg skulle vara att avveckla dubbelbeskattningen för svenska aktiebolags och ekonomiska föreningars inkomster. Härigenom skulle företagen, menar man, i ökad utsträckning vara villiga att finansiera investeringarna via aktiemarknaden. Motionärerna framhåller också att ett system för en mer eller mindre fullständig enhetsbeskattning existerar redan i en del stater och att denna utveckling har skett efter två system, ett som utbildats i Frankrike och ett som utbildats i Tyskland. Motionärerna menar att dessa är värda att undersöka.

Fru talman! Vi reser anser att de synpunkter som framförts i dessa motioner är så värdefulla, att de bör prövas av företagsskatteutredningen. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande, under vilket fru andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar Hovhammar (m) och Söderström (m).

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande föreligger ett särskilt yttrande från folkpartiets och centerpartiets ledamöter i utskottet. Vi har gjort detta i anledning av utskottets skrivning, där det heter: "Utskottet vidhåller sin tidigare i olika sammanhang uttalade uppfattning att erforderligt stöd till allmännyttiga ändamål bör lämnas i form av direkta bidrag av allmänna medel och inte genom lättnader vid beskattningen." Med hänvisning härtill avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Vi böjer oss för att motionerna blir avstyrkta. Vad som tas upp i dem kommer att behandlas av en sittande utredning. Vi har därför ansett det vara riktigt att nu inte göra något åt motionerna.

Vi kan emellertid inte biträda utskottets ställningstagande till frågan om att stöd till allmännyttiga ändamål inte skall kunna ges i form av skattelättnader, särskilt som vi från båda partierna för kort tid sedan i

Onsdagen den
25 april 1973

Företagsbeskatt-
ningen

riksdagen redovisat vår ståndpunkt till ett annat ärende, som gällde stöd till religiösa och allmännyttiga ändamål. Vi ansåg att man mycket väl skulle kunna använda skattelättnader för att stimulera sådana gåvor.

Med dessa ord, fru talman, har vi velat notera att vi går med på utskottets hemställan utom skrivningen om stödet till allmännyttiga ändamål. Jag har velat anföra detta till protokollet, så att inget missförstånd i fråga om vårt ställningstagande skall behöva uppstå just i fråga om användningen av skatteinstrumentet för stödjande av viss verksamhet.

Herr WÄRNBERG (s):

Fru talman! Alla de frågor som är upptagna i de motioner som föranlett reservationer till skatteutskottets betänkande nr 20 måste med nödvändighet bli föremål för överväganden inom företagsskatteberedningen. Enligt gammal god tradition i skatteutskottet har utskottet därför funnit det riktigt att inte ingå i prövning i sak av motionärernas krav. Likaså har man ansett det helt onödigt att via Kungl. Maj:t överlämna motionerna till utredningen, när det står klart att frågorna ändå kommer under övervägande.

Mot denna bakgrund ber jag, fru talman, att få yrka bifall till skatteutskottets betänkande i denna del liksom även i de delar där det bara föreligger ett enda yrkande.

Beträffande kraven i motionen 1074, som inte kommer upp till behandling i företagsskatteberedningen, tar dock utskottet ställning i sakfrågan och vidhåller, som herr Larsson i Umeå har sagt, sitt tidigare ställningstagande att stöd till allmännyttiga ändamål bör lämnas i form av direkta bidrag av allmänna medel och inte genom lättnader vid beskattningen.

Motionärerna kräver skattelättnader för bidrag till Tekniska museet, men i och med att en tioprocentig uppräknings har skett i årets budget anser utskottet att motionärernas krav har blivit tillgodosedda.

Jag ber alltså, fru talman, att få yrka bifall till skatteutskottets betänkande.

Herr NILSSON i Trobro (m) kort genmäle:

Fru talman! När det gäller motionen 1074 vill jag erinra om att moderata samlingspartiet i andra sammanhang har krävt skattefrihet för religiösa och ideella organisationer varför vi inte har avgivit någon reservation här. Vi vill ändå poängtera att det stöd som skall lämnas inte enbart bör bestå av direkta bidrag utan också av skatteavdrag.

Då herr Wörnberg säger att det är kutym att man inte överlämnar motionerna till en sittande skatteutredning och att denna utredning har så vittomfattande uppgifter enligt direktiven att den ändå kommer att syssla med dessa problem, vill jag endast invända att de problem som tas upp i dessa motioner är så viktiga att det inte skadar att de överlämnas till en sittande utredning.

Herr LEVIN (fp):

Fru talman! Av många olika skäl som det i och för sig skulle vara frestande att ta upp till debatt – vilket jag dock lovar att avstå från i dag

-- minskar antalet familjeföretag mycket snabbt i vårt land. Det är beklagligt och betänkligt, eftersom fenomenet nog måste betraktas som ett uttryck för en alltmer ökande misstro mot möjligheterna att i Sverige försörja sig som enskild företagare med en rimlig arbetsinsats och utan ett onormalt risktagande. Svårigheten att skaffa både i egentlig mening riskvilligt kapital och sekundärt riskbärande, dvs. upplånat kapital, spelar dock också en stor roll för den negativa trenden.

I syfte att råda bot på finansieringsproblemet för de mindre företagen eller åtminstone underlätta anskaffandet av riskvilligt kapital har jag tillsammans med herr Annerås i motionen 1041 föreslagit riksdagen att hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag till progressiv företagsbeskattning av den typ som bl. a. förekommer i USA. Ett enhälligt utskott avstyrker dock motionsförslaget under hänvisning till att företagskatteberedningen, som enligt utskottets mening eljest inte saknar arbetsuppgifter, såvitt utskottet kunnat finna kommer att överväga också möjligheterna att införa en progressiv bolagsskatt. Emellertid antyder utskottet att utredningsuppdraget är så omfattande, att man får vara inställd på att resultatet låter vänta på sig.

I och för sig är vi motionärer naturligtvis tacksamma för det löfte om en prövning av vårt förslag, som utskottet anser sig kunna ge å utredningens vägnar. Att vi likväl inte är nöjda beror på att vi bedömer utvecklingen för de mindre företagens och speciellt familjeföretagens del som så bekymmersam, att åtgärder för att förbättra deras situation måste vidtagas nu – eller i vart fall mycket snart – och att man inte utan ytterligare, smärtsam utslagning av sådana företag kan avvakta ett utredningsförslag, som kanske ligger åtskilliga år framåt i tiden.

Då nu regeringen går så långt som till ett utnyttjande av AP-fonderna för att enligt uppgift tillföra näringslivet riskvilligt kapital, är det – om jag förstått saken rätt – inte främst eller inte alls de mindre företagen som man tänkt sig som kompanjoner. Deras problem tror man sig lösa genom att ställa ett antal miljoner till särskilda emissionsinstitutets förfogande. Detta torde vara en felbedömning, ty i de flesta fall vill inte den här typen av företagare ha någon meddelägare över huvud taget. Det är för övrigt inte så säkert att de stora koncernerna vill ha AP-fonderna som kompanjoner heller – men det är väl inget problem, eftersom man med utgångspunkt från socialistiska värderingar alltid kan tvinga dem som inte själva inser sitt eget, av staten bestämda, bästa. Men för de mindre företagen saknar samhället intresse, i varje fall då det gäller deras finansiering – det har kreditpolitik och konjunkturpolitik under de senaste åren eftertryckligt visat. Därför borde det ju vara ett regeringsintresse att försöka finna en eller annan utväg så att man för framtiden kunde slippa det ständiga talet om de mindre företagens många problem.

En sådan utväg vore utan tvivel införandet av en progressiv företagsbeskattning för de mindre företagen, såsom vi föreslagit. En sådan särbehandling av mindre familjeföretag skulle som bekant inte innebära något principiellt avsteg från den linje, som man redan slagit in på i förmögenhetsskattelagstiftningen – det vill jag särskilt betona.

När det gäller utformningen skulle man *exempelvis* kunna ta ut 10 procent för de första 200 000 kronorna, 15 procent för nästa 100 000

kronor osv. Företagen skulle då, inte minst ur likviditetssynpunkt, få råd att ta fram vinster till beskattning och därmed konsolidera sig. När på så sätt det egna riskkapitalet skulle öka, vore det utan tvivel lättare att också få tillgång till lån både för investeringar och för andra ändamål. För egen del är jag dessutom övertygad om att den sortens beskattning skulle leda till ökade intäkter för finansministern, och det kan väl inte vara någon nackdel.

Att inte herr Annerås och jag har lagt fram ett konkret förslag beror på att vi är medvetna om att vissa problem skulle uppstå vid en övergång till progressiv skatt. Bl. a. måste den få konsekvenser för de nuvarande avskrivningsreglerna. Vår rimliga önskan var att Kungl. Maj:ts kansli, med sina stora resurser, skulle göra en av den föreslagna principen betingad utredning och sedan underställa riksdagen ett praktiskt genomförbart förslag inom exempelvis några månader.

Som saken nu ligger till, skall jag avstå från yrkanden. Jag hoppas tills vidare att utredningen skall överväga vårt förslag inom den närmaste framtiden, eftersom ärendet är av brådskande natur med hänsyn till de mindre företagens belägenhet. Skulle dessa förhoppningar, fru talman, komma på skam, förbehåller vi oss rätten att återkomma i ärendet.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2-4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Nilsson i Trobro och Söderström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nilsson i Trobro begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkterna 2-4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Nilsson i Trobro och Söderström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nilsson i Trobro begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	250
Nej	-	42
Avstår	-	2

Punkterna 5 och 6

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 3 Sparstimulerande åtgärder vid beskattningen

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

*Sparstimulerande
åtgärder vid
beskattningen*

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 23 i anledning av motioner om sparstimulerande åtgärder vid beskattningen.

I detta betänkande behandlades motionerna

1973:559 av herr Bohman m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen skulle

1. hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag syftande till

a. att ett system för generös premiering av det frivilliga hushållssparandet infördes, som tog särskild hänsyn till de lägre inkomsttagarnas och barnfamiljernas situation,

b. att skattereglerna så utformades att arbetsmarknadens parter fann det förmånligt att sluta avtal, som innebar att en del av löneökningen för dem som så önskade kunde utgå i form av sparande, s. k. sparlön,

c. att beskattningsreglerna så utformades att de möjliggjorde för företag att utge ägarandelar till sina anställda på gynnsamma villkor, allt i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen 1973:241,

2. besluta att det extra avdraget för intäkt av kapital höjdes till 600 kronor för ensamstående och till 1 200 kronor för äkta makar,

1973:587 av herrar Schött (m) och Magnusson i Borås (m) vari hemställdes att riksdagen skulle anhålla att Kungl. Maj:t förelade riksdagen förslag om sparstimulerande åtgärder i enlighet med vad i motionen sagts om banksparande, bostadssparande, utbildningssparande, amorterings-sparande, företagssparande, egenföretagares rätt till kapitalavdrag och höjt extraavdrag vid kapitalbeskattningen,

1973:1028 av herrar Hylander (fp) och Richardson (fp) vari hemställdes att riksdagen uppdrog åt Kungl. Maj:t att skyndsamt framlägga förslag till höjning och värdesäkring av sparavdraget vid inkomsttaxeringen i enlighet med vad som framförts i motionen samt

1973:1075 av herrar Wirmark (fp) och Ångström (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att de i motionen framförda förslagen, syftande till att främja hushållssparandet, belystes och beaktades av 1972 års skatteutredning.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1973:559

2. motionen 1973:587

3. motionen 1973:1028

4. motionen 1973:1075.

Reservation hade avgivits av herrar Nilsson i Trobro (m) och Söderström (m) vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen skulle

Onsdagen den
25 april 1973

*Sparstimulerande
åtgärder vid
beskattningen*

1. med bifall till utredningsyrkandet i motionen 1973:559 hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag syftande till
 - a. att ett system för generös premiering av det frivilliga hushållssparandet infördes som tog särskild hänsyn till de lägre inkomsttagarnas och barnfamiljernas situation,
 - b. att skattereglerna så utformades att arbetsmarknadens parter fann det förmånligt att sluta avtal, som innebar att en del av löneökningen för dem som så önskade kunde utgå i form av sparande, s. k. sparlön,
 - c. att beskattningsreglerna så utformades att de möjliggjorde för företag att utge ägarandelar till sina anställda på gynnsamma villkor, allt i enlighet med de riktlinjer som angetts i motionen 1973:241,
2. med bifall till motionen 1973:559 och med anledning av motionerna 1973:587, 1973:1028 och 1973:1075 anta av reservanterna framlagt förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen,
3. med bifall till motionen 1973:587 i vad avsåg banksparande, bostadssparande, utbildningssparande, amorteringssparande, företagsparande och egenföretagares rätt till kapitalavdrag samt i anledning av motionen 1973:1075 anhålla att Kungl. Maj:t förelade riksdagen förslag om sparstimulerande åtgärder i enlighet med vad som anförts i motionen 1973:587,
4. avslå motionerna 1973:1028 och 1973:1075 i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad reservanterna hemställt.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Hörberg (fp) och Björk i Gävle (c).

Herr SÖDERSTRÖM (m):

Fru talman! Sparbegreppet synes för socialdemokrater vara något ganska diffust. Man gillar principen att kollektivet skall svara för sparandet, medan den enskilde individen inte tilltros någon förmåga att själv handskas med sina tillgångar. Helst vill man ta ut så mycket i skatter och avgifter att man via bidrag av olika slag kan reglera människornas existensmöjligheter.

När man någon gång gör ett undantag från den regeln, är det märkligt att kunna konstatera dubbelmoralen i handlandet. Generellt skall alla inkomster vara skattepliktiga, men trots detta generar sig herr Sträng & Co inte för att i braskande annonser försöka locka folk att delta i olika former av lotterier m. m. Lockbetet är "skattefria inkomster". Samtidigt avstyrks med indignation alla förslag om sparstimulerande åtgärder som kommer från borgerligt håll. Moderata samlingspartiet – och tidigare högerpartiet – har alltid ansett att vi måste lära de enskilda människorna olika former av sparsamhet för att vi skall få en verklig ägardemokrati i vårt land. Vi tror nämligen att detta är till gagn både för samhället och för de enskilda människorna, och många exempel från år som gått kan bevisa riktigheten i vårt resonemang. I vår partimotion 559 upprepar vi en del av våra krav samtidigt som vi i motionen 587 ger exempel på hur banksparande, bostadssparande, utbildningssparande, amorteringssparande, företagsparande, delägarsparande m. m. kan genomföras.

Onsdagen den
25 april 1973*Sparstimulerande
åtgärder vid
beskattningen*

Gemensamt för alla våra förslag är att vi vill minska de enskilda människornas alltmer växande beroende av stat och kommun, vilket bl. a. gagnar en levande demokrati. Dessutom kommer det enskilda sparandet att öka den personliga friheten och bevara människornas integritet. Vi kan i dag se exempel på vart den ökande kollektivismen fört vårt samhälle — bilden är inte vacker och vi måste ta till kraftåtgärder för att komma ur den tvångssituation som råder i dag.

Jag ber, fru talman, att med det sagda få yrka bifall till den reservation som är fogad vid skatteutskottets betänkande nr 23.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Fru talman! Vid skatteutskottets betänkande nr 23 har fogats ett särskilt yttrande från folkpartiets och centerpartiets ledamöter i skatteutskottet. Vi har biträtt vad utskottsmajoriteten har sagt. Det innebär att samtliga sparmotioner — det är ett helt knippe sådana — kommer att behandlas av 1972 års skatteutredning.

Med vårt särskilda yttrande har vi bara velat anföra en del synpunkter. Vi säger där att det personliga sparandet är av avsevärd betydelse för kapitalförsörjningen men att spararna trots detta många gånger förlorar på sitt sparande. De kan få vidkännas förluster via inflationens och skattens verkningar. Många gånger uppstår rent negativa effekter; de pengar som satts in har minskat i värde på grund av inflation och beskattning. Detta är inte bra. Vi vill ha en värdesäkring av sparandet, så att spararna inte kommer i kläm. De är samhällsnyttiga, och vi vill skapa rättvisa åt denna grupp människor.

Skatteutredningen skall behandla dessa frågor, och vi hoppas att utredningen särskilt uppmärksammar dessa problem och lägger fram förslag som kan medföra en rättvisare behandling av spararna och en stimulans till fortsatt sparande. I stället för det negativa sparandet bör vi få ett positivt sparande, dvs. det bör bli meningsfullt att spara.

Herr BRANDT (s):

Fru talman! Då det inte finns något nytt i detta betänkande ber jag bara att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herrar Nilsson i Trobro och Söderström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Söderström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 23 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herrar Nilsson i Trobro och Söderström.

Onsdagen den
25 april 1973

*Samhällelig kontroll
av prostitutionen*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Söderström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	249
Nej	—	38
Avstår	—	6

§ 4 Föredrogs lagutskottets betänkande nr 14 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1973:62 med förslag till lag om ändring i lagen (1929:77) om trafikförsäkring å motorfordon.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 5 Samhällelig kontroll av prostitutionen

Föredrogs socialutskottets betänkande nr 9 i anledning av motion om samhällelig kontroll av prostitutionen.

Herr SJÖHOLM (fp):

Fru talman! Jag ämnar verkligen inte dra upp någon stor debatt i det här ämnet; den vi hade i fjol manar inte till efterföljd. Jag har begärt ordet av det enda skälet att det har hänt en del på detta område sedan sist.

Den plötsligt tillsatta brottskommissionen, som med föredömlig snabbhet lagt fram ett betänkande med en hel del goda uppslag, har som bekant föreslagit att den form av prostitution som förekommer i poseringsateljéer och sexklubbar skall bli föremål för samhällelig kontroll. Kommissionen har enhälligt kommit till den meningen att samhället inte längre passivt skall acceptera de mänskligt förnedrande former under vilka prostitutionen förekommer i vårt land.

Kommissionen föreslår att man skall sanera denna verksamhet genom att polismyndigheten skall ge tillstånd till sådan verksamhet eller med andra ord godkänna den.

Det må tillåtas mig, fru talman, att känna en viss tillfredsställelse. De syften jag velat tillgodose med den motion jag väckte i fjol och med den motion jag väckt i år kommer alltså att bli förverkligade genom brottskommissionens förslag. Samtidigt hyser jag givetvis en viss oro för hur särskilt socialutskottet men kanske egentligen hela riksdagen skall ställa sig till detta förslag från brottskommissionen.

I fjol formulerade socialutskottet och godtog riksdagen uttalandet att "upprättandet av bordeller, som drivs eller godkänns" — märk väl, godkänns — "av samhället, skulle innebära att samhället aktivt medverkade till att ett antal människor utnyttjades för en verksamhet som erfarenhetsmässigt ofta leder till både allvarliga psykiska skador och till livsvarig social missanpassning för dem".

Nu kan man undra om samma salvelsefulla moralpredikningar och samma indignerade fördömanden som kom mig till del från denna

talargestol i fjol kommer att möta brottskommissionens förslag. Om det finns någon konsekvens i mina ärade kollegers tänkande och röstande — det senare bör i regel vara en följd av det förra — måste riksdagen såsom en man eller, varför inte, som en kvinna uppresa sig mot den eniga brottskommissionens förslag, som ju till råga på eländet vunnit justitieministerns och därmed regeringens gillande och som ingår i propositionen 115, vilken vi får i dagarna.

Jag har alltså, fru talman, hastigt och lustigt kommit i fint sällskap. Jag vet sedan gammalt genom erfarenheter från riksdagsarbetet att sällskapet betyder mera för framgången för en viss idé än själva idén som sådan.

Jag avvaktar med mycket stort intresse behandlingen av brottskommissionens förslag på denna punkt.

Då mitt yrkande om en samhällelig kontroll av prostitutionen numera övertagits av brottskommissionen och av regeringen och i den tappningen naturligtvis har större förutsättningar att vinna framgång vid en votering, har jag av naturliga skäl för dagen intet yrkande att ställa.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Fru talman! Eftersom herr Sjöholm inte hade något yrkande, skulle jag helt enkelt kunna avstå från att säga någonting. Men jag tycker att herr Sjöholm var ovanligt anspråksfull, när han ville göra gällande att brottskommissionens betänkande skulle uppfylla vad herr Sjöholm är ute efter. Brottskommissionen har dock inte talat om någon bordellverksamhet, och det är ju den som herr Sjöholm velat ha förstärkt. Jag tycker att herr Sjöholm kan lugna ner sig litet, när han gör sina jämförelser mellan sin egen egendomliga motion och brottskommissionens förslag. Det är två helt skilda saker.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SJÖHOLM (fp) kort genmäle:

Fru talman! Jag behöver inte lugna ner mig, herr Karlsson i Huskvarna. Jag är fullständigt lugn. Herr Karlsson kan inte rubba på det förhållandet. Men det är ganska egendomligt, herr Karlsson, att socialutskottet i fjol sade att i dessa poseringsateljéer och sexklubbar förekommer bordellverksamhet. Det står ordagrant så, och det kan jag visa herr Karlsson. Även brottskommissionen säger i sitt betänkande nu att bordellverksamhet förekommer i poseringsateljéer och sexklubbar. Det råder inget tvivel härom. Så är det.

Denna verksamhet vill man nu göra till föremål för samhällelig kontroll, vilket är exakt vad jag föreslagit både i fjol och i år, herr Karlsson. Det är precis vad jag velat ha, nämligen en sanering. Man skall ge tillstånd till och godkänna vissa av dessa institut, som är snygga och ordentliga, och förbjuda andra. Det är exakt vad jag velat.

Herr Karlsson måste väl ändå tillstå att jag själv vet bättre vad jag vill än herr Karlsson vet. Jag är tillfreds om herr Karlsson vet vad han själv vill. Det kanske är mycket att begära det ibland.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Fru talman! Det lönar sig tämligen litet att diskutera med herr Sjöholm. Han försöker göra gällande att hans motion om bordellverksam-

het kan jämföras med den inställning som brottskommissionen har. Det är två helt skilda saker, och det bör herr Sjöholm inse. Om inte annat, så ta och läs kommissionens betänkande, så måste herr Sjöholm inse att han nu försöker förvränga det hela.

Herr CARLSHAMRE (m):

Fru talman! Trots att herr Karlsson i Huskvarna redan har sagt det så känner även jag ett behov av att framhålla att herr Sjöholm nu far med falskeligt tal. Vad herr Sjöholm har motionerat om och förra året talade om är en samhällelig kontroll av prostitutionen. Vad brottskommissionen föreslår är att polisen skall kontrollera att prostitution icke förekommer. Ett villkor för att polisen skall kunna lämna tillstånd till s. k. sexklubbar och vad det är för någoting är att det icke förekommer prostitution. Det är den stora skillnaden.

Alltjämt gäller vad vi sade för ett år sedan, nämligen att trots alla de sociala olägenheter och alla de tragedier som vi är medvetna om så finns det ting, herr Sjöholm, som samhället helt enkelt icke kan befatta sig med. Vi kan befatta oss med att förbjuda, att försöka avskaffa och att undanröja. Det gör vi, om vi som brottskommissionen föreslår alägger polisen att se till att om de här klubbarna över huvud taget skall få verka så skall det vara med garanti för att där icke förekommer prostitution. Men, herr Sjöholm, det är ett svalg befast mellan det och tanken att det skulle få förekomma en av samhället kontrollerad prostitution.

Herr SJÖHOLM (fp):

Fru talman! Herr Carlshamre höll ett av de få vettiga anförandena i den debatt vi hade i fjol, men i år har han nog missuppfattat saken. Det framgår icke av brottskommissionens betänkande att det skulle vara så som herr Carlshamre säger. Man kan snarare utläsa att brottskommissionen är väl medveten om att prostitution förekommer i dessa klubbar. Det framgår inte att en förutsättning för att verksamheten skall kunna godkännas är att det inte förekommer någon prostitution. Där har både herr Karlsson i Huskvarna och herr Carlshamre läst fel.

Herr CARLSHAMRE (m):

Fru talman! Min gamla mamma brukar säga att en halv sanning är alltid lögn. Herr Sjöholm talar till hälften sanning. Det är riktigt att brottskommissionen är medveten om att det förekommer prostitution i poseringsateljéer och sexklubbar. Det är den halva av uttalandet som är sann. Men brottskommissionen föreslår icke att denna prostitution skall få lov att fortgå under samhällelig kontroll utan föreslår att polisen skall kontrollera klubbarna, bl. a. i syfte att tillse att det icke förekommer prostitution. Det är det som är skillnaden.

Herr SJÖHOLM (fp):

Fru talman! Jag är ledsen att jag måste ha en replik till, men det är så, herr Carlshamre, att brottskommissionen har varit realistisk nog att förstå att man aldrig kan förhindra att prostitution förekommer. Det framgår av betänkandet, och så är det helt enkelt. Vad vi slogs rätt mycket om i fjol

var just om det verkligen går att förbjuda den. Vi som ser realistiskt på frågan är medvetna om att det kan man icke. Brottskommissionen är väl medveten om att det förekommer prostitution och att den icke går att förhindra, men man vill ha vettiga, snygga och rimliga förhållanden i poseringsateljér och sexklubbar.

Herr CARLSHAMRE (m):

Fru talman! Vi får om några veckor tillfälle att diskutera brottskommissionens förslag och den därpå byggda propositionen. Jag hoppas att herr Sjöholm till dess hinner läsa brottskommissionens förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 6 Vissa medicinska specialiteter m. m.

Föredrogs socialutskottets betänkande nr 11 i anledning av motioner angående vissa medicinska specialiteter m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1973:284 av herr Börjesson i Falköping (c) och fröken Pehrsson (c),

1973:286 av herr Enskog (fp) vari hemställdes att riksdagen beslutade att åtgärder snarast vidtogs för att öka såväl specialist- som randutbildningen av läkare i reumatologi samt

1973:901 av fru Hansson m. fl. (s) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om initiativ till en översyn av familjevården inom det psykiatriska vårdområdet i enlighet med vad som i motionen anförts.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen beträffande vissa åtgärder inom ögonsjukvården skulle avslå motionen 1973:284,

B. att riksdagen beträffande specialist- och sidutbildningen i reumatologi skulle avslå motionen 1973:286,

C. att riksdagen beträffande översyn av familjevården inom den psykiatriska vården i anledning av motionen 1973:901 gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anförde.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande specialist- och sidutbildningen i reumatologi av herrar Hamrin (fp) och Hylltander (fp) som ansett att utskottet under B bort hemställa,

att riksdagen beträffande specialist- och sidutbildningen i reumatologi i anledning av motionen 1973:286 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om åtgärder snarast vidtogs för att öka såväl specialist- som sidutbildningen av läkare i reumatologi i enlighet med vad reservanterna anförde,

Onsdagen den
25 april 1973

*Vissa medicinska
specialiteter m. m.*

2. beträffande översyn av familjevården inom den psykiatriska vården av herr Åkerlind (m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanten angiven lydelse.

Herr ENSKOG (fp):

Fru talman! De reumatiska sjukdomarna är mycket utbredda i vårt land. För sina besvär gör reumatikerna minst en miljon läkarbesök om året. Mer än 50 000 personer är invalidiserade i olika grader på grund av reumatisk sjukdom. Många av dessa är svårt rörelsehämmade och en del är helt oförmögna att sköta ens sina intima behov utan hjälp. Tusentals svårt handikappade kommer aldrig under läkarvård i varje fall inte under vård av läkare med specialistutbildning.

Hur kommer det sig att vi har så få läkare som ägnar sig åt denna verkliga folksjukdom? Det kan nämnas att av 3 000 läkare som utbildats under en fyraårsperiod endast några få ägnat sig åt reumatologi. Specialiteten är inte attraktiv. Kan det möjligen bero på att det forskas relativt litet inom den specialiteten i Sverige? Det är mer sannolikt att det beror på att det saknas reumatologiska undervisningskliniker i Uppsala, Göteborg och Linköping, där en stor del av våra läkare får sin utbildning. Det är klart att denna brist medför att många läkarkandidater inte anser det lönt att utbilda sig inom den reumatologiska specialiteten.

I fråga om Akademiska sjukhuset i Uppsala bör åtgärder snarast vidtas för att få till stånd en reumatologisk undervisningsenhet. Lokalfrågan bör kunna lösas provisoriskt i avvaktan på att planerade byggnadsåtgärder för en dylik enhet kommer till stånd. För att ordna förhållandena vid sjukhusen i Göteborg och Linköping bör överläggningar tas upp med vederbörande sjukvårdshuvudmän, så att även där undervisningsenheter kommer till stånd med det snaraste på de mindre reumatikerkliniker som nyligen har inrättats.

Om ett större antal läkare finge åtminstone sidoutbildning i reumatologi, skulle man på sikt kunna tillsätta i varje fall någon av medicinläkartjänsterna vid de olika lasaretten med läkare med sådan sidoutbildning. Detta skulle vara till stor hjälp för alla de tusentals reumatikersjuka, som nu inte kan komma i kontakt med någon läkare som har specialkunskaper om just den sjukdomen.

I anledning av vad jag anfört och med hänvisning till den motion nr 286 som jag väckte vid riksdagens början i detta ämne ber jag att få yrka bifall till reservationen I av herrar Hamrin och Hylltander. I reservationen föreslås att åtgärder snarast skall vidtas för att öka såväl specialist- som sidutbildningen av läkare i reumatologi under AT-tjänstgöringen.

Herr ÅKERLIND (m):

Fru talman! I socialutskottets betänkande nr 11 behandlas bl. a. en motion som begär en översyn av familjevården inom det psykiatriska vårdområdet. I motionen begärs att utbildningen av vårdnadshavarna inom familjevården och ersättningen för vården skall göras enhetlig.

Motionen har remitterats till socialstyrelsen och Landstingsförbundet för yttranden. Båda remissinstanserna ställer sig positiva till den begärda översynen men med olika motiveringar.

Socialstyrelsen menar att det är just de frågor som har tagits upp i motionen angående normer för vårdnadshavarnas utbildning och ersättning som är det viktigaste att se över. Utskottets majoritet har instämt i det synsättet.

Landstingsförbundet menar däremot i sitt remissyltrande, att de i motionen upptagna frågorna visserligen bör komma med i en sådan här översyn men att de inte är de viktigaste. Man framhåller, att det råder osäkerhet beträffande familjevårdens framtida roll i det totala vårdsammanhanget och att därför en översyn bör komma till stånd, men med huvudsyfte att ta fram förslag till alternativa organisationsmodeller för familjevårdens inordning i ett med den slutna psykiatriska vården, arbetsvården och den primärkommunala socialvården integrerat vårdsystem.

Anledningen till min reservation är att jag tycker att riksdagen borde instämma i vad Landstingsförbundet har sagt. För många kanske det förefaller vara en mycket liten fråga. Men jag tror att det är fel. Det finns alltför många psykiskt sjuka som hospitaliseras och förstörs både fysiskt och psykiskt på olika vårdinrättningar för närvarande. Orsaken är ofta att det inte finns lämplig vård för dem. Olika människor kan också kräva helt olika behandling för att tillfriskna. Man löser inte sådana problem genom enhetliga ersättningar till dem som tar emot folk i familjevård. Det är ju också, som Landstingsförbundet framhåller, så olika vårdtyngd inom familjevården. Men man kan kanske lösa en hel del av problemen genom att i första hand försöka få fram alternativa former av vård.

Jag delar alltså helt Landstingsförbundets synsätt i de här frågorna, och det är anledningen till min reservation.

Jag instämmer också med Landstingsförbundet i att översynsarbetet bör kunna göras av sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, SPRI, på gemensamt uppdrag av dess huvudmän.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationen 2.

Herr NILSSON i Växjö (s):

Fru talman! Vid socialutskottets betänkande nr 11 har fogats två reservationer. I reservationen 1 framförs krav på att reumatologiska undervisningskliniker skall inrättas i Uppsala, Göteborg och Linköping. 1972 års riksdag hade att behandla en liknande motion. Utbildningsutskottet, vilket motionerna hänvisades till vid 1972 års riksdag, infordrade remissyttranden från Svenska landstingsförbundet, från socialstyrelsen och från universitetskanslersämbetet. Dessa framhöll att reumatologins behov ej fick ses isolerat utan borde infogas i ett prioriteringssammanhang, som medgav en överblick av den totala medicinska, personella och ekonomiska utvecklingen.

Universitetskanslersämbetet framhöll att med de resurser som stod till förfogande kunde såväl grundutbildningen som forskar- och vidareutbildningens behov tillgodoses på ett acceptabelt sätt. Reumatologin ägnas alltså stor uppmärksamhet vid utbyggnaden av sjukvårdsresurserna.

Mot bakgrund härav avstyrkte utbildningsutskottet motionsyrkandet, och riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Någon omständighet som kan föranleda ett ändrat ställningstagande

Onsdagen den
25 april 1973

*Vissa medicinska
specialiteter m. m.*

här i dag har ej inträffat, och socialutskottet avstyrker motionen 286.

Herr Åkerlind står bakom reservationen 2, vars tillkomst är en överloppsgärning. Det är mycket svårt att se någon skillnad mellan utskottets betänkande och herr Åkerlinds reservation, och jag finner därför inte någon anledning att ytterligare bemöta den. Utskottet biträder förslaget i motionen 901 om en översyn av familjevården.

Fru talman! Jag yrkar bifall till socialutskottets hemställan i betänkande nr 11.

Herr ENSKOG (fp) kort genmäle:

Fru talman! Herr Nilsson i Växjö citerar remissyttranden och säger att utbildningen har ordnats på ett acceptabelt sätt. Jag skulle bara vilja fråga: Hur kan man anse att det är acceptabelt ordnat exempelvis i Uppsala, där det över huvud taget inte finns någon reumatologisk klinik? Och hur skall det kunna vara acceptabelt i Göteborg och i Linköping, där det också saknas utbildningskliniker?

Det finns alla skäl att se till att utbildningen kommer i gång i denna viktiga specialitet vid undervisningssjukhusen.

Herr ÅKERLIND (m) kort genmäle:

Fru talman! Herr Nilsson i Växjö säger att det är svårt att se någon skillnad på utskottets skrivning och den skrivning som finns i min reservation, men då har nog herr Nilsson läst handlingarna väldigt illa. I utskottets skrivning lägger man nämligen tyngdpunkten i den översyn man vill ha på utbildningen av och ersättningen till vårdnadshavarna, medan jag i reservationen i enlighet med Landstingsförbundets yttrande vill att tyngdpunkten skall läggas på alternativa vårdformer. Det är ändå en rätt stor skillnad.

Herr NILSSON i Växjö (s) kort genmäle:

Fru talman! Vid fjolårets behandling framhöll utbildningsutskottet att man inte fick se reumatologins tjänster såsom fristående, utan man var tvungen att ta in dem i det prioriteringssammanhang som finns när det gäller utbildning av läkare. Och vi kan inte i riksdagen sitta och besluta vilka åtgärder landstingen, som är huvudmän för Göteborgs- och Linköpingsklinikerna, skall vidtaga; vi kan möjligen uttala en önskan.

Jag tycker det ligger mycket i vad Landstingsförbundet och socialstyrelsen sade i fjol, nämligen att vi måste ta hänsyn också till andra prioriteringsfrågor när vi skall besluta om utbildning av läkare i reumatologi.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Fru talman! Låt mig i anslutning till socialutskottets betänkande nr 11 göra några kommentarer till behandlingen av motion nr 284 av mig och fröken Pehrsson, där vi hemställt om skyndsamma åtgärder i syfte att nedbringa väntetiderna på landets ögonkliniker.

Tyvärr kan det konstateras att väntetiderna inom denna vårdsektor är långt ifrån tillfredsställande. Väntetider på ett år och längre förekommer, vilket ej i längden kan accepteras. Tyvärr kan man räkna med att dessa

väntetider i många fall går ut över det uppväxande släktet -- barnen och ungdomen.

Någon direkt statistik över väntetiderna vid ögonklinikerna i de olika sjukhusområdena finns intc. Emellertid kan för belysande av kösituationen återges uppgifter som jag hämtat från socialstyrelsens vårdplaneringslista för perioden oktober–december 1972. Av totalt 4 237 under perioden behandlade patienter fick 422 utan förtur, 418 med enkel förtur och 224 med dubbel förtur vård efter den s. k. rekommenderade tiden. Med rekommenderad tid avses för patienter utan förtur behandling inom tre månader, för patienter med enkel förtur vård inom sex veckor samt för patienter med dubbel förtur vård inom en vecka. Av det sagda framgår att av de 4 237 behandlade patienterna hade inte mindre än 3 173 en väntetid på över tre månader.

Orsaken till de långa väntetiderna är framför allt bristen på ögonläkare. Antalet läkartjänster vid landets ögonkliniker uppgick enligt socialstyrelsens rapport Läkersituationen hösten 1972 till 182. Våren 1972 var siffran 171,5. Därav var under hösten 27 tjänster och under våren 21,5 vakanta utan vikarier, medan 12 respektive 6 uppehölls av medicine kandidater eller av utländska läkare med begränsad behörighet.

De anförda siffrorna visar med all önskvärd tydlighet att förhållandena är långt ifrån tillfredsställande. Åtgärder måste därför vidtas för att nedbringa väntetiderna vid landets ögonkliniker.

Av föreliggande utskottsbetänkande framgår att de ansvariga myndigheterna har uppmärksammat att rådande förhållanden inom svensk ögonsjukvård inte är vad de borde vara. Sålunda har socialstyrelsen en tillsatt arbetsgrupp utfärdat cirkulär med råd och anvisningar till sjukvårdens huvudmän om bättre utnyttjande av personalen inom den öppna ögonsjukvården. Vidare har denna arbetsgrupp rekommenderat en systematisk arbetsfördelning mellan de olika personalgrupperna inom ögonsjukvården, innebärande bl. a. att de specialistutbildade ögonläkarnas insatser i första hand inriktas på fall med ögonsjukdom eller synrubbingar som för en adekvat behandling inte kan tas om hand av allmänläkare eller legitimerad glasögonoptiker. Detta är bara bra — därmed kan de begränsade resurser som står till förfogande bättre utnyttjas.

Men jag tror inte att det räcker bara med ett bättre tillvaratagande av våra resurser. Det måste till resursförstärkningar genom bl. a. ökad utbildning av ögonläkare och ortoptister. Jag är medveten om att det är en fråga på längre sikt och att den inte kan lösas kortsiktigt, men jag vill uttala min tillfredsställelse över de åtgärder som vidtagits och som håller på att vidtas för att komma till rätta med de alltför långa väntetiderna på landets ögonkliniker. Det är dock min förhoppning att snara resultat kan uppnås i syfte att lösa de problem som jag här berört.

Fru talman! Jag har inget yrkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

*Vissa medicinska
specialiteter m. m.*

Onsdagen den
25 april 1973

*Anslag till region-
musiken, m. m.*

Punkten B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Hamrin och Hyltander, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Enskog begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 11 punkten B röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Hamrin och Hyltander.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Enskog begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	244
Nej	-	57
Avstår	-	3

Punkten C

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 2 av herr Åkerlind föreslagna motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 7 Anslag till regionmusiken, m. m.

Föredrogs kulturutskottets betänkande nr 18 i anledning av propositionen 1973:65 angående anslag till regionmusiken för budgetåret 1973/74, m. m. jämte motioner.

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1973:1 bilaga 10 under punkten B 12 (s. 46) beräknat medel för nedannämnda ändamål hade Kungl. Maj:t i propositionen 1973:65, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 23 februari 1973, föreslagit riksdagen att

1) godkänna de riktlinjer rörande centralt ledningsorgan för regionmusiken som förordats i propositionen,

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att vid regionmusiken inrätta en ordinarie tjänst för direktören med beteckningen p.

3) till Regionmusiken för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 23 598 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1973:1660 av herr Andersson i Ljung m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen 1973:65 samt

1973:1661 av herr Eriksson i Ulfsbyn (c) och fröken Eliasson (c) vari hemställt att riksdagen beslutade att de centrala ledningsfunktionerna tills vidare borde utövas av organisationskommittén för regionmusiken på sätt som nu förekommit.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:65 och med avslag på motionerna 1973:1660 och 1973:1661, båda motionerna i denna del, godkände de riktlinjer rörande centralt ledningsorgan för regionmusiken som förordats i propositionen,

2. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:65 och med avslag på motionerna 1973:1660 och 1973:1661, båda motionerna i denna del, bemyndigade Kungl. Maj:t att vid regionmusiken inrätta en ordinarie tjänst för direktören med beteckningen p,

3. att riksdagen med bifall till propositionen 1973:65 och med avslag på motionen 1973:1660 i denna del till Regionmusiken för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 23 598 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Källstad (fp), Nilsson i Agnäs (m) och Sundman (c), fru Fränkel (fp) och fröken Eliasson (c) samt herr Nisser (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

1. att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1660 och 1973:1661, båda motionerna i denna del, skulle avslå förslaget i propositionen 1973:65 om riktlinjer rörande ett centralt ledningsorgan för regionmusiken,

2. att riksdagen med bifall till motionerna 1973:1660 och 1973:1661, båda motionerna i denna del, skulle avslå förslaget i propositionen 1973:65 om bemyndigande för Kungl. Maj:t att vid regionmusiken inrätta en ordinarie tjänst som direktör,

3. att riksdagen i anledning av propositionen 1973:65 och med avslag på motionen 1973:1660 i denna del till Regionmusiken för budgetåret 1973/74 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 23 460 000 kronor.

Herr ERIKSSON i Ulfsbyn (c):

Fru talman! Organisationskommittén för regionmusiken har under knappt två års tid fungerat som centralt ledningsorgan för regionmusiken, och den stora arbetsuppgiften har för denna varit att omorganisera och ombilda förutvarande militärmusiken till den nuvarande regionmusiken. Det har varit en omfattande uppgift, som organisationskommittén klarat mycket bra. Nu vill organisationskommittén skiljas från sina arbetsuppgifter, och med hänvisning till kulturrådets förslag vill man att en permanent styrelse tar över fr. o. m. juli 1973. Detta föreslår departementschefen i propositionen 65. Vidare föreslås att regionmusiken under styrelsen ledes av en direktör, för vilken en ordinarie tjänst bör inrättas.

Till kulturutskottets betänkande nr 18 har fogats en reservation, där reservanterna bl. a. hemställer att de centrala ledningsfunktionerna tills

Onsdagen den
25 april 1973

*Anslag till region-
musiken, m. m.*

vidare skall utövas av organisationskommittén för regionmusiken på sätt som nu förekommer. Detta ställningstagande är i linje med de två remissyttranden som avgetts av dels överbefälhavaren, dels teater- och musikrådet. Kort uttryckt är överbefälhavarens avstyrkande ekonomiskt betingat, medan teater- och musikrådet anser att ytterligare något års erfarenhet behövs innan ledningsorganisationen kan ges permanent form.

Utöver detta kan vi peka på vikten av att avvakta alla de remissvar som kommer att avges med anledning av kulturrådets betänkande. I kulturutskottet har vi tidigare i år haft många motioner att behandla, vilkas innehåll och hemställan har legat i linje med vad kulturrådet har föreslagit i sitt betänkande. Dessa motioner har utskottet avstyrkt, bl. a. med hänvisning till att man bör avvakta alla remissvar på kulturrådets betänkande. Även i denna fråga tror jag det vore värdefullt att avvakta remissvaren.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till den reservation som är fogad till kulturutskottets betänkande nr 18.

I detta anförande instämde herrar Andersson i Ljung (m) och Börjesson i Falköping (c).

Herr LARSSON i Vänersborg (s):

Fru talman! När vi har behandlat detta ärende i kulturutskottet har vi funnit det angeläget att följa propositionen. Jag vill emellertid gärna understryka vad herr Eriksson i Ulfsbyn sade, att det har skett en kraftig utveckling på regionmusikens område, som efter omorganisationen har fått sina arbetsuppgifter betydligt utvidgade. Detta har gjort att organisationskommittén, som herr Eriksson framhöll, nu inte längre anser sig kunna fullgöra sitt uppdrag på ett tillfredsställande sätt. Vi skall komma ihåg att regionmusiken tidigare var militärmusik, som sorterade direkt under militären vid de olika regementena. Efter omorganisationen har den nu blivit civil, och utöver de uppgifter musikkåren har för den militära verksamheten skall den nu också betjäna organisationslivet och tillgodose den allmänna efterfrågan på musikinslag.

Den omfattning som regionmusiken har fått i den nya organisationen är som sagt betydligt större än tidigare, och regeringen har därför ansett det erforderligt att nu lägga fram förslag om en permanent styrelse med uppgift att leda organisationsarbetet och att dra upp riktlinjerna för framtiden. Det är nämligen angeläget att regionmusiken utvecklas efter de nya riktlinjer som riksdagen tidigare har dragit upp.

Herr Eriksson hänvisar här till remissyttrandena, och för min del förstår jag att överbefälhavaren, som tidigare har haft denna musik direkt under sin ledning, anser att man nu inte bör göra några ändringar. Vi har emellertid inte kunnat dela överbefälhavarens uppfattning, utan utskottet har givit sin anslutning till propositionen.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Eriksson i Ulfsbyn begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Eriksson i Ulfsbyn begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	152
Nej	—	144
Avstår	—	2

§ 8 Föredrogs

Kulturutskottets betänkanden

Nr 19 i anledning av propositionen 1973:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser utgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde till kyrkliga ändamål samt till radio- och televisionshus

Nr 20 i anledning av propositionen 1973:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser utgifter inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde till bidrag till projekteringskostnader för Åreprojektet

Utbildningsutskottets betänkande

Nr 23 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 9 Hälsa- och miljöfarliga varor, m. m.

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 19 i anledning av propositionen 1973:17 med förslag till lag om hälso- och miljöfarliga varor, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1973:17 hade Kungl. Maj:t, under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för den 9 februari 1973,

dels föreslagit riksdagen att anta vid propositionen fogade förslag till
1. lag om hälso- och miljöfarliga varor,

2. lag om ändring i förordningen (1961:381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.,
3. lag om ändring i lagen (1972:123) om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften,
4. lag om ändring i förordningen (1930:247) om utrotande av nötbromsen,
dels föreslagit riksdagen att
5. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för organisation av kontroll av hälso- och miljöfarliga varor,
6. besluta att ett produktkontrollorgan knutet till statens naturvårdsverk skulle inrättas den 1 juli 1973,
7. besluta att giftnämnden skulle upphöra med utgången av juni 1973,
8. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsordningar och åtgärder i övrigt som behövdes för förslagets genomförande,
9. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid statens naturvårdsverk inrätta en tjänst som byråchef i Ce 1,
10. till Statens naturvårdsverk för budgetåret 1973/74 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 984 000 kronor.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

"I propositionen läggs fram förslag till lag om hälso- och miljöfarliga varor. Lagen innebär en skärpt produktkontroll över varor som med hänsyn till sina kemiska eller fysikalisk-kemiska egenskaper och hantering kan befaras medföra skada på människor eller i miljön. Lagen skall efter Kungl. Maj:ts föreskrift kunna tillämpas även på annan vara, om det är av särskild betydelse från hälso- eller miljöskyddssynpunkt. Den nya lagstiftningen föreslås ersätta bl. a. giftförordningen (1962:702), bekämpningsmedelsförordningen (1962:703) och PCB-lagen (1971:385), vilka författningar medger ingrepp endast mot enstaka ämnen och produkter.

Lagförslaget har fått formen av en central ramförfattning, som innehåller dels grundläggande bestämmelser om tillverkning, försäljning, annan hantering och import av hälso- och miljöfarliga varor, dels bemyndigande för Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer att ingripa mot olika kemiska varor. Enligt förslaget får det allmänna möjlighet att utöva en effektiv kontroll och att aktivt medverka till att skadeverkningar förebyggs. Så t. ex. får Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer bemyndigande att föreskriva att visst slag av hälso- och miljöfarlig vara får hanteras eller importeras endast efter särskilt tillstånd eller att för hantering eller import skall gälla annat särskilt villkor. Totalförbud mot hantering eller import av hälso- och miljöfarlig vara kan också meddelas.

Förslaget går ut på att skadeverkningar skall förebyggas så långt det är möjligt. En grundregel är att den som hanterar hälso- och miljöfarliga varor skall vidta de åtgärder och iaktta de försiktighetsmått som behövs för att hindra eller motverka att varorna får skadliga verkningar. Detta förutsätter en långtgående undersökningsskyldighet. Bl. a. krävs av tillverkare och importörer att de vidtar aktiva åtgärder för att förvissa sig

om sammansättningen av sina varor och att de klarlägger riskerna för eventuell skada på människor eller i miljön.

För prövning av frågor om hälso- och miljöfarliga varor enligt den nya lagstiftningen föreslås att ett särskilt produktkontrollorgan i form av en nämnd inrättas. Produktkontrollorganet blir självständigt beslutande i fråga om tillämpningen av lagstiftningen men knyts administrativt till statens naturvårdsverk. Giftnämnden föreslås upphöra. Den löpande tillsynen över efterlevnaden av lagstiftningen föreslås centralt åvila naturvårdsverket och arbetarskyddsstyrelsen. Den regionala och lokala tillsynen skall utövas av länsstyrelsen och yrkesinspektionen resp. hälsovårdsnämnden.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de vid riksdagens början väckta motionerna

1. 1973:91 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar av glas, plast och metall inom läskedrycks- och bryggeribranschen,

2. 1973:92 av fru Nordlander m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen hos regeringen hemställde om att förslag framlades i syfte att åstadkomma förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel innehållande fosfat och optiska vitmedel,

3. 1973:318 av fru Anér (fp) och herr Strömberg (fp) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att naturvårdsverket fick i uppgift att fortsättningsvis noggrant undersöka vilka tvättmedel som arbetade med minsta miljöförstörande effekt och verka för att sådana tvättmedel ställdes till konsumenternas förfogande samt att alla tvättmedel försågs med upplysningar om innehållet,

4. 1973:331 av herrar Möller (fp) och Ahlmark (fp),

5. 1973:777 av fru Fränkel m. fl. (fp) vari hemställdes att Kungl. Maj:t dels gav socialstyrelsen i uppdrag att informera allmänheten om apotekens skyldigheter, dels utfärdade regler för hantering och destruktion av medicin och biologiska preparat,

6. 1973:778 av herr Fransson m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde förslag om förbud mot försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar,

7. 1973:1039 av herr Larsson i Umeå (fp),

8. 1973:1386 av herr Brundin m. fl. (m),

9. 1973:1395 av herrar Hyltander (fp) och Richardson (fp),

10. 1973:1405 av fru Jonäng (c) och fru Olsson i Hölö (c) vari hemställdes att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde 1. att sådana bestämmelser utfärdades att importörer och tillverkare av tvätt- och rengöringsmedel ålades att uppgä fullständig varudeklaration på varuförpackningarna, 2. att åtgärder vidtogs för att få till stånd en kontinuerlig statlig kontroll av innehållet i tvätt- och rengöringsmedel, samt 3. att initiativ togs till en upplysningskampanj om tvätt- och rengöringsmedels effekter från miljösynpunkt,

11. 1973:1429 av herr Sellgren (fp) vari hemställdes 1. att riksdagen

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

hos Kungl. Maj:t begärde att en kartläggning gjordes av tvätt-, disk- och rengöringsmedels hälsofarlighet, 2. att föreskrifter fastställdes om angivande av dessa medels kemiska innehåll, 3. att det datusystem över miljöfarliga varor som var under upprättande även innefattade rapporter om förgiftnings- och allergirisker samt att dessa uppgifter utan onödig försening ställdes till skyddsombudens förfogande när de så begärde det,
12. 1973:1502 av herr Olsson i Kil (fp),

dels de i anledning av propositionen 1973:17 väckta motionerna

1. 1973:1597 av herr Hansson i Skegrie m. fl. (c) vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:17 beslutade att i skrivelse till Kungl. Maj:t 1. uttala att det föreslagna produktkontrollorganet borde ha parlamentariskt inslag, 2. uttala att näringslivets representation i produktkontrollorganet borde omfatta representanter för både industrin, jordbruket och skogsbruket, 3. anhålla om förnyad utredning beträffande utbyggnaden av de för produktkontrollen nödvändiga laboratorieresurserna, samt 4. anhålla om utredning beträffande kostnadslättnader för mindre företag vid utnyttjande av de statliga laboratorieresurserna för produktprovning,

2. 1973:1598 av herrar Henmark (fp) och Taube (fp),

3. 1973:1599 av herr Israelsson m. fl. (vpk) vari föreslagits 1. att riksdagen skulle uttala sig för en sådan tolkning och tillämpning av 1 § i lagen om hälso- och miljöfarliga varor, att en vara kunde stoppas eller utsättas för åtgärd redan på grund av en vetenskapligt fastlagd misstanke om dess miljöfarlighet, varvid skulle gälla omvänd bevisföring, innebärande skyldighet för den som ville hantera varan att bevisa dess ofarlighet för människor och miljö, 2. att riksdagen beslutade om ändrad lydelse av 19 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor, innebärande att talan mot beslut enligt denna lag även skulle kunna föras av enskild svensk medborgare, 3. att riksdagen uttalade sig för inrättande av ett register över de ämnen som omfattades av lagen om hälso- och miljöfarliga varor, vilket fortlöpande tillfördes all den information som en pågående forskning inom och utom landet kunde ge, samt 4. att riksdagen beträffande utformningen av bestämmelser och anvisningar rörande skyddsföreskrifter vid transporter av hälso- och miljöfarliga varor gav Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts härom,

4. 1973:1600 av herr Krönmark m. fl. (m) vari hemställdes att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1973:17 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om dels att den blivande produktkontrollnämnden i första hand blev ett expertorgan, dels att naturvårdsverket fick huvudmannskapet för produktkontrollen, dels att laboratorieverksamheten organiserades i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen,

5. 1973:1601 av herr Strömberg m. fl. (fp) vari hemställdes A. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde 1. att en angelägenhetsgradering gjordes upp som angav vilka ämnesgrupper som i första hand borde kontrolleras med avseende på hälso- och miljöfarlighet, 2. att föreskrifter utfärdades om vilka krav som borde ställas på testmetoder etc. vid kontroll som utfördes utomlands, 3. att miljökontrollutredningen skulle få i uppdrag att framlägga förslag till organisation av ett datorbaserat

litteratursökningssystem inom området för hälso- och miljöfarliga ämnen, 4. att miljökontrollmyndigheten fick tillräckliga ekonomiska och personella resurser för att följa den vetenskapliga litteraturen inom ansvarsområdet, 5. att förslag om inrättandet av ett centralt undersökningslaboratorium med förslagsvis den i motionen angivna inriktningen snarast förelades riksdagen, B. att riksdagen till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad i motionen sagts angående redovisning av miljökontrollmyndighetens beslut, samt C. att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till ändring i § 19 i den föreslagna lagen om hälso- och miljöfarliga varor, i syfte att vidga kretsen av besvärberättigade i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1973:1601, såvitt avsåg yrkande A 1, utan åtgärd,
2. med förklaring att motionen 1973:1599, såvitt avsåg yrkande 1, fick anses besvarad genom vad utskottet anförde anta 1 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
3. med förklaring att motionerna 1973:318, såvitt avsåg yrkandet i andra att-satsen, 1973:1405, såvitt avsåg yrkande 1, 1973:1429, såvitt avsåg yrkande 2, och 1973:1601, såvitt avsåg yrkande A 2, fick anses besvarade genom vad utskottet anförde anta 5 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
4. lämna motionen 1973:1502 utan åtgärd,
5. med förklaring att motionen 1973:1599, såvitt avsåg yrkande 4, fick anses besvarad genom vad utskottet anförde anta 6 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
6. anse motionen 1973:777 besvarad med vad utskottet anförde,
7. lämna motionerna 1973:331, 1973:1039 och 1973:1395 utan åtgärd,
8. lämna motionen 1973:1386 utan åtgärd,
9. med avslag på motionerna 1973:91, 1973:92 och 1973:778 anta 7 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
10. med avslag på motionen 1973:1405, såvitt avsåg yrkande 2, anta 8 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
11. lämna utan åtgärd motionerna 1973:1429, såvitt avsåg yrkande 3, 1973:1599, såvitt avsåg yrkande 3, och 1973:1601, såvitt avsåg yrkande A 3,
12. med avslag på motionen 1973:1598, såvitt avsåg yrkandet i första att-satsen, anta 10 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,
13. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionen 1973:1600, såvitt avsåg yrkandet i andra dels-satsen, godkänna vad utskottet förordade angående huvudmannaskapet för produktkontrollen,
14. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag på motionerna 1973:1597, såvitt avsåg yrkandena 1 och 2, och 1973:1600, såvitt avsåg yrkandet i första dels-satsen, godkänna vad utskottet förordade angående produktkontrollorganets uppgifter och sammansättning,
15. avslå motionen 1973:1601, såvitt avsåg yrkande B,
16. anse motionerna 1973:1405, såvitt avsåg yrkande 3, och 1973:

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

1429, såvitt avsåg yrkande 1, besvarade med vad utskottet anfört,

17. med avslag på motionen 1973:1598, såvitt avsåg yrkandet i andra att-satsen, anta 11 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,

18. med avslag på motionerna 1973:1599, såvitt avsåg yrkande 2, och 1973:1601, såvitt avsåg yrkande C, anta 19 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,

19. godkänna vad i propositionen anförts angående laboratorieverksamheten,

20. avslå motionerna 1973:1597, såvitt avsåg yrkande 3, 1973:1600, såvitt avsåg yrkandet i tredje dels-satsen, och 1973:1601, såvitt avsåg yrkande A 5,

21. avslå motionen 1973:1597, såvitt avsåg yrkande 4,

22. lämna motionen 1973:1601, såvitt avsåg yrkande A 4, utan åtgärd,

23. avslå motionen 1973:318, såvitt avsåg yrkandet i första att-satsen,

24. anta förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor i de delar som inte berörts i utskottets hemställan i det föregående,

25. anta förslaget till lag om ändring i förordningen (1961:381) om tillverkning av och handel med fodermedel m. m.,

26. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1972:123) om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften,

27. anta förslaget till lag om ändring i förordningen (1930:247) om utrotande av nötbromsen,

28. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för organisation av kontroll av hälso- och miljöfarliga varor i de delar som inte berörts i utskottets hemställan i det föregående,

29. besluta att ett produktkontrollorgan knutet till statens naturvårdsverk skulle inrättas den 1 juli 1973,

30. besluta att giftnämnden skulle upphöra med utgången av juni 1973,

31. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanordningar och åtgärder i övrigt som behövdes för förslagets genomförande,

32. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid statens naturvårdsverk inrätta en tjänst som byråchef i Cc 1,

33. till Statens naturvårdsverk för budgetåret 1973/74 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 25 984 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

1. angående tillämpningsområdet för lagen om hälso- och miljöfarliga varor av herrar Hedin (m), Jonasson (c), Larsson i Borrbj (c), Krönmark (m) och Johansson i Holmgården (c) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

2. angående förbud mot tillverkning och försäljning av vissa varor av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1973:91 och 1973:92 samt i anledning av motionen 1973:778 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde

a. förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar av glas, plast och metall samt

b. förslag om förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel innehållande fosfat och optiska vitmedel,

3. angående informationen på miljövårdsområdet av fru Anér (fp) samt herrar Takman (vpk) och Strömberg (fp) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1973:1429, såvitt avsåg yrkande 3, 1973:1599, såvitt avsåg yrkande 3, och 1973:1601, såvitt avsåg yrkande A 3, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande behovet av ett effektivt miljödatasystem, tillgängligt även för företag och allmänhet,

4. angående huvudmannaskapet för produktkontrollen av herrar Hedin och Krönmark (båda m) som ansett att utskottet under 13 och 14 bort hemställa,

att riksdagen

13. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1973:1600, såvitt avsåg yrkandet i andra dels-satsen, godkände att statens naturvårdsverk fick huvudmannaskapet för produktkontrollen,

14. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen 1973:1597, såvitt avsåg yrkandena 1 och 2, samt med bifall till motionen 1973:1600, såvitt avsåg yrkandet i första dels-satsen, godkände vad reservanterna förordat angående produktkontrollorganets uppgifter och sammansättning,

5. angående redovisning av miljökontrollmyndighetens beslut av fru Anér (fp) och herr Strömberg (fp) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1601, såvitt avsåg yrkande B, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande redovisning av miljökontrollmyndighetens beslut,

6. angående rätten att anföra besvär mot beslut enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor

a. av fru Anér (fp) och herr Strömberg (fp) som ansett att utskottet under 18 bort hemställa,

att riksdagen skulle

a. anta 19 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,

b. med bifall till motionen 1973:1601, såvitt avsåg yrkande C, och i anledning av motionen 1973:1599, såvitt avsåg yrkande 2, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om utvidgad besvär rätt enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor,

b. av herr Takman (vpk) som ansett att utskottet under 18 bort hemställa,

att riksdagen – med förklaring att propositionen 1973:17 inte kunnat oförändrad antas – med bifall till motionen 1973:1599, såvitt avsåg yrkande 2, och i anledning av motionen 1973:1601, såvitt avsåg yrkande C, för sin del skulle anta av reservanten föreslagen lydelse av 19 § i förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor,

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

7. angående laboratorieverksamheten av herrar Hedin (m) och Jonasson (c), fru Anér (fp), herrar Larsson i Borrbj (c) och Krönmark (m), fru Olsson i Helsingborg (c) samt herr Strömberg (fp) som ansett att utskottet under 20 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna 1973:1597, såvitt avsåg yrkande 3, 1973:1600, såvitt avsåg yrkandet i tredje dels-satsen, och 1973:1601, såvitt avsåg yrkande A 5, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde om tillsättande av en utredning rörande laboratorieverksamhetens slutliga organisation,

8. angående kostnaderna för ianspråktagandet av de statliga laboratorieresurserna av herrar Jonasson och Larsson i Borrbj samt fru Olsson i Helsingborg (samtliga c) som ansett att utskottet under 21 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1973:1597, såvitt avsåg yrkande 4, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anförde angående prissättningen vid utnyttjande av statliga laboratorieresurser.

Till betänkandet hade fogats särskilda yttranden

1. angående engångsförpackningar av fru Anér (fp) och herr Strömberg (fp),

2. angående produktkontrollorganets sammansättning av herrar Jonasson och Larsson i Borrbj samt fru Olsson i Helsingborg (samtliga c).

Fru ANÉR (fp):

Fru talman! Miljökontrollutredningen hette den utredning som gjorde förarbetet till den lag vi nu skall diskutera – lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Miljökontroll är ett stort ord. Kunde ett samhälle verkligen leva upp till vad det ordet innebär vore det ett samhälle mycket olikt det som vi har i dag. Det vore ett samhälle där vi visste vad vi gjorde när vi släppte ut varje särskilt kemiskt ämne eller blandning i hemmen, i fabriken, på gatorna, i luft och vatten, i jord och växter; ett samhälle där vi hade fullständig kontroll över varje ämne som kunde vara farligt och där vi visste precis var det fanns, i vilken koncentration och hur långt under riskgränsen det befann sig; ett samhälle där man kunde andas, kort sagt.

Men det samhället har vi inte, och vi får det inte heller med den nya lagen om hälso- och miljöfarliga varor. Vad vi får är en paraplylag som ger myndigheterna formell rätt att ingripa där det behövs men som inte garanterar att de rätta eller de tillräckliga ingripandena görs.

Nu är det vackert så, om man jämför med vad vi har i dag och hur det ser ut på de flesta ställen i världen. Vi behöver inte skämmas för den här lagen – som en början. Det viktiga i dag är att lägga fast kursen, efter vilken den nya miljökontrollagen skall styra vidare, och den riktning i vilken den skall utvecklas.

I det miljöprogram som folkpartiet antog 1968 stod det bl. a.: "Ansvaret att påvisa att en ny produkt eller ett avfallsutsläpp är ofarligt ur hälso- och miljövärdssynpunkt tillkommer den som tillverkar, respek-

Onsdagen den
25 april 1973*Hälsa- och miljö-
farliga varor, m. m.*

tive gör utsläppet.”

Vårt i fjol antagna partiprogram konstaterar: ”Kontrollen av kemiska produkter måste skärpas. Den skall i första hand koncentreras kring ämnen som kan misstänkas orsaka genetiska skador eller andra allvarliga sjukdomstillstånd. Målet bör vara, att användning av nya kemiska produkter inte tillåts, förrän den som producerar eller importerar produkten visar att den inte har skadliga verkningar, och att den efter användning kan omhändertas på ett godtagbart sätt.”

Dessa krav finns i viss mån tillgodosedda i det utskottets förslag till lag som vi nu talar om men som en målsättning, inte som ett uppnått mål.

Jag vill nu koncentrera mig kring vissa medel, som vi anser borde finnas inbyggda i lagen, för att styra dess tillämpning åt rätt håll. Dessa medel är medborgarnas möjlighet att få insyn i myndigheternas sätt att hantera miljön och i företagens påverkan på den samt deras rätt att överklaga beslut som kan tänkas skada miljön. Alltså det som man kunde kalla kontrollen underifrån.

Jag vill emellertid börja med att understryka att inte heller kontrollen uppifrån, dvs. myndigheternas egna möjligheter att hålla reda på vilka farliga ämnen som finns i miljön, är helt tillfredsställande ordnad enligt utskottets och propositionens förslag. Provisoriskt kan man låta det gå så som det är föreslaget, men i längden kan inte laboratorieresurserna få vara så små som här förutses, och inte heller är den föreslagna organisationen idealisk till sin utformning. Uppenbarligen kan den inte få utformas utan nära samarbete med arbetsmiljöutredningen. Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservationen 7, där samtliga borgerliga ledamöter i utskottet kräver att laborativ verksamhetens slutliga organisation ytterligare utreds, med hänsyn bl. a. till vad som finns anfört i folktopmotionen 1601.

Men om kontrollen över miljön skall kunna närma sig de krav som vi alla gärna vill ställa på den, så kan inte enbart våra egna laboratorier klara det, hur välutrustade de än vore. Mycket arbete måste också läggas ner på litteratursökning och litteraturläsning, om företagsledare eller myndigheter skall kunna hålla sig på vad som kallas vetenskapens aktuella nivå och veta vad som går att veta om alla de tiotusentals kemiska föreningarnas mer eller mindre hotande egenskaper. Bara att läsa den ständigt utkommande floden av vetenskapliga artiklar inom ett begränsat område, t. ex. tvättmedelskemi, är heltidsarbete, och inte bara för *en* människa.

Kravet att företagarna, importörer eller producenter, är skyldiga att hålla sig à jour med vetenskapens senaste rön angående de produkter de saluför är alltså ett tomt ord utan innehåll så länge man inte gör det fysiskt möjligt för dem att förverkliga det. Det behövs därför ett välutvecklat databaserat litteratursökningssystem, inkopplat med motsvarande internationella system och som kan ställas till företagarnas förfogande på snabbaste och billigaste möjliga sätt. Det behövs vidare att allmänheten eller föreningar av olika slag som vill hålla sig underrättade om olika förändringar i miljön och om följderna av olika utsläpp eller hindrade utsläpp får tillgång till sådana uppgifter.

Det miljödatasystem som är under utredning och uppbyggnad i dag

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälsa- och miljö-
farliga varor, m. m.*

tycks endast vara avsett för myndigheter och forskare, men där måste också andra krav byggas in och andra frågor kunna få chansen att besvaras. Ett datasystem är dyrt och besvärligt att skapa, och när det väl står där är det inte lätt att få det ändrat och få det att utföra uppgifter som inte var tänkta från början. Därför kräver vi i reservationen 3 att miljödatasystemet utformas på sådant sätt att det kan användas inte bara uppifrån och från centrum utan också från periferin, av de många oroliga miljökonsumenterna.

Särskilda exempel på det slag av frågor som kan och bör ställas är de som skyddsombuden på arbetsplatserna kan vilja ställa om olika ämnens allergiframkallande egenskaper -- frågor som för övrigt också kan länkas komma från husmodersföreningar, föräldraföreningar eller sammanslutningar av människor med speciella sjukdomar. Om datasystemet inte är uppbyggt för att tillfredsställa deras behov av upplysningar är det fel uppbyggt.

Jag noterar vidare med tillfredsställelse att både departementschefen och utskottet har tagit hänsyn till den här sortens krav på en speciell punkt, nämligen när det gäller den s. k. responsanskyldigheten. Giftnämnden hade som bekant denna skyldighet, dvs. den skulle på begäran avlämna svar om en vara skulle anses som giftig eller inte. Den nya produktkontrollmyndigheten blir i vissa fall, som Kungl. Maj:t meddelar, skyldig att lämna besked om ett ämne eller en vara är att anse som hälso- eller miljöfarlig. Det är ett steg åt rätt håll som öppnar dörren till en möjlighet för medborgarna att kontrollera vad som finns i miljön liksom för företagen, som önskar veta hur de skall bära sig åt för att vara laglydiga.

På en annan punkt har däremot folkpartiets krav inte blivit tillgodosedda i den grad vi anser skäligt. Vi kräver nämligen -- liksom vi gjorde i samband med livsmedelslagen -- att de som har anledning misstänka att något ämne blivit frisläppt i miljön som inte borde få finnas där skall ha möjlighet att överklaga detta beslut. Eftersom den som tillverkar ämnet har rätt att överklaga om han blir förbjuden att använda det, så bör den motsatta rätten också finnas. Det är en rätt som av juridisk-tekniska skäl inte kan utsträckas till varje enskild medborgare, men det kan ingalunda överstiga de lagkunnigas formuleringsförmåga att så definiera en vid krets av organisationer med intressen på detta område att medborgarna alltid skall ha möjlighet att hitta någon kanal för att bevaka sina intressen.

Det finns visserligen i den nya lagen en bestämmelse om att sådan besvärsmått tillkommer arbetsmarknadens parter, dvs. LO, TCO och SAF. Men som jag påpekade här i kammaren när vi diskuterade samma fråga beträffande livsmedelslagen, är dessa organisationer inte beredda eller i stånd att ta upp klagomål av denna art från konsumenterna, och lagbestämmelsen kommer att bli ett slag i luften. Men de som av eget initiativ, ofta drivna av en stark och ångestfull känsla att tiden är kort och vår allmänna förgiftning snart ett faktum, försöker varna och värna mot miljögifterna, dessa människor måste accepteras, ges sin naturliga plats och få goda kanaler till de ansvariga myndigheterna. Inget samhälle är betjänt av att dess mest miljövårdsintresserade medborgare känner sig ovälkomna och bortviftade av dem som har det officiella ansvaret. Jag

yrkar därför, fru talman, bifall till reservationen 6 a.

Det är av samma skäl som vi också driver vårt tredje krav i reservationen 5, nämligen att miljöargumenten i de beslut som den nya miljökontrollmyndigheten skall fatta blir särredovisade och tydligt framlagda. Vi skulle helst se att detta land hade ett miljöministerium med ingen annan uppgift än att tala för miljöns intressen, dvs. för allas våra möjligheter att överleva. Vi anser att det egentligen vore klarare och effektivare med ett partsförfarande, där de ekologiska värdena försvarades av sina företrädare och de ekonomiska av sina - vare sig det nu är samhällsekonomiska intressen eller vissa gruppers intressen som det blir fråga om. Det vore bättre än det sätt vi har i dag och kommer att få med den nya lagen, nämligen ett system där de olika intressena möts i samma styrelse och kompromisserna görs över bordet.

Kompromisser måste visserligen alltid till, vi lever inte i en fullkomlig värld. Men det bör klart och offentligt redovisas vilka risker för miljön som avvägs mot vilka risker för näringslivet, för samhällsekonomin eller för vissa befolkningsgruppers krav på försörjning och arbetstillfällen. Först efter ett sådant klagörande kan allmänheten och intresserade organ veta hur miljövården i detta land egentligen sköts och vilka värderingar som styr de styrande. Det är en kunskap som är nödvändig för en demokrati.

För mindre än en månad sedan framfördes i Europarådet från Förbundsrepubliken Tyskland ett förslag på liberalt initiativ - som gick ut på att lagfästa den enskilde medborgarens rätt till en oskadad miljö, antingen genom att denna rätt inskrevs i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna eller genom att varje parlament uppmanades inskriva rätten i sitt lands grundlag. Frågan hänsköts till en kommission som, om jag är rätt underrättad, snart skall börja sitt arbete med att förbereda ett sådant förslag att framläggas för Europarådets ministerkommitté. Ett sådant initiativ pekar i rätt riktning. Myndigheternas plikter att övervaka miljön måste alltid kompletteras med den enskilde medborgarens rätt att kräva dessa pliktens skydd. Att den enskilde sedan också har plikter mot miljön är självklart. Men i det här sammanhanget är det rätten till kontroll underifrån som behöver understrykas, och det är den rätten jag hoppas kommer att tillvaratagas när denna lag tillämpas och vidareutvecklas.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 3, 5, 6 a och 7 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr KRÖNMARK (m):

Fru talman! Först vill jag uttala min tillfredsställelse över att riksdagen nu på sitt bord har ett förslag till lag om miljö- och hälsofarliga varor. Därmed har man så att säga avhjälpt den brist som fanns i fråga om de formella möjligheterna till effektivisering av miljöskyddet. Tekniken är i detta fall en ramlagstiftning. Det kan finnas skäl att vara kritisk mot ramlagstiftning som sådan, men jag har för min del redan i miljökontrollutredningen accepterat den modellen såsom varande den enda praktiskt framkomliga vägen. Men jag vill poängtera att det ställer utomordentligt stora krav på tillsynsmyndigheten. Det kräver dels ett utomordentligt

Onsdagen den
25 april 1973

Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.

gott omdöme från myndighetens sida, dels åtskilliga portioner av civilkurage; man kan förutse att tillsynsmyndigheten i vissa fall kommer att stå under mycket stark press, och det kommer sannerligen att bli en mycket grannlaga uppgift för dem som skall handha tillämpningen av lagstiftningen att göra det på ett tillfredsställande sätt.

I reservationen 1, som gäller motiveringen, har reservanterna tagit upp en skrivning i departementschefens yttrande i propositionen. Det gäller så att säga lagens tillämpningsområde. Enligt departementschefens och utskottets skrivning skulle det gälla för en tillverkare eller distributör att bevisa att en vara icke är vare sig hälso- eller miljöfarlig. Det är klart att det vore tacknämligt om man kunde ha en så hög ambitionsnivå. Men vi vet att man egentligen aldrig kan *bevisa* miljöofarlighet; det kan komma okända faktorer in i bilden, vetenskapen kan ge nya informationer. Därför har vi föreslagit att riksdagen i stället skall bifalla utredningens motivering, nämligen att tillverkaren-distributören har att *belysa* en varas miljö- eller hälsofarlighet. Sedan har tillsynsmyndigheten att med utgångspunkt i det material som ställs till myndighetens förfogande göra sina bedömningar. Vi anser att ett sådant språkbruk är betydligt mer logiskt. Jag vill å andra sidan betona att detta inte är någon stor fråga. Detta blir i alla lägen i högsta grad en omdömesfråga.

I reservationen 4 har representanterna för moderata samlingspartiet i princip fullföljt den uppfattning miljökontrollutredningen på sin tid redovisade angående huvudmannaskapet. Vi menar att huvudmannaskapet för den nya lagen bör ligga hos naturvårdsverket. Jag skulle vilja säga att de lagar som vi har på miljöområdet -- jag vill då inskränka mig till å ena sidan miljöskyddslagen och den här lagen vi nu får om produktkontroll och å andra sidan den arbetarskyddslagstiftning som nu skall moderniseras -- är lagar som så att säga överlappar varandra helt naturligt. Det kommer alltid att finnas vissa samordningsproblem, men det råder väl inget tvivel om att det i många fall kommer att finnas vissa beröringspunkter mellan miljöskyddslagen och den nya produktkontrollen. Därför anser vi att det ur administriv och praktisk synpunkt vore effektivast med ett gemensamt huvudmannaskap, och detta huvudmannaskap skall alltså redan i dag fastläggas hos naturvårdsverket. Vad som talar för detta är att länsstyrelserna har ansvaret för den regionala tillsynen och för tillämpningen av båda lagarna. Även i det fallet får man så att säga bara *en* orderväg.

När det sedan gäller sammansättningen av produktkontrollnämnden hävdar vi i moderata samlingspartiet att den i största möjliga utsträckning bör vara ett expertorgan. Enligt propositionen skall den bestå av ledamöter som är verkschefer i de andra statliga verk som har naturlig anknytning till miljöområdet. Jag skall erkänna att det finns skäl som talar för detta, men å andra sidan vet vi att dessa personer har en utomordentligt tung och besvärlig arbetsbörda. Jag vill faktiskt yppa vissa tvivel på att dessa i och för sig högst förträffliga personer verkligen har tid och möjlighet att följa den här verksamheten med det intresse som krävs, och därför tror jag att det ur effektivitetssynpunkt skulle vara lyckligare med ett expertorgan, i och för sig gärna med en parlamentarisk representation därutöver.

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

Fru Anér har redan tidigare talat för reservationen 4 angående laboratorieverksamheten. Det råder väl inget tvivel om att det är just laboratoriesidan som så att säga blir flaskhalsen, så mycket mera som jag med tillfredsställelse kan konstatera att jordbruksministern i viss mån har tillmötesgått den reservation som jag tillsammans med en annan utredningsledamot avgivit i miljökontrollutredningen angående responsa- verksamheten. Jag ser det som mycket angeläget att man får en någorlunda väl fungerande responsa- verksamhet redan från begynnelsen; i annat fall uppstår vissa rubbningar i konkurrensen olika företag emellan. Är det etablerade världsföretag, vet vi att de har stora och mycket väl kvalificerade laboratorieresurser – och i många fall säkerligen möjligheter att lägga fram material för att påvisa huruvida en ny produkt har hälso- eller miljöfarlighet. När det däremot gäller mindre företag – detta kommer i synnerhet att gälla svenska företag – vet vi att dessa inte har samma resurser, och då är det faktiskt samhällets uppgift att balansera det underläget. Därför är det angeläget att den utökade laboratorieverk- samheten får stadga och organisation så snabbt som möjligt. Av den anledningen anser jag att det finns starka skäl för att det, såsom vi i reservationen förordar, tillsätts en speciell utredning för att klara ut dessa spörsmål och att detta sker så snabbt som möjligt.

Med detta, fru talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 4 och 7 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Herr ISRAELSSON (vpk):

Fru talman! I vpk-motionen 91 yrkar vi på införande av förbud mot försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar. Denna motion har blivit behandlad och besvarad av jordbruksutskottet i samband med dess behandling av propositionen 17.

Som motivering för vårt yrkande har vi i korthet anfört följande skäl vilka talar för det förbud som vi kräver.

Alla seriösa bedömare av den framtida utvecklingen i fråga om tillgång på råvaror och energi har en ensartad mening: Vi måste spara på och återanvända råvaror så långt detta är möjligt, och vi måste eftersträva så låg energiförbrukning som möjligt per producerad enhet. Att använda sig av engångsförpackningar strider direkt mot dessa förnuftiga och nödvän- diga krav och utgör ett steg i fel riktning, dvs. ett steg tillbaka och emot människornas långsiktiga intressen.

Produktionen av engångsförpackningar har inte drivits fram av krav från konsumenterna utan har ensidigt tillkommit genom reklamkampan- jer från tillverkarens sida för att denne skall kunna tillskansa sig högre profit. Syftet har också varit att genom granna engångsförpackningar leda bort intresset från priset på varan och i stället koncentrera konsumenter- nas intresse till vissa varumärken och till att öka konsumtionen av öl, vilket inte är vare sig ett konsumentintresse eller ett samhällsintresse.

Engångsförpackningarna ökar kraftigt avfallsmängden, vilken redan förut är stor och i fortgående tillväxt. Som avfall leder engångsförpack- ningarna till ökade kostnader för både fastighetsskötseln och kommuner- nas renhållning. En betydande del av engångsförpackningarna förs också med utanför bostäderna och hamnar ofta, sedan de tömts på sitt innehåll,

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

som en besvärande nedskräpning ute i naturen där de kan skada både människor och djur.

I vår motion har vi begränsat oss till att begära förbud mot engångsförpackningar för öl och läskedrycker. Denna begränsning har gjorts därför att ett förbud inom detta väl avgränsade område borde kunna genomföras inom en nära framtid. Vi anser emellertid att en utvidgning på sikt bör ske till i princip alla engångsförpackningar där inte materialet på ett enkelt och föga energikrävande sätt kan återvinnas.

I utskottets skrivning har motionen fått en knapphändig behandling. Med hänvisning till 6 § i lagförslaget om hälso- och miljöfarliga varor finner utskottet det motiverat att riksdagen lämnar motionen utan åtgärd.

Vi motionärer delar inte den meningen. Vi tycker att riksdagen skall göra ett klart ställningstagande i denna fråga och hemställa hos regeringen om att de här nämnda typerna av engångsförpackningar skall försvinna.

Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservationen 2.

Jag övergår nu till plädering för vpk-motionen 1599, som väckts i anledning av propositionen 17 med förslag till lag om hälso- och miljöfarliga varor, m. m.

Under punkten 1 yrkar vi att riksdagen i samband med behandlingen av propositionen 17 uttalar sig för en sådan tolkning och tillämpning av 1 § lagen om hälso- och miljöfarliga varor att en vara kan stoppas eller utsättas för åtgärd redan på grund av en vetenskapligt fastlagd misstanke om dess miljöfarlighet och att härvid en omvänd bevisföring skall gälla, innebärande skyldighet för den som vill hantera varan att bevisa dess ofarlighet för människor och miljö.

Detta yrkande har stöd i miljökontrollutredningens yttrande men har inte lika klart kommit till uttryck i propositionen. I utskottets skrivning på s. 16 och 17 i betänkandet har utskottet uttalat sig klart för samma tolkning av 1 § som vi har anfört i motionen. Den har alltså på denna punkt blivit tillgodosedd, varför vi nu inte yrkar något utöver vad utskottet hemställt.

I 19 § av förslaget till lag om hälso- och miljöfarliga varor behandlas den ordning i vilken talan kan föras mot beslut enligt den föreslagna lagen. Lagförslaget i propositionen innebär att besvärsmätt ges för fackliga huvudorganisationer. Skälet anges vara att dessa huvudorganisationer har att tillgodose konsumentintressen och att denna besvärsmättskonstruktion blir analog med den som gäller vid beslut enligt livsmedelslagen. Utskottets majoritet stöder propositionen i denna del.

I motionen 1599 yrkar vi på en, i förhållande till utskottets hemställan, utvidgad besvärsmätt. Vi menar att varje enskild medborgare som berörs av besluten enligt lagen skall kunna besvara sig över dessa. Vi vill i detta sammanhang påminna om att det också fanns de som förordade en vidgad besvärsmätt, då besvärsmeningen vid beslut enligt livsmedelslagen antogs. Under senare år har det här i landet utvecklats en bred opinion i miljöfrågor. Vi anser det betydelsefullt att denna kan få tillfälle ge sin mening till känna också på det sättet att beslut enligt lagen om hälso- och miljöfarliga varor kan överklagas.

Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservationen 6 b av herr

Onsdagen den 25 april 1973

Hälso- och miljöfarliga varor, m. m.

Det tredje yrkandet i vår motion 1599 gäller inrättandet av ett register över ämnen som omfattas av lagen om hälso- och miljöfarliga varor, vilket fortlöpande skulle tillföras all den information som en pågående forskning inom och utom landet kan ge. Användande av modern ADB-teknik bör medge att ett omfattande och aktuellt sådant register upprättas och bringas att fungera till överkomliga kostnader.

Utskottet anför i anledning av detta yrkande att av miljökontrollutredningens uppgifter kvarstår att i ett särskilt betänkande redovisa ett samlat förslag om miljövårdens informationssystem. Utvecklingsarbetet för ett dylikt informationssystem skall enligt utskottet vara slutfört med utgången av juni månad i år. Mot bakgrund av detta anser utskottet att någon åtgärd av riksdagen i anledning av motionen inte är påkallad.

Men som anføres i reservationen 3 har motionsyrkandet en vidare syftning än vad utredningen enligt direktiven har att behandla. Informationssystemet måste enligt vår mening tillgodose bl. a. också de organ som upprättas enligt den kommande arbetsmiljölagen. Företagen bör även ges möjlighet till dokumentation denna väg, vilket kan ha särskilt stor betydelse för småföretagare. Organisationer med intresse för miljöfrågor bör likaledes ges möjlighet att få del av informationen från detta dataregister liksom envar som är intresserad av dessa frågor.

Anställda som kommer i beröring med här ifrågavarande typ av varor har särskilt intresse av att oförmedlat få ta del av all tillgänglig kunskap om dessa varors kända eller befarade verkningar på människor och miljö. Särskilt viktigt är det att arbetstagarnas valda fritidsombud får tillgång till dylik information direkt och inte, som nu oftast är fallet, via sina arbetsgivare.

Jag yrkar därför bifall till reservationen 3.

Det fjärde yrkandet i motionen 1599, där vi hemställer att transporter av hälso- och miljöfarliga varor skall ägnas särskild uppmärksamhet, har fått en mycket välvillig behandling i utskottet. I motionen har vi pekat på hur t. ex. fenololyckorna i Danmark och i Göteborgs hamn riktat allmänhetens uppmärksamhet på de faror som finns vid transport av dylika varor.

Utskottet säger i sin skrivning på s. 19:

”Enligt utskottets mening är de i motionen anförda synpunkterna på behovet av skärpta regler för att minska skaderiskerna vid transporter av hälso- och miljöfarliga varor värda att allvarigt beaktas. Utskottet utgår emellertid från att Kungl. Maj:t och tillämpande myndigheter kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på frågan och inom ramen för det föreslagna bemyndigandet kommer att vidtaga de åtgärder som kan befinnas påkallade.”

Utskottet säger också i sin skrivning, att utredningen angående befordran av farligt gods på väg m. m. i juni 1972 framlade förslag till bestämmelser. Ärendet är för närvarande föremål för prövning inom kommunikationsdepartementet.

Utskottet anför vidare:

”Oavsett hur gränsdragningen i lagstiftningshänseende kommer att göras i avseende på kontrollen av förevarande transporter torde kunna

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

förutsättas att åtgärder i enlighet med syftet med motionen 1973:1599, såvitt nu är i fråga, kommer att vidtagas utan någon särskild åtgärd från riksdagens sida.”

Med detta klara uttalande från utskottet är vi motionärer nöjda och har därför, fru talman, på denna punkt inte något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Fru talman! Låt mig först säga att det finns anledning att välkomna detta förslag till lag beträffande kontrollen av produkterna i vår miljö. Det finns också anledning att med mycket stor tillfredsställelse hälsa de i stora drag gemensamma ambitioner som varit möjliga att erfaras dels i miljökontrollutredningens arbete, dels i utskottsarbetet. Jag vill därmed ha sagt att de olika alternativ som finns på ett par punkter enligt min bedömning är att betrakta såsom små alternativ i marginalen till ett stort och principiellt väsentligt lagförslag.

Låt mig för det andra säga att det visat sig ganska svårt att i detalj precisera exakta bestämmelser, vilket även har fått till resultat att lagen är en ganska långt gående fullmaktslag.

Jag vill för det tredje framhålla att departementschefen i sitt yttrande gjort en sammanvägning av olika intressen som har dykt upp i utredningssammanhanget. Jag vill också påstå att stor hänsyn har tagits till de faktorer som måste beaktas här. När vi fått vidare erfarenhet av hur lagen fungerar bör det finnas möjlighet att göra justeringar. Det är mycket svårt att i det här skedet bestämt förutsäga vilka lösningar som är de bästa i fråga om små detaljer.

Så ett par synpunkter, fru talman, som inte avser detaljer. Det gäller först det resonemang som förs i reservationen 1 rörande tillämpningsområdet. Jag vill på den punkten instämma i det som har sagts här av herr Krönmark. Det handlar enligt min bedömning om en lag som är så formulerad att man kan hantera den i praktiken. Liksom den helt enhälliga miljökontrollutredningen anser jag att en formulering, där det talas om kravet att med all nu känd vetenskap som grund belysa och visa en varas innehåll och eventuella farlighet, är sådan att den går att hantera praktiskt. Det är kanske inte nödvändigt att använda ordet bevisa, som kan bli svårt att till fullo efterleva. I det stycket ber jag alltså att få instämma i yrkandet om bifall till reservationen 1.

Beträffande kontrollorganets sammansättning vill jag nämna att det inte var så lätt att utläsa hur detta skulle se ut och hur det skulle fungera. Att det fanns delade meningar framgår av de reservationer som avgavs till utredningsbetänkandet. Departementschefen har valt något av en kompromiss mellan olika intressen som redovisats i utredningssammanhanget, och jag vill säga att det inte finns anledning att invända mot detta. Jag tror att man bör acceptera kompromissförslaget och låta erfarenheten visa hur kontrollorganet kan fungera. Jag vill endast understryka vad departementschefen sagt om att han syftar till en allsidig sammansättning av produktkontrollorganet. Jag skulle gärna se att den allsidiga sammansättningen också kan innebära ett inslag av politiskt ansvar.

Jag vågar säga detta mot bakgrunden av erfarenheter i giftnämnden.

Den har inte ett fullständigt parlamentariskt inslag, men på senare år har det visat sig att det i mycket svåra ställningstaganden är nödvändigt att avkräva det parlamentariska inslaget ansvar för avgörandet. Det var fallet exempelvis när det gällde det mycket uppmärksammade beslutet om fenoxisyrorna. Jag tror att det i framtiden kommer att visa sig nödvändigt att också det nya produktkontrollorganet i vissa frågor kan falla tillbaka på ett politiskt ansvar för ställningstagandet.

Jag vill alltså med detta understryka förhoppningen att sammansättningen verkligen blir allsidig vad gäller de olika expertorganen och de olika intressena i det sammanhanget men också vad gäller det politiska inslaget.

Vidare är det helt naturligt att nuvarande laboratorieresurser inte motsvarar de högt ställda ambitionerna i lagförslaget. Därför vill jag understryka kravet i reservationen 7 att man snarast bör se till att utreda behovet av laboratorieresurser.

Likaså vill jag, fru talman, yrka bifall till reservationen 8, som gäller en differentierad prissättning på utförda laboratoriarbeten med hänsyn till producenternas, fabrikörnas och importörernas olika ekonomiska möjligheter att klara dessa saker. Det allt överskuggande och väsentliga är trots allt att man får till stånd produkter, som man tryggt kan släppa ut i vår miljö.

En enda liten kommentar, fru talman, beträffande engångsförpackningarna. Mot bakgrund av den kompromiss, som är mer skattepolitiskt än miljöpolitiskt betonad, har vi från centern inte ställt något yrkande när det gäller engångsförpackningar i samband med detta utskottsbetänkande. Jag vill emellertid i denna debatt ha sagt, att vår förhoppning är att den frågan inte har nått sin slutliga lösning i och med årets kompromissförslag när det gäller skattefrågan, utan att man enligt vad som sägs på s. 21 i utskottets betänkande i framtiden skall få laglig möjlighet att ingripa mot vad jag vill kalla förpackningsraseriet.

Med det, fru talman, ber jag alltså att få yrka bifall till reservationerna 1, 7 och 8.

Fru THEORIN (s):

Fru talman! På mindre än ett århundrade har människan fått oanade möjligheter att bruka naturens krafter och förfoga över dess tillgångar. Den materiella standarden har ökat kraftigt, men samtidigt har miljön förstörts, miljön på arbetsplatsen, i bostaden och i naturen. En god miljö är en allt väsentligare del av vår totala levnadsstandard. Framstegen får inte åstadkommas genom misshushållning med våra naturresurser eller betalas med ohälsa, vantrivsel i arbetslivet eller förstörelse av den yttre miljön. Produktionsutvecklingen får inte styras enbart av kortsiktiga ekonomiska intressen.

Målet för miljöpolitiken bör vara att skapa ett samhälle där människors berättigade krav på en livsvänlig miljö tillgodoses. En lång rad lagar och författningar har under de senaste åren tillkommit som ett led i vår miljöpolitik, bl. a. naturvårdslagen, miljöskyddslagen, den kommunala renhållningslagen, PCB-lagen och andra.

Fortfarande återstår många miljöproblem att lösa. Den lag som vi

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

diskuterar i dag ingår som en väsentlig del i socialdemokratisk miljöpolitik och gäller reformeringen av lagstiftningen angående användningen av hälso- och miljöfarliga varor. Syftet med den utvidgade lagstiftningen är att få ett effektivt förebyggande skydd mot alla de ämnen, som kan medföra risk för människan både på hennes arbetsplats och i den yttre miljön, men ofta har riskerna först upptäckts på arbetsplatser, där de som har arbetat under långa tider av naturliga skäl utsatts för höga halter av hälso- och miljöfarliga ämnen. Historiskt sett har det i övervägande antalet fall visat sig att de ämnen som skadar den yttre miljön samtidigt har varit och fortfarande ofta är arbetarskadande. Det gäller PCB, kvicksilver, kadmium, dieldrin och många andra ämnen. Enligt vissa experter har upp till 80 procent av alla de skador som en kemisk produkt kan åsamka människorna drabbat dem i första hand i deras arbete. Att effekterna blir så påtagliga i arbetsmiljön beror naturligtvis på att arbetstagarna kommer i direkt beröring med de farliga ämnena, vilka då nästan alltid har en väsentligt högre koncentration än när de påträffas i naturen. Det primära syftet med lagen om hälso- och miljöfarliga varor bör rimligen, enligt min mening, vara att skydda människorna från de kemiska skaderisker som föreligger i deras arbete.

Så till reservationerna. Till betänkandet är fogade nio olika reservationer, varav en gemensam borgerlig. I reservationen I, som behandlar tillämpningsområdet, har moderater och centerpartister enats mot kravet i propositionen att producenten skall bevisa att misstanken är ogrundad. Större krav på en tillverkare eller en säljare av en vara skall inte resas, enligt reservationen, än att de skall åläggas att *belysa* en varas egenskaper från hälso- och miljöskyddssynpunkt. Samma mening har framförts av Kemikontoret i en föredragning inför jordbruksutskottet.

Det som framför allt föranledde Kemikontoret att med en manstark delegation framföra sin uppfattning inför utskottet var vad departementschefen har anfört i propositionen på s. 97. Där sägs det: "Redan en på goda grunder uppkommen misstanke om skaderisker utgör som jag nyss framhållit tillräcklig grund för ingripanden. För att i ett sådant läge undgå förbud eller restriktioner måste producenten så långt det på vetenskapens nuvarande ståndpunkt är möjligt bevisa att misstanken är ogrundad. Annars får han finna sig i att myndigheterna behandlar varan som hälso- och miljöfarlig. Den osäkerhet som i ett sådant fall kan råda rörande ett ämnes farlighet går alltså inte ut över allmänheten utan drabbar den som vill marknadsföra varan i fråga."

Kemikontoret anförde inför utskottet att ett sådant beviskrav vore ogörligt att uppfylla. Reservanterna säger att kravet att bevisa att misstanken är ogrundad innebär en reell omöjlighet.

Utskottet anser det vara av största betydelse att redan en på goda vetenskapliga grunder uppkommen misstanke om skaderisker bör vara en tillräcklig orsak för ingripande enligt den nya lagen. Detta innebär, som också har påpekats i propositionen, att en producent som vill marknadsföra en otillräckligt känd vara som man har anledning anta är farlig från hälso- och miljöskyddssynpunkt, vare sig det finns vetenskapliga eller eljest godtagbara indikationer för risken, måste beakta denna risk vid bedömningen om man skall marknadsföra varan eller inte. Grundsatsen

innebär då, sett från myndigheternas synpunkt, att dessa inte behöver vänta med ett ingripande till dess skador har inträffat. För att undgå förbud eller restriktioner måste producenten, enligt propositionen, så långt det på vetenskapens nuvarande stadium är möjligt, bevisa att misstanken är ogrundad.

Utskottet finner för sin del departementschefens ståndpunkt välgrundad och kan helt ansluta sig till de synpunkter som har framförts i propositionen. Det finns anledning påpeka att utskottet i sammanhanget erinrar om att större krav på undersökningsskyldighet rörande en varas hälso- och miljöfarlighet än den aktuella vetenskapliga kunskapsnivån medger inte har förutsatts i propositionen.

Om tillverkare och importörer åläggs att bevisa att misstanken är ogrundad innebär detta att alltmer skärpta krav ställs på arten av och kvaliteten hos de varor och förpackningar som produceras och därmed påverkas produktionens inriktning.

Centerpartiet, som i andra sammanhang säger sig värna om miljön, när det gäller risken för skada på människan – och då framför allt arbetstagaren i hans arbetsmiljö – hamnar här på samma sida som moderaterna och Kemikontoret. Det kan för arbetstagarna vara intressant att notera att även i den här frågan har centerpartiet bekant färg och visat vems intressen man företräder.

I reservationen 2 krävs förbud mot tillverkning och försäljning av öl och läskedrycker i engångsförpackningar och förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel innehållande fosfat och optiska vitmedel. När det gäller engångsemballage har utskottet vid tidigare behandling av ifrågavarande krav starkt understrukit vikten av att verksamma åtgärder vidtas för att få bukt med de svårartade och allt snabbare växande olägenheter för miljön som begagnande av engångsemballage medför. Utskottet har inte funnit anledning att ändra ståndpunkt. Av det framlagda lagförslaget framgår emellertid att Kungl. Maj:t eller den myndighet som kungen bestämmer får möjlighet att, om det är av särskild betydelse från hälso- och miljöskyddssynpunkt, ingripa med olika åtgärder.

Detsamma gäller frågan om förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel som innehåller fosfat och optiska vitmedel. Motionen rör en viktig fråga, och utskottet har tidigare framhållit angelägenheten av att effektiva åtgärder vidtas i syfte att komma till rätta med aktualiserade problem. Enligt lagförslaget ges Kungl. Maj:t eller den myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer befogenhet att omedelbart ingripa med generellt förbud mot hantering eller import av varor som kan medföra betydande risk för människors hälsa eller för allvarlig miljöskada.

I reservation 3 krävs ett effektivt miljödatasystem, tillgängligt även för företag och allmänhet. I miljökontrollutredningens uppgifter kvarstår att i ett särskilt betänkande redovisa ett samlat förslag beträffande utformningen i stort och finansieringen av de undersökningsverksamheter som anses böra ligga till grund för ett miljövårdens informationssystem. De krav som framförs i reservationen berör samtliga frågor som faller inom ramen för vad utredningen har att behandla. Arbetet beräknas bli slutfört under 1973. Utskottet finner därför inte anledning att nu fordra

någon särskild åtgärd av riksdagen.

Reservation 4 tar upp huvudmannaskapet för produktkontrollen. I reservationen anförs att produktkontrollnämnden bör vara ett expertorgan med representanter för de olika statliga myndigheterna men med en viss parlamentarisk representation. Själva organisationsförslaget från utredningen har fått ett rätt kritiskt mottagande vid remissbehandlingen. Framför allt har flera tunga remissinstanser, exempelvis Landsorganisationen, haft farhågor för att arbetarskyddsfrågorna inte skulle komma att bli tillräckligt beaktade inom naturvårdsverket. Den nya lagen skall omfatta effekterna såväl på människans hälsa som på hennes miljö, och detta bör komma till uttryck vid utformningen av den organisation som fordras för lagstiftningens tillämpning. Såväl naturvårdens som miljöskyddets och arbetarskyddets intressen skall kunna tillgodoses. I propositionen föreslås att det särskilda produktkontrollorganet skall bli en självständigt beslutande nämnd som gör de centrala bedömningar som är aktuella i fråga om hälso- och miljöfarliga varor. Den skall dessutom överta giftnämndens arbetsuppgifter. Produktkontrollnämnden knyts administrativt till naturvårdsverket.

Självskrivna ledamöter skall vara cheferna för naturvårdsverket, arbetarskyddsstyrelsen, socialstyrelsen, livsmedelsverket och konsumentverket. Representanter för arbetstagarna och näringslivet bör vidare ingå, och det ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om sammansättning och benämning av produktkontrollorganet.

Utskottet har anslutit sig till förslaget och tillstyrker de förordade riktlinjerna, men påpekar att det finns anledning att se över organisationsfrågorna i deras helhet när resultatet av arbetsmiljöutredningen och av miljökontrollutredningens fortsatta arbete föreligger. Därför bör organisationen betraktas som ett provisorium.

När det gäller övrig representation har utskottet räknat med att Kungl. Maj:t skall finna det möjligt att tillgodose önskemål om en bred representation av olika berörda intressen.

Reservation 5 tar upp redovisning av produktkontrollorganets beslut och anför att de olika argumenten bör särredovisas. Utskottet finner för sin del inte att tillräckliga skäl talar för att förordna en annan ordning än vad som genom förvaltningslagen gäller beslutsfattandet vid statliga myndigheter och avstyrker motionsyrkandet.

I reservationerna 6 a och 6 b tas frågan om besvärsrätten upp. Folkpartireservationen 6 a förordar en generell rätt för konsumenterna att anföra besvär mot fattade beslut. Av praktiska skäl anser reservanterna det dock nödvändigt att göra en viss avgränsning, men en generöst bestämd krets av organisationer bör ges besvärsrätt.

Reservation 6 b, kommunistreservationen, kräver att varje medborgare i princip bör ha rätt att föra talan gentemot fattade beslut och föreslår en lagändring som skall ge jämväl enskild medborgare vars intressen berörs av beslut rätt att föra talan däremot.

Som några av de tidigare talarna anfört har riksdagen förra året i samband med att riktlinjerna för konsumentpolitiken antogs också beslutat om en utvidgad besvärsrätt för konsumenter i fråga om beslut enligt livsmedelslagen. Det nu framlagda lagförslaget överensstämmer till

sin konstruktion med lagändringen på livsmedelslagstiftningens område, och skäl talar för att samma lösning skall väljas för ifrågavarande båda lagstiftningsområden.

I reservationen 7, som är den enda gemensamma borgerliga reservationen, tas frågan om laboratorieresurserna upp, och det krävs där att en utredning med uppgift att allsidigt överväga frågan tillsätts omedelbart.

I propositionen förordas, i avvaktan på de förslag som kan komma att framläggas av arbetsmiljöutredningen och de förslag som kan komma genom uppbyggandet av ett miljövårdens informationssystem, en tillfällig lösning av laboratoriefrågan. Enligt propositionen bör en sådan tillfällig lösning innebära en förstärkning av såväl naturvårdsverkets nuvarande undersökningslaboratorium som arbetarskyddsstyrelsens arbetsmedicinska avdelning. Särskilda medel skall ställas till kontrollorganets förfogande för vissa undersökningar. Möjligheter finns att utnyttja resurserna hos de veterinärmedicinska laboratorier som drivs av det halvstatliga aktiebolaget Laboratorietjänst. Utskottet finner för sin del att övertygande skäl har framförts för en temporär lösning och att det finns anledning att avvakta de förslag som bl. a. miljöforskningsutredningen kommer att avge, innan ställning tas till frågan om hur en mer definitiv organisation av laborativ verksamheten både centralt och regionalt skall utformas.

I reservationen 8 tas upp frågan om uttalande från riksdagen om en utredning angående prisdifferentiering vid utnyttjandet av de statliga laboratorieresurserna. Det kan ställa sig mycket kostsamt, särskilt för mindre företag, med den erforderliga provtagningen, och dessa mindre företag bör enligt motionärerna kunna medges kostnadslättnader när de utnyttjar de statliga laboratorieresurserna. En differentiering av prissättningen, enligt motionärernas förslag, kan bli förknippad med åtskilliga gränsdragningsproblem av en svårbedömd natur. Enligt utskottet hör frågan emellertid till de spörsmål om vilka det bör åvila Kungl. Maj:t att närmare bestämma.

Fru talman! Fortfarande återstår många miljöproblem att lösa. Nya forskningsrön kommer att klarlägga nya miljörisiker. Samtidigt växer människornas krav på miljön, och därför måste reformarbetet i fråga om miljövården fortsätta. Ett viktigt område regleras i förslaget till lagstiftning angående hälso- och miljöfarliga varor.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr I. ARSSON i Borrbj (c) kort genmäle:

Fru talman! Fru Theorin har ju här haft en ganska bred redovisning och föredragning av dels lagens innehåll och dels hur de utredningar som pågår är planerade och hur de som nu är färdiga har arbetat. Jag har ingenting att invända mot vad hon har sagt om detta.

Däremot vill jag framhålla att det i dessa sammanhang är en intressant och spridd missuppfattning att det skulle vara väldigt käckt att i alla lägen kunna kräva bevis för frånvaron av skada, farlighet och allt ont. Det är en högt ställd ambition. Jag har tillåtit mig att försöka vara mer realistisk och menar att om man i ett lagförslag ger medborgarna den

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

föreställningen att en sådan bevisföring skulle vara möjlig, så har man vilselett människorna. Det är i den ambitionen som jag här har valt att ta den ställningen att man på vetenskapens nu kända grunder skall belysa och visa en varas ofarlighet i miljön. Det finner fru Theorin särskilt intressant, och det må hon göra. För min del är det inte mer intressant än att jag har tillåtit mig att följa den helt enhälliga miljökontrollutredningen, där så pass erfarna och kloka herrar som ordföranden Ekström och herr Henningsson, båda inte helt främmande för miljövårdsfrågor, har tagit samma ställning som jag gjort. Om någon mer har gjort det, får väl fru Theorin bedöma intresset därav.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Fru talman! Det var med intresse jag lyssnade till fru Theorin. I en passus av sitt anförande sade hon att det föreliggande lagförslaget var "en betydande del av den socialdemokratiska miljöpolitiken". Sveriges riksdag känner sig givetvis mycket hedrad av att på det här viset få delta i utformningen av den socialdemokratiska miljöpolitiken. Jag vill bara säga att det har varit en utredning där samtliga demokratiska partier varit företrädare. Visserligen är det väl hedervärt att stå för föräldraskapet, men detta är kanske litet delat.

När det gäller fru Theorins argumentering i fråga om reservationen 1, där hon försöker göra moderata samlingspartiet och centerpartiet till något slags intresseorgan för Kemikontoret, så tycker jag ändå att det är att dra ner en seriös debatt till det partipolitiska planet på ett sätt som vi inte skulle behöva göra så här långt före den verkliga valrörelsen.

Jag kan i stort sett instämma i vad herr Larsson i Borrby har sagt. Fru Theorin försöker göra det här till en fråga om effektiviteten i den föreslagna lagstiftningen. Det är ju inte alls detta det gäller. Det är, som jag sade i mitt anförande, en ramlagstiftning som ställer utomordentliga krav på tillsynsmyndigheten, och då bör man ha realistiska skrivelser. Detta att man kan belysa huruvida en vara är miljöfarlig eller ej är en fråga om vad man lägger in i begreppet. Jag lägger in en väldigt hög ambition i detta begrepp. Man kan bevisa en varas miljöofarlighet på sannolika grunder – man kan ju aldrig vara riktigt säker.

Sedan är det som herr Larsson i Borrby sade inte bara moderater och centerpartister som företräder näringslivets intressen här, utan det är också mycket prominenta socialdemokrater. Vi är alltså i gott sällskap, och det gör kanske inte så mycket att vi inte har fru Theorin på vår sida i detta fall.

Fru THEORIN (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag vet inte, herr Larsson i Borrby, om man kan beteckna departementschefens proposition som en käck ambition. Jag är inte benägen att göra det, och jag är inte heller benägen att klassificera jordbruksministern som inte sakkunnig i de här frågorna, när han lägger fram ett förslag.

Vad man lagt in i departementschefens anförande är att det skall åligga en producent att beakta misstanken och bevisa att misstanken är oberättigad -- i annat fall får han finna sig i att myndigheten behandlar

varan som hälso- och miljöfarlig. Det sägs också mycket klart i departementschefens uttalande att den osäkerhet som i ett sådant fall kan råda rörande ett ämnes farlighet går inte ut över allmänheten utan drabbar den som vill marknadsföra varan i fråga.

Det är inte utan anledning som Kemikontoret har begärt företräde inför jordbruksutskottet, då man har ansett att det varit omöjligt att nå upp till de ambitioner som den socialdemokratiska jordbruksministern vill lägga på producenterna. Det är alltså inte utan skäl som man har velat uppmana jordbruksutskottet att använda ordet "belysa", precis som herrar Larsson i Borby och Krönmark har gjort här.

Det finns naturligtvis skäl, herr Krönmark, att som jag gjorde tala om en socialdemokratisk miljöpolitik. Visst är det en parlamentarisk utredning som har arbetat, men den har föregåtts av direktiv, skrivna av en socialdemokratisk jordbruksminister, som i sin tur har ett socialdemokratiskt miljövarsprogram, antaget av en partikongress, bakom sig. Det finns alltså anledning att säga att det här är ett socialdemokratiskt miljöförslag som ingår i de övriga miljöförslag som har lagts fram av en socialdemokratisk regering.

Jag vet inte om vi har samma uppfattning om på vilket plan man driver partipolitik. För mig är inte partipolitik något som drivs på särskilt låg nivå. Jag tycker det är rimligt att man redovisar vilka ståndpunkter man har inför väljarna och vilka intressen man företräder. Det innebär alltså inte för mig att man drar ner frågan på ett partipolitiskt plan, när man klarlägger att här finns det meningskiljaktigheter mellan å ena sidan majoriteten i utskottet och å andra sidan centerpartisterna och moderaterna som i detta fall har använt exakt samma ordalag som Kemikontoret inför utskottet har använt.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill säga några ord bara för att kammaren inte skall få en totalt felaktig bild av Kemikontorets uppvaktning inför jordbruksutskottet. Kammaren skulle ju kunna tro att detta var en ren påtryckning från näringslivets sida, men så var det inte. Det var inte bara herrar från Kemikontoret, utan de hade faktiskt med sig vetenskapsmän utan direkt anknytning till näringslivet, och dessa ansåg utifrån sina vetenskapliga synpunkter att jordbruksministerns skrivning inte var logisk. Därför ville de ha en ändring.

Det är således att göra det litet för enkelt för sig, fru Theorin, att försöka bunta in denna fråga i något slags näringslivsintresse. Det hela är betydligt mera komplicerat än så.

Vad sedan beträffar frågan huruvida detta är socialdemokratisk miljöpolitik eller inte -- det är visserligen ingen stor sak -- vill jag säga att visst har jordbruksministern skrivit direktiven osv., men efter att ha deltagit i utvecklingsarbetet måste jag ändå reagera mot att av fru Theorin bli betraktad som något slags medlem i ett herr Ingemund Bengtssons transportkompani, som han sätter upp på order av ett socialdemokratiskt partiorgan. Jag vill protestera mot det, ty det är inte under de förutsättningarna jag arbetar politiskt. Och jag tror faktiskt inte heller att Ingemund Bengtsson uppfattar saken på det sättet. I så fall skulle jag känna honom dåligt.

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

Herr LARSSON i Borrbj (c) kort genmäle:

Fru talman! Fru Theorin säger att hon inte vill bedöma departementschefens ambition som käck, men då vill jag säga att redan i mitt inledningsanförande bedömde jag hans ambition som mycket god och vällovlig och rent av käck.

Beträffande den andra delen av fru Theorins senaste anförande vill jag instämna i vad hon sade om att det var inte utan anledning som vetenskapsmännen uppvaktade jordbruksutskottet.

Fru THEORIN (s) kort genmäle:

Fru talman! Bara ett litet klarläggande. Det var sex direktörer och en professor som var närvarande vid uppvaktningen, och när professorn framförde sina synpunkter inför utskottet sade han att han var där som enskild person, inte som anknuten till Kemikontoret på något sätt. Detta föranledde naturligtvis en fråga av en utskottsledamot, i vilken egenskap han egentligen hade kommit till utskottet. Men denne vetenskapsman hade samma synpunkter som de övriga sex direktörerna från Kemikontoret.

Herr jordbruksministern BENGTTSSON:

Fru talman! Jag skall inte bli mångordig utan jag skall bara helt kort beröra reservationen 1.

Först vill jag emellertid uttrycka min glädje över att så många i denna diskussion vill vara pappa till mitt förslag. Det tyder på att det är en utomordentligt fin proposition jag har lämnat till riksdagen, eftersom man här nära nog slåss om att vara fader till den. Men jag vill ändå betrakta mig som den egentlige fadern till propositionen, det får herr Krönmark förlåta mig.

Vad beträffar reservationen 1 har det varit en besvärlig fråga att ta ställning till hur mycket man skall kunna bevisa. Men många människor är väldigt bekymrade och rädda för alla de kemikalier vi i dag handskas med. Och hur skall vi då kunna komma fram till ett förbud mot en produkt eller en vara, och hur skall vi lagstiftningsvägen kunna fastställa hur man skall handskas med varan i fråga?

Jag menar att det inte skall vara nödvändigt att först konstatera ett dödsfall för att en vara skall kunna förbjudas. Om det på goda grunder kan misstänkas att varan är farlig för människor eller för miljön, så anser jag att myndigheterna skall kunna ingripa och förbjuda varan. Där är det en väldigt viktig skillnad mellan propositionen och reservationen. Jag menar att myndigheterna skall kunna förbjuda varan i fråga, även om det inte är vetenskapligt bevisat att den är farlig men det kan misstänkas att den är det – och misstanken skall självfallet vara väl grundad.

Där är det som sagt en viktig principiell skillnad, och jag vill därför rekommendera kammaren att stödja utskottet, inte reservationen.

Fru NORDLANDER (vpk):

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 19 behandlas en rad motioner av skilda slag, däribland motionen 92 om förbud mot tillverkning och försäljning av tvättmedel innehållande fosfat och optiska vitmedel. Jag skall beröra enbart den motionen.

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

Motionen har väckts bl. a. med anledning av den osäkerhet konsumenterna känner för hur olika tvättmedel med tillsatser av fosfater och vitmedel påverkar vår miljö genom utsläpp i våra sjöar. En annan anledning till motionen är ovissheten om hur stor del av det ökade antalet hudirritationer och hudallergier som skall tillskrivas tvätt- och rengöringsmedel.

Den forskning som hittills bedrivits och de forskningsresultat som presenterats har inte gett oss ett tillfredsställande svar på dessa frågor. Att användningen av syntetiska tvättmedel med deras betydande halter av fosfater medverkat till att våra sjöar håller på att växa igen på grund av övergödning är ganska klart. Men trots detta avstannade den intensiva kampanj som bedrevs under mitten av 1960-talet mot användandet av tvättmedel med fosfater och vitmedel. Kooperativa förbundet försökte då lansera nya tvättmedel utan fosfater, som man efter ingående undersökningar kommit fram till. Man kunde ersätta fosfater med NTA, som inte i samma grad skulle förstöra våra sjöar.

Ansvariga myndigheter deltog då i kampanjen, och förutsättningarna för ett förbud syntes ligga inom räckhåll. Men av någon anledning backade ansvariga myndigheter ut och sökte andra vägar, bl. a. en frivillig minskning av fosfattillsatser och utbyggnad av reningsverken. Utbyggnaden av våra reningsverk hälsar vi med tillfredsställelse, men vi är samtidigt medvetna om att detta är en lösning på lång sikt. Under lång tid framåt torde större delen av befolkningen inte vara ansluten till den höggradiga rening som är nödvändig för bevarandet av våra vattendrag.

Vetskapen om de stora vinster som finns att hämta för fabrikanter av tvättmedel gör att vi ser med misstänksamhet på vissa motsägande forskningsresultat. Hushållstvättmedel är en stor artikel ur försäljnings-synpunkt, i första hand för de multinationella företagen Unilever, Sunlight och Procter & Gamble. Endast en mindre del av våra tvättmedel är svensktillverkade. Genom den stora vinst som tvättmedel ger motarbetas nya företag och nya produkter på alla sätt.

Då kommer osökt frågan: Var det dessa stora kapitalintressen som gjorde att KF inte lyckades lansera sitt mer miljövänliga tvättmedel, och kan vi lita på att samma intressen inte påverkar den forskning som bedrivs på detta område? I den förvirrade tvättmedelsdebatten har buden för och emot fosfater varit många, vilket ökar misstanken om att andra än miljöintressen ligger bakom.

Reningsresultaten får inte heller ge anledning till att fabrikanterna släpps fram fritt i fråga om tvättmedelstillsatser. Det finns andra problem som ännu inte lösts. Enzymproblemet på tillverkningsplatserna har inte klarats. Vi vet inte hur enzymerna påverkar dem som arbetar med tillverkningen. Det främsta intresset borde vara att ingen arbetare skadas i produktionsledet. Löser man den frågan torde väl också, som fru Theorin sagt, miljön gå fri från förstörelse. De optiska vitmedlen, som det finns ca 200 av i marknaden, har konstaterats vara helt onödiga, eftersom de inte har den rengörande effekt som görs gällande i reklamen. De har tvärtom en smutsdöljande effekt.

Det är ett onödigt stort utbud av tvättmedelssorter. Det pågår ständigt intensiva reklamkampanjer – här skys inga kostnader när det gäller att överträffa varandra i fråga om "vitare än vitt" – och det är denna reklam som i stort styr våra inköp av tvättmedel.

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

Men i reklamen ges ingen garanti för de skadeverkningar som vi med vår motion vill förhindra. Så länge denna garanti inte kan ges och det, som i det här fallet, inte heller är för produktens användbarhet nödvändiga tillsatser, då är ett förbud mot tillverkning och försäljning det enda effektiva medlet mot skadeverkningar.

Nu kan det från utskottet sägas att lagförslaget om hälso- och miljöfarliga varor är ett första led, som sedan får följas upp av kontroll av varor som kan befaras medföra hälsofara eller skadlig verkan i miljön. Det kan vara helt riktigt att utskottet uttalat sig i motionens riktning, men vi tror att just kontrollen av varor av detta slag blir svår, vilket framgår av de motstridiga uppgifter som framlagts om forskningsresultat under de senaste tio åren, och inte minst med tanke på de starka ekonomiska krafter som ligger bakom försäljningen av tvättmedel.

Därför vill vi gå ett steg längre än propositionen.

Med detta yrkar jag, fru talman, bifall till reservationen 2 b av herr Takman till detta betänkande.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering, dels utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 1 av herr Hedin m. fl. föreslagna motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrbby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 2 med godkännande av utskottets motivering röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med godkännande av den i reservationen nr 1 av herr Hedin m. fl. föreslagna motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrbby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	--	208
Nej	--	94
Avstår	--	1

Punkterna 3 – 8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 2 av herr Takman, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Israelsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till reservationen nr 2 av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Israelsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	279
Nej	–	14
Avstår	–	10

Punkten 10

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru Anér m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Anér begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 11 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru Anér m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Anér begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	235
Nej	–	67
Avstår	–	1

Punkten 12

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 13 och 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herrar Hedin och Krönmark, och förklarades den

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälsa- och miljö-
farliga varor, m. m.*

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Krönmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkterna 13 och 14 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herrar Hedin och Krönmark.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	263
Nej	-	39
Avstår	-	1

Punkten 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av fru Anér och herr Strömberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Anér begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 15 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av fru Anér och herr Strömberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Anér begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	253
Nej	-	48
Avstår	-	2

Punkterna 16 och 17

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 18

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 6 a av fru Anér och herr Strömberg samt 3:o) reservationen nr 6 b av herr Takman, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fru Anér begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Israelsson begärt votering

beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälsa- och miljö-
farliga varor, m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 18 antar reservationen nr 6 a av fru Anér och herr Strömberg röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 6 b av herr Takman.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Israelsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 56
Nej - 29
Avstår - 218

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 18 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 a av fru Anér och herr Strömberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Anér begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 241
Nej - 61
Avstår - 1

Punkten 19

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Hedin m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 20 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Hedin m. fl.

Onsdagen den
25 april 1973

*Hälso- och miljö-
farliga varor, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrbby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 157
Nej — 145
Avstår — 1

Punkten 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Jonasson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrbby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Jonasson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrbby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 240
Nej — 62
Avstår — 1

Punkterna 22 – 33

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 10 Föredrogs jordbruksutskottets betänkanden:

nr 21 i anledning av propositionen 1973:67 angående stödåtgärder på fiskets område, m. m. och

nr 23 i anledning av propositionen 1973:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 11 Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 36 i anledning av propositionen 1973:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde jämte motion.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Herr REGNÉLL (m):

Fru talman! Att ett koksverk bör komplettera de anläggningar som redan finns vid Norrbottens järnverk är säkert en riktig tanke. För egen del hade jag i en kammardebatt tillfälle att säga detta redan innan förslaget lagts fram om att satsningen skulle komma till stånd. Vad jag nu har att säga riktar sig alltså inte mot projektet såsom sådant; det har man all anledning att önska lycka till.

Vad det gäller är en ordningsfråga. Nästan en tredjedel av finansieringen av det föreslagna koksverket har man tänkt sig att ordna med lokaliseringsslån. För att inte den stora summan, 100 miljoner kronor, skulle tränga ut andra lånesökande förutsatte man i höstas att särskilda medel skulle anvisas från fonden för låneunderstöd. Det är vad som nu föreslås av Kungl. Maj:t, och så långt är alltså allt i ordning. Men det är otillfredsställande att propositionen inte ger besked om tidsperioden för räntebefrielse. Utskottet har i efterhand som resultat av motionen fått skaffa in besked. Först nu vet vi att räntebefrielsen är avsedd att vara treårig.

Om den avvägningen är riktig kan naturligtvis diskuteras. I många fall får de som får lokaliseringsslån räkna med ettårig räntebefrielse. Beträffande Norrbottens järnverk anser vi oss ha skäl förmoda att järnverket genom förbättrade stålkonjunkturen och som resultat av investeringar och rationaliseringar under de senaste åren skall kunna räkna med hyggliga resultat under de år som närmast förestår. Det är ingalunda säkert att det inte finns behov i Norrbotten där riksdagen kunde ha minst lika stor anledning att satsa generöst.

För min del har jag uppnått det syfte som jag hade, nämligen att få fram de upplysningar som saknades i propositionen. I sak är antalet räntefria år ganska ointressant, eftersom staten i sista hand är hundra procentig ägare till Norrbottens järnverk, och avräkning mellan staten och Norrbottens järnverk är därför som att flytta pengar från den ena fickan till den andra.

Fru talman! Eftersom jag har uppnått mitt syfte och eftersom vi onekligen har haft långa förhandlingar i dag skall jag inte besvara de ledamöter som inte är närvarande i kammaren med att möta upp till omröstning. För min del ställer jag därför inte något yrkande.

Herr SVANBERG (s):

Fru talman! Jag skall gärna följa utskottets vice ordförandes exempel och inte förlänga debatten.

Låt mig bara säga att vad det här gäller är ett lokaliseringsbidrag till ett statligt företag i Norrbotten. Ett privat företag som etablerar sig där har att räkna med lokaliseringsstöd i form av lån och bidrag. NJA får också detta stöd, och vi har i utskottet tyckt att det är helt rimligt – man skall inte behandla ett statligt företag på annat sätt än ett privat. Vi talar ofta om att vi skall ha konkurrens på lika villkor. Låt oss ha det då! Vad som

Nr 73

Onsdagen den
25 april 1973

*Lån till Norrbot-
tens järnverk AB*

här händer är bara att NJA behandlas på det sätt som en privat industri skulle ha behandlats.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12 Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

Nr 37 i anledning av propositionen 1973:57 angående åtgärder för gjuteriindustrin jämte motion

Nr 38 i anledning av propositionen 1973:1 i vad avser anslag för budgetåret 1973/74 inom industridepartementets verksamhetsområde avseende strukturgarantier till företag inom vissa industribranscher m. m. jämte motion

Nr 39 i anledning av motion om förbud mot försäljning av strålkamner utan överhettningsskydd

Civilutskottets betänkande

Nr 17 i anledning av propositionen 1973:85 angående utgifter på tilläggsstat III till riksstaten för budgetåret 1972/73 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

På förslag av fru andre vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående ärende på dagens föredragningslista till morgondagens sammanträde.

§ 13 Fru andre vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde skulle bland två gånger bordlagda ärenden konstitutionsutskottets betänkande nr 20 och justitieutskottets betänkande nr 15 uppföras främst, näringsutskottets betänkande nr 40 sättas näst efter finansutskottets betänkande nr 20 samt inrikesutskottets betänkande nr 15 närmast före utbildningsutskottets betänkande nr 24.

§ 14 Kammaren åtskildes kl. 0.50.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert